

Paulus' tweede brief aan Timotheüs

Een "keukentafel" commentaar

Aren van Waarde

Opschrift en groet

1. *Paulus, een apostel van Christus Jezus door de wil Gods naar de belofte des levens in Christus Jezus,*

De tweede brief van Paulus aan Timotheüs is het laatste bijbelboek dat uit de pen van de apostel is gevloeid. Over zijn situatie schrijft hij immers: “Wat mij aangaat, reeds word ik als plengoffer geofferd en het tijdstip van mijn verscheiden staat voor de deur. Ik heb de goede strijd gestreden, ik heb mijn loop ten einde gebracht, ik heb het geloof behouden” (2 Tim.4:6-7). Paulus wist dat hij spoedig terechtgesteld zou worden, wat ook het einde van zijn loopbaan als zendeling zou betekenen. Door middel van zijn brief probeerde hij te waarborgen dat de boodschap die God hem had toevertrouwd ook na zijn overlijden door opvolgers aan de mensheid zou worden doorgegeven.

Paulus was niet zomaar een prediker maar een apostel, d.w.z. een door de Here voor een bijzonder doel met een bijzondere volmacht beklede gezant. Hij was een bijbelschrijver, die een uniek evangelie door middel van openbaring had ontvangen (vgl. Efe.3:3,8; Kol.1:25; 1 Tim.2:7; 2 Tim.1:11): een boodschap die naar Gods wil vanaf dat ogenblik in de volkerenwereld moest gaan klinken. De kostbare boodschap die de Here aan hem had toevertrouwd moest ook door het nageslacht bewaard worden. De apostel besefte dat velen zich van zijn onderwijs zouden afwenden en zijn woord zouden verduisteren (vgl. 2 Tim.1:15, 2 Tim.2:16-18, 2 Tim.3:1-9, 2 Tim.3:13, 2 Tim.4:3-4). Toch was hij ervan overtuigd dat God het “pand” zou bewaren tot aan de dag van Christus’ komst (vgl. 2 Tim.1:14). Zijn vertrouwen is niet beschaamd, want via de brieven die hij heeft nagelaten is zijn onderricht tot op de huidige dag bewaard gebleven. Ook zijn er in alle eeuwen, zelfs in de donkerste fasen van de wereldgeschiedenis, mensen geweest die de prediking van Paulus ter harte hebben genomen en die als een kostbare schat hebben bewaard.

Het goede nieuws dat Paulus in opdracht van God moest verkondigen had betrekking op “de belofte des levens in Christus Jezus”. Gezien vs.10-11 gaat het om de belofte van onsterfelijkheid en onvergankelijkheid. Tot nu toe is dat “leven” alleen nog maar in de opgestane Messias zichtbaar geworden (vgl. 2 Tim.1:10), maar dat zal niet zo blijven. “Evenals in Adam allen sterven, zo zullen ook in Christus allen levendgemaakt worden” (1 Kor.15:22). Ieder echter in zijn eigen rangorde. Wie van Christus zijn (d.w.z. de gelovigen) zullen opstaan bij Zijn komst (1 Kor.15:23, Fil.3:20-21, Kol.3:4, 1 Thess.4:13-18). Zij zullen “eeuwig leven” ontvangen, zodat ze tijdens de beide toekomstige eeuwen al onvergankelijk en onsterfelijk zullen zijn (Efe.2:7, vgl. Mat.19:29, Mar.10:29-30, Luk.18:29-30, Joh.3:16, 1 Joh.5:11). Ongelovigen bezitten geen eeuwig leven, maar zullen pas bij “het einde”, d.w.z. na afloop van de eeuwen, levendgemaakt worden (1 Kor.15:24, vgl. Rom.5:18-19, Rom.8:21-23, Kol.1:20, 1 Tim.2:4-7, 4:10).

2. *aan Timótheüs, mijn geliefd kind: genade, barmhartigheid en vrede zij u van God, de Vader, en van Christus Jezus, onze Here.*

Timotheüs was niet in letterlijk opzicht een zoon van Paulus, maar zoals we elders kunnen lezen, diens “waar kind *in het geloof*” (1 Tim.1:2). Hij was afkomstig uit Lystra; zijn moeder was een Jodin en zijn vader een Griek (Hand.16:1, vgl. 2 Tim.1:4).

De “zoon” had zijn “vader” vanaf diens tweede zendingsreis vergezeld. Paulus had hem destijds ook besneden, aangezien hij volgens de wet een Jood was en Joodse hoorders aanstoot zouden kunnen nemen aan een prediker die niet het teken van de besnijdenis in zijn lichaam droeg (Hand.16:3). In Berea had Timotheüs enige tijd met Silas samengewerkt, nadat Paulus naar Athene was vertrokken (Hand.17:14-15). Later voegden Timotheüs en Silas zich weer bij de apostel, die inmiddels naar Korinthe was doorgereisd (Hand.18:5). Tijdens zijn derde zendingsreis had Paulus Timotheüs en Erastus naar Macedonië gezonden en was zelf een tijdlang in Asia gebleven (Hand.19:22). Later voegde Paulus zich weer bij zijn boden en reisde o.a. met Timotheüs vanuit Macedonië naar Griekenland (Hand.20:2).

In zijn brieven duidt Paulus Timotheüs aan als “medearbeider” (Rom.16:21, 1 Thess.3:2, vgl. 2 Kor.1:1, Fil.1:1, Kol.1:1, 1 Thess.1:1, 2 Thess.1:1, Filémon:1), iemand die het werk van de Here deed “net als hij” (1 Kor.16:10). Ondanks diens jonge leeftijd durfde de apostel ook in moeilijke omstandigheden een beroep op zijn “zoon” uit Lystra te doen. Hij vroeg hem bijvoorbeeld, om de gemeente van Korinthe in orde te brengen (1 Kor.4:17, 16:10), de gelovigen in Thessalonica te versterken (1 Thess.3:2,6) en het contact met de gemeente van Filippi te onderhouden ten tijde van zijn eerste gevangenschap (Fil.2:19). Blijkbaar was er tijdens de lange periode van samenwerking tussen de beide mannen een hechte band gegroeid – zodat Paulus uiteindelijk kon zeggen, dat hij niemand bezat “van gelijke gezindheid als Timotheüs, die zó trouw de belangen van de gemeente zou behartigen” (Fil.2:20), daar hij niet zijn eigen belang, maar dat van Jezus Christus zocht (vgl. Fil.2:21). Vanwege die houding had hij lijden en gevangenschap moeten verdragen (Heb.13:23). Hij was in uiteenlopende omstandigheden beproefd en had “zoals een kind zijn vader, met de apostel in het evangelie gediend” (Fil.2:22).

In persoonlijke correspondentie spreekt Paulus Timotheüs aan als “mijn waar kind in het geloof” (1 Tim.1:2) en “mijn geliefd kind” (2 Tim.1:2). De ontroerende vermaningen die de apostel daarbij laat klinken waren bedoeld om Timotheüs het werk op de juiste manier te doen voortzetten. Paulus beschouwde hem als zijn geestelijke erfgenaam.

De zegenbede die de apostel uitspreekt, is uitgebreider dan gewoonlijk. Naast het gebruikelijke “genade en vrede” vermeldt hij ook de “barmhartigheid”. Deze uitgebreide formule is alleen in 2 Tim.1:2 en in 1 Tim.1:2 te vinden; ze ontbreekt in de oorspronkelijke tekst van Tit.1:4. Uitleggers hebben geprobeerd te verklaren waarom Paulus juist in zijn correspondentie met Timotheüs de barmhartigheid vermeldt. Volgens sommigen zou de apostel dit hebben gedaan omdat hij twijfelde aan Timotheüs managerskwaliteiten en voorzag dat een bestuurlijke taak voor de jonge man erg zwaar zou zijn. Deze verklaring komt neer op lastering van Timotheüs en moet met klem worden

verworpen. Anderen beweren, dat de jongeman vanwege concrete zonden uit het verleden behoefte had aan barmhartigheid. Zulk commentaar is een grove aantasting van de eer en de goede naam van een knecht van God. Paulus had juist een hoge dunk van Timotheüs (vgl. Fil.2:20). Hij verwijt hem nergens ontrouw of nalatigheid.

Uit de brieven die aan hem werden gericht, blijkt dat Timotheüs bittere ervaringen te wachten stonden. Hij zou te maken krijgen met mensen, die het goede nieuws dat Paulus had verkondigd, de rug toekeerden (vgl. 1 Tim.1:3,6,19-20; 1 Tim.4:1-5; 1 Tim.5:15; 1 Tim.6:3-10,20-21; 2 Tim.1:15; 2 Tim.2:16-17; 2 Tim.3:1-9,13, 2 Tim.4:3-4,14-15). Tegenstanders van Paulus' prediking zouden de overhand krijgen en de meeste gelovigen uit de volken zouden zich door hen laten meeslepen (vgl. ook Kol.2:4,8,16-18).

Met verdrukking was Timotheüs vertrouwd vanaf het allereerste begin dat hij Paulus op diens zendingsreizen had mogen vergezellen. Moeilijker te dragen is het echter, wanneer de tegenstand niet van *buiten* komt maar vanuit de gemeente zelf. Wanneer mensen de prediking van Gods genade niet meer willen horen, maar "leraars der wet" willen zijn (vgl. 1 Tim.1:7), zich afzetten tegen het evangelie en de predikers van Gods goede nieuws beginnen te verketteren.

Timotheüs zou vele christenen zich van Paulus zien afwenden. Hij zou medestanders verliezen en zich eenzaam voelen. Vandaar, dat Paulus hem Gods ontferming en vrede toewenst. Hijzelf wist maar al te goed hoe pijnlijk het is om door gelovigen in de steek te worden gelaten (vgl. 2 Tim.1:15, 4:16). De apostel had in die situatie echter ook Gods genade mogen ervaren. Mensen hadden hem verlaten, maar de *Here* had hem bijgestaan, gesterkt en gered (2 Tim.4:17). Diezelfde ervaring wenste Paulus zijn "geliefd kind" toe.

Paulus' voorbede

3. *Ik breng dank aan God, die ik, evenals mijn voorouders, met een rein geweten dien, dat ik u onophoudelijk mag gedenken in mijn gebeden, nacht en dag:*

In de verzen 3-6 maakt de apostel gebruik van de stijlform die bekend staat als *parenthesis*. De woorden "ik breng dank aan God" sluiten aan bij wat in vers 5 volgt. In een andere vertaling is de gedachtengang als volgt weergegeven: "Ik dank God... als ik mij in herinnering breng het ongeveinsd geloof in jou" (Telos-vertaling). Paulus dankte God voor het feit, dat Hij Timotheüs een oprecht geloof had geschonken. Omdat het geloof van Paulus' opvolger "ongeveinsd" was zou het ook tegen stormen en aanvechtingen bestand blijken te zijn.

Tussen haakjes staat dan in de zin, als toevoeging bij "God": "die ik, evenals mijn voorouders met een rein geweten dien, dat ik u onophoudelijk mag gedenken in mijn gebeden, nacht en dag - immers, als ik denk aan uw tranen, verlang ik u te zien om met blijdschap vervuld te worden".

Het is opmerkelijk, dat Paulus hier uitspreekt, dat ouders de fakkel van het geloof aan hun kinderen kunnen doorgeven. Elders benadrukt hij immers juist de geweldige breuk die er op de weg naar Damascus in zijn leven was gekomen – hoe hij alles wat hem vroeger winst was, om Christus' wil schade had geacht en met zijn veelbelovende carrière als Farizeeër definitief had gebroken om Christus te mogen kennen (Fil.3:1-11, 1 Tim.1:12-16).

De verwijzing naar het gelovige voorgelicht hangt samen met het thema van de brief. Paulus was de geestelijke vader van Timotheüs en als zodanig ook diens voorbeeld. De apostel hoopte en verwachtte, dat zijn geliefd kind hem zou navolgen waar het zijn verkondiging, optreden en handelwijze betrof (2 Tim.1:13, 2:1-2, 3:10-11, 3:14). Gelovige ouders voelen zich verantwoordelijk voor hun kinderen en doen op priesterlijke wijze voorbede voor hen (vgl. Job 1:4-5). Zoals de letterlijke ouders van Paulus hun zoon aan de Here hadden opgedragen (wat tot gevolg had gehad dat hij Hem met een rein geweten was gaan dienen), zo droeg Paulus ook zijn geestelijke zoon aan de Here op. De apostel bad niet slechts af en toe voor zijn "kind", ook niet slechts dagelijks, maar "nacht en dag".

De uitdrukking "nacht en dag" is ook in Hand.20:31 te vinden, waar Paulus opmerkt dat hij de christenen te Efeze gedurende drie jaar "nacht en dag" met tranen terecht had gewezen. In meerdere brieven ontdekken we hoe trouw de apostel was in het doen van voorbede voor de heidengemeenten (zie b.v. Rom.1:9, Fil.1:3, Kol.1:3).

Wat een contrast met onze eigen gebeden! Wij bidden immers onregelmatig en zijn van Gods plannen en bedoelingen niet zeker. Paulus was ervan overtuigd, dat Timotheüs door God was geroepen om zijn opvolger te zijn (vgl. 2 Tim.2:1-2). Een "rein geweten" is een geweten dat zich niet behoeft te schamen voor lafhartigheid, nalatigheid of ongerechtigheid (vgl. 2 Tim.1:7-8, 2:15, 2:19). Indien Timotheüs Paulus navolgde, dan zou hij, evenals de apostel der volken, een rein geweten mogen behouden.

4. *Immers, als ik denk aan uw tranen, verlang ik u te zien om met blijdschap vervuld te worden;*

Blijkbaar had Timotheüs tijdens hun laatste samenzijn in tranen afscheid genomen. De zoon had ongetwijfeld gevreesd dat hij zijn geestelijke vader nooit meer zou terugzien. Om diezelfde reden waren ook de oudsten van Efeze de apostel eens om de hals gevallen en hadden hem innig gekust (vgl. Hand.20:25,32). In de cultuur van het oude Nabije Oosten was het heel gewoon dat mannen emoties toonden, elkaar omhelsden en kusten (vgl. Mat.26:48, Mar.14:44, Luk.7:45, Luk.22:47-48); christenen begroetten elkaar op deze wijze wanneer ze bijeenkwamen voor de eredienst (Rom.16:16, 1 Kor.16:20, 2 Kor.13:12, 1 Thess. 5:26, 1 Pet.5:14).

Toen Paulus van de Efeziërs afscheid had genomen, was hij ervan overtuigd geweest dat hij hen nimmer zou terugzien, maar zijn "geliefd kind" hoopte hij nog minstens éénmaal te mogen ontmoeten (vgl. 2 Tim.4:9,21).

Het is opmerkelijk, dat Paulus in zijn brief wel vier verschillende uitdrukkingen gebruikt die op “gedenken” of “herinneren” betrekking hebben.

- “dat ik u onophoudelijk mag gedenken” [letterlijk: in herinnering mag houden, *echoo mneian*] (vs.3)
- “als ik denk aan uw tranen” [letterlijk: als ik me herinner, *memneemenos*] (vs.4)
- “en dan komt mij voor de geest” [letterlijk: dan word ik herinnerd aan, *hupomneesin*] (vs.5)
- “om die reden herinner ik u eraan” [*anamimneskoo*] (vs.6)

Gedenken is blijkbaar een kernbegrip. Voor Paulus, die aan het eind van zijn loopbaan was gekomen, was het vanzelfsprekend om te gaan terugblikken op het verleden. En voor Timotheüs, die een moeilijke en gevaarlijke toekomst tegemoet ging, was het van groot belang om niet te vergeten wat hij had geleerd (2 Tim.1:13-14, 2:2), op welke wijze hij het had geleerd (2 Tim.3:10-11) en welke gave hij voor welk doel van God had ontvangen (2 Tim.1:6-7). Door regelmatig terug te denken aan de jaren waarin hij met Paulus had samengewerkt zou hij de juiste koers kunnen bewaren en kunnen voorkomen dat hij van het rechte spoor afdwaalde (vgl. 2 Tim.2:7,15).

In het vervolg van de brief komt het thema “gedenken” of “herinneren” opnieuw ter sprake, zo lezen we b.v.

- “Gedenk, dat Jezus Christus uit de doden is opgewekt” (2:8)
- “Blijf dit in herinnering brengen...” (2:14)

Timotheüs moest “blijven in hetgeen hij geleerd had”. Hij mocht het geleerde nooit vergeten (2 Tim.3:14).

Uit vers 4 blijkt, dat Paulus zijn opvolger een warm hart toedroeg. Timotheüs was bij hun afscheid diep bedroefd geweest omdat hij vreesde zijn mentor nooit meer te zullen terugzien. Wanneer Paulus zich zijn tranen herinnerde, dan verlangde hij ernaar om Timotheüs opnieuw te mogen ontmoeten teneinde “met blijdschap te worden vervuld”. De briefwisseling die de beide mannen mochten voeren was op zich al een reden tot blijdschap. Timotheüs kon eruit opmaken dat zijn leermeester nog in leven was. Wanneer ze niet meer “met inkt en pen”, maar “van mond tot mond” met elkaar konden spreken, dan zou hun blijdschap “volkomen” zijn (vgl. 2 Joh.:12).

Ook uit andere brieven blijkt, dat Paulus voor zijn medechristenen een diepe genegenheid koesterde. De apostel verlangde er bijvoorbeeld naar om de Romeinen (Rom.1:11), de Filippenzen (Fil.1:8) en de Thessalonicenzen (1 Thess.3:6) te zien, ten einde hen te kunnen versterken en te bemoedigen.

5. *En dan komt mij voor de geest uw ongeveinsd geloof, zoals het eerst gewoond heeft in uw grootmoeder Lóis en uw moeder Euníce, en ook – daarvan ben ik overtuigd – (woont) in u.*

In vers 5 zet Paulus de gedachtengang voort die hij in vers 3 was begonnen. Zijn verlangen om God met een rein geweten te dienen, en zijn genegenheid voor Timotheüs hadden hem tot voortdurende voorbede en dankzegging gedreven. De apostel had God met name gedankt voor het feit, dat Hij Timotheüs een “ongeveinsd geloof” had geschonken. Zo’n geloof is een Goddelijke gave, niet iets dat uit de natuurlijke capaciteiten van een mens voortkomt (vgl. Efe.2:8-9). Het “woont” in de gelovige, als in een tempel. Op andere plaatsen schrijft Paulus, dat God (2 Kor.6:16), de Heilige Geest (Rom.8:11, 2 Tim.1:14) en het Goddelijk woord (Kol.3:16) in de gelovigen wonen. Hij gebruikt in die gevallen precies dezelfde uitdrukking als in 2 Tim.1:5.

De moeder van Timotheüs was een gelovige Joodse vrouw (Hand.16:1). Het ligt voor de hand, dat ook zijn grootmoeder Loïs een Jodin is geweest. Uit het feit, dat zijn Griekse vader (vgl. Hand.16:1) in 2 Tim.1:5 niet wordt vermeld, kunnen we afleiden dat die een ongelovige was. Huwelijken tussen gelovigen en ongelovigen kwamen destijds relatief vaak voor (vgl. 1 Kor.7:12-17), o.a. vanwege het feit dat kinderen reeds op jonge leeftijd uitgehuwelijkt werden.

Het is opmerkelijk, dat Paulus op een andere manier over zijn eigen voorgeslacht spreekt dan over dat van Timotheüs. De “voorouders” van Paulus hadden God “met een rein geweten gediend” (vs.3). Aangezien Paulus pas op de weg naar Damascus christen was geworden nadat de opgestane Here aan hem was verschenen, bedoelt hij te zeggen dat zijn voorouders vrome en wetsgetrouwe Joden waren. Zijn bloedverwanten hadden hem van jongs af aan met de Torah vertrouwd gemaakt en hem de Schepper doen eerbiedigen.

Over het voorgeslacht van Timotheüs merkt Paulus echter op, dat het “ongeveinsde geloof” dat Timotheüs bezat, voor het *eerst* had gewoond in zijn grootmoeder Loïs en in zijn moeder Euníce, alvorens het in hemzelf begon te wonen. Aangezien het Joodse voorgeslacht van Timotheüs ongetwijfeld verder terugreikte dan de generatie van zijn grootmoeder, kan vers 5 verschillende betekenissen hebben:

- In de familie van Timotheüs was Loïs als eerste tot de overtuiging gekomen dat Jezus de Messias is. Later was ook haar dochter Euníce tot geloof gekomen, en uiteindelijk haar kleinzoon Timotheüs. Binnen Timotheüs’ familie waren alleen Loïs, Euníce en Timotheüs maar christen geworden.
- In de familie van Timotheüs was Loïs de eerste geweest die zich met een oprecht geloof tot de God van Israël had gewend. De rest van de familie bestond uit hellenisten: geseclariseerde en ongelovige Joden. De

levenshouding van Loïs had echter tot gevolg gehad dat ook haar dochter en kleinzoon de Schepper waren gaan zoeken en vereren. Gezien de manier waarop Paulus in de verzen 3-5 zijn eigen voorouders en die van Timotheüs in één adem noemt, ligt de laatste verklaring het meest voor de hand.

Voor Timotheüs moet het bijzonder bemoedigend zijn geweest dat hij hetzelfde ongeveinsde geloof bezat dat eerst in Loïs en Euníce had gewoond. De weg die Paulus' opvolger in de toekomst moest bewandelen, zou onrustig, moeilijk en gevaarlijk zijn. Toch zou hij nimmer blijvend ten val komen. Want God had hem een oprecht geloof geschonken (vgl. 1 Joh.5:1-5).

Blijf trouw, schaam je niet

6. *Om die reden herinner ik u eraan de gave Gods aan te wakkeren, die door mijn handoplegging in u is.*

“Om die reden” slaat terug op wat de apostel in het vorige vers had gezegd – dat aan Timotheüs een “ongeveinsd geloof” was geschonken.

Geloof dat echt is brengt altijd iets teweeg in degene die gelooft. Zo iemand zal zijn naaste gaan dienen met de bijzondere gaven die God hem heeft toevertrouwd. In andere brieven spreekt Paulus over een “werk des geloofs” en een “inspanning der liefde” die zijn bekeerlingen zich door Gods genade mochten getroosten, tot verheerlijking van de naam van de Here Jezus (1 Thess.1:3, 2 Thess.1:11).

De apostel herinnert zijn zoon eraan, dat hij “de gave Gods” die hij had ontvangen, voortdurend moest aanwakkeren. De vorm van het werkwoord aanwakkeren geeft daarbij aan, dat het niet gaat om het oprakelen van een vuur dat dreigt uit te doven, maar om het in volle gloed houden van een reeds bestaand vuur door er tijdig nieuw hout op te werpen. Paulus spreekt niet uit, dat Timotheüs op de een of andere manier nalatig is geweest, maar wil hem tot blijvende toewijding aansporen.

De meeste uitleggers gaan ervan uit dat de gave Gods die de apostel in vs.6 vermeldt, dezelfde is waarover hij in zijn vorige brief had geschreven (vgl. 1 Tim.4:14). Dit staat echter geenszins vast. In 1 Tim.4:14 wordt gesproken over handoplegging van “de gezamenlijke oudsten”. In 2 Tim.1:6 gaat het echter niet om een handoplegging van meerdere personen, maar slechts van één persoon.

De uitspraak van Paulus, dat Timotheüs “door zijn handoplegging” een gave had ontvangen, doet denken aan wat in het Oude Testament over Jozua wordt gezegd. “Jozua nu, de zoon van Nun, was vol van de geest der wijsheid, want Mozes had zijn handen op hem gelegd. Daarom luisterden de Israëlieten naar hem en deden zoals de HERE Mozes geboden had” (Deut.34:9). Zoals Mozes zijn opvolger Jozua de handen had opgelegd, waardoor deze bekwaam werd om Israël te leiden, zo had Paulus door middel van handoplegging een

gave doorgegeven, die zijn “geliefd kind” in staat stelde om Gods gemeente te leiden.

Hoe Timotheüs die gave kon “aanwakkeren” vertelt Paulus niet. Blijkbaar hield de gave verband met de verkondiging van het aan de “apostel der volken” geopenbaarde evangelie. Voor dit doel moest Timotheüs ongetwijfeld de Schriften bestuderen, met name de brieven van zijn leermeester, en God om wijsheid vragen om de bijbelse waarheid helder uiteen te kunnen zetten – niet alleen tegenover ongelovigen en buitenstaanders, maar ook tegenover christenen die van het rechte spoor dreigden af te dwalen. Aangezien Timotheüs een tijdperk van verwarring tegemoet ging, zou hij wijsheid en moed nodig hebben om zijn gave op de goede manier te kunnen gebruiken.

7. *Want God heeft ons niet gegeven een geest van lafhartigheid, maar van kracht, van liefde en van bezonnenheid.*

Uitleggers verwijzen bij dit vers naar Rom.8:15, dat zij als een paralleltekst beschouwen. In werkelijkheid is er echter van een parallel geen sprake. In de Romeinenbrief staat: “...gij hebt niet ontvangen een geest van slavernij om opnieuw te vrezen, maar gij hebt ontvangen de Geest van het zoonschap, door welke wij roepen: Abba, Vader”. Op die plaats spreekt Paulus over de verhouding van gelovigen tot God, die door Christus is gewijzigd – vroeger waren ze onder de wet, dienden de Schepper als slaven en vreesden voor straf en veroordeling, maar nu hebben ze, dankzij het offer van Christus, de status van zonen gekregen. Voor “vrees” staat in Rom.8 het Griekse woord *phobos* – de angst van een ondergeschikte voor zijn oppermachtige heer. In de grondtekst van 2 Tim.1:7 wordt daarentegen de term *deilios* gebruikt, d.w.z. vreesachtigheid, lafhartigheid of bangheid. In dat bijbelgedeelte schrijft Paulus niet over de verhouding van gelovigen tot God, maar tot hun medemensen.

Indien Timotheüs vasthield aan het evangelie, dat de Here aan Paulus had geopenbaard en het werk van de apostel zou voortzetten, dan zou hij met tegenstand te maken krijgen. Buitenstaanders zouden de overheid tot vervolging van de evangiepredikers aanzetten (vgl. 2 Tim.4:14-18). En christenen, die van de verkondiging van Paulus niet meer wilden weten, zouden Timotheüs trachten te intimideren (vgl. 2 Tim.1:15, 2:16-18, 3:8, 3:13, 4:3-4). Noch door dreiging van buiten, noch door laster en verdachtmaking van binnen de gemeente behoefde Timotheüs zich echter angst te laten aanjagen. Want God had hem (en gelovigen in het algemeen) geen geest van vreesachtigheid geschonken, maar van kracht, van liefde (Gr. *agapè*) en van bezonnenheid (of zelfbeheersing, Gr. *soophronismos*).

Bij “kracht” moeten we in dit verband niet denken aan de kracht om wonderen te doen, maar aan het vermogen om de bijbelse waarheid vast te houden en om lijden te verdragen. In het volgende vers lezen we immers “Wees mede bereid voor het evangelie te lijden in de kracht van God”. Gods kracht zou zich manifesteren in het vermogen om ondanks benarde omstandigheden trouw te blijven (vgl. 2 Tim.3:10-12).

Het is veelbetekenend, dat Paulus de werking van Gods Geest omschrijft als “kracht, liefde en bezonnenheid”. Kracht zonder liefde zou de naaste overdonderen. De Goddelijke liefde heeft, zelfs in het toornen over de zonde, echter het welzijn van de zondaar op het oog. Bezonnenheid (of “zelfbeheersing”) is een deugd die de prediker in staat stelt om zich op de juiste wijze te gedragen. Zodat hij geen water in de wijn doet, maar niettemin rekening houdt met het bevattingsvermogen van de hoorders. Waarbij hij zich niet verliest in details, maar zich richt op de hoofdzaken.

In het vervolg van zijn brief zal Paulus nog schrijven “Betuig voor God, dat zij geen woordenstrijd voeren, die tot niets dient dan tot ondergang van de hoorders” (2:14, Telosvert.). “En verwerp de dwaze en ongerijmde twistvragen, daar je weet dat zij twisten verwekken: een slaaf van de Heer moet echter niet twisten, maar vriendelijk zijn voor allen, geschikt om te leren, verdraagzaam, de tegenstanders met zachtmoedigheid terechtwijzend...” (2:23-25, Telosvert.). Zulke voorbeelden tonen aan, wat de uitwerking van “liefde en bezonnenheid” is in de christelijke praktijk.

8. *Schaam u dus niet voor het getuigenis van onze Here of voor mij, Zijn gevangene, maar wees mede bereid voor het evangelie te lijden in de kracht van God,*

Uit het feit, dat Paulus met zoveel klem over schaamte spreekt, mogen we niet afleiden dat Timotheüs tekenen van schaamte had vertoond (zie boven, onder vs.6). De apostel sprak over schaamte, omdat ánderen hem in de steek hadden gelaten en zich voor hem en zijn verkondiging hadden geschaamd: “allen in Asia” (2 Tim.1:15), zijn vroegere medestanders Fygelus, Hermógenes, Hymeneüs, Filétus, en wellicht ook Demas (2 Tim.1:15, 2:17-18, 4:9).

Paulus bond Timotheüs op het hart, dat hij dit kwade voorbeeld niet moest volgen, maar het goede nieuws moest blijven doorgeven dat Christus als een kostbaar pand aan de “apostel der volken” had toevertrouwd (2 Tim.1:12-14). Paulus was de mond, waardoor de opgestane Here tot de volken sprak (vgl. 2 Tim.1:11). Het lijden dat de apostel moest dragen, werd door Christus over hem gebracht ten behoeve van de vorming van Zijn lichaam, de Gemeente (vgl. Fil.1:12-14, Kol.1:24-26, 2 Tim.1:12). Hij duidt zichzelf dan ook niet aan als de gevangene van de Romeinen, maar als de gevangene van Christus. Wat hem ook mocht overkomen, hij was in de hand van de Messias.

Als Paulus over zichzelf spreekt, dan duidt hij zich aan als “de geringste van alle heiligen” (Efe.3:8) of “de voornaamste der zondaren” [d.w.z. de grootste zondaar, 1 Tim.1:15]. Maar wanneer hij het heeft over het goede nieuws, dat de opgestane Here aan hem heeft toevertrouwd, dan roept hij alle gemeenteleden op om zijn navolgers te zijn (vgl. 1 Kor.4:16, 11:1; Fil.3:17, 1 Thess.1:6).

Net zoals Paulus bereid was om voor het evangelie te lijden, zo moest ook Timotheüs daartoe bereid zijn. De apostel gebruikt in vs.8 een uniek woord, *sunkakopatheoo*, d.w.z. samen met [iemand anders] lijden. Hij riep Timotheüs op om de moeiten die hijzelf omwille van het evangelie moest ondergaan samen met hem te dragen.

Het thema van het lijden keert in zijn brief minstens vier maal terug, we lezen verderop immers:

“Lijd met de anderen als een goed soldaat van Christus Jezus” (2:3)

“[Voor het evangelie] lijd ik kwaad en draag zelfs boeien als een misdadiger” (2:9)

“Allen die in Christus Jezus godvruchtig willen leven zullen vervolgd worden” (3:12)

“Aanvaard het lijden” (4:5)

Naast het gedenken is het lijden een belangrijk thema van de brief. Maar Paulus' "kind" behoefde moeiten niet te dragen in eigen kracht. God zou hem in staat stellen om ondanks tegenstand en vervolging trouw te blijven. De kracht van boven zou zich juist in menselijke hulpeloosheid openbaren. Timotheüs zou zich dikwijls uiterst zwak voelen en niet weten hoe hij verder moest gaan. Moeilijke situaties zouden ontstaan om hem te leren enkel en alleen op God te vertrouwen. In "zwakheden, noden, vervolgingen en benauwdheden" zou Gods genade altijd genoeg blijken te zijn (vgl. 2 Kor.12:9-10).

9. *Die ons behouden heeft en geroepen met een heilige roeping, niet naar onze werken, maar naar Zijn eigen voornemen en de genade, die ons in Christus Jezus gegeven is vóór eeuwige tijden,*

Wanneer Timotheüs zag hoe de tegenstand vanuit de volkerenwereld en de kracht van de dwaling binnen de gemeente steeds sterker werden, dan zou hij ontmoedigd kunnen raken. Zoveel gelovigen die het rechte spoor verlieten, hoe zou het met die mensen aflopen? Was het werk van Paulus dan allemaal voor niets geweest? En zou hijzelf wel staande weten te blijven? Om hem tegen zulke gevoelens te wapenen, brengt Paulus hem in herinnering, dat God gelovigen behouden hééft (voltooid verleden tijd). Hij heeft zondaars geroepen - niet vanwege voorgeziene goede werken of vanwege hun hoogstaand karakter, maar uitsluitend op grond van Zijn eigen voornemen en genade.

“Vóór eeuwige tijden” is een eerder tijdstip dan “sedert de grondlegging der wereld”. Want “eeuwige tijden” (of: de tijden der eeuwen) begonnen pas nadat de wereld was geschapen. De bijbelse “eeuwen” zijn geen perioden van honderd jaar, maar eonen of wereldtijden; ze hebben te maken met de planeet aarde en haar geschiedenis. De roeping van gelovigen tot Christus' lichaam werd hun al gegeven, toen de schepping nog niet bestond en het kwaad nog niet zijn intrede in de wereld had gedaan. Het kwaad dat de schepping later is binnengekomen en dat de wereldgeschiedenis heeft bepaald, is door God volledig ingecalculeerd en mede in beschouwing genomen. Timotheüs behoefde

zich door de instroom van boosheid in de heidengemeenten niet totaal van zijn stuk te laten brengen.

De genade die gelovigen “vóór eeuwige tijden” werd gegeven, werd aan hen geschonken “in Christus Jezus”. God beloofde Zijn Zoon een lichaam nog vóórdát het heelal werd geschapen, op een moment waarin er nog geen mensen waren (vgl. Titus 1:2, Efe.1:4). Zelfs al zouden de heidengemeenten grotendeels ontaarden en zich van het door Paulus verkondigde evangelie afwenden, dan nog zouden Gods bedoelingen niet verstoord, belemmerd of verhinderd worden (vgl. 1 Kor.1:4-9, Rom.8:28-30, Fil.1:3-6).

Waar het de nabije toekomst betrof, was Paulus pessimistisch gestemd (zie b.v. 2 Tim.3:1-9, 4:3-4), maar met betrekking tot de uiteindelijke afloop van de geestelijke strijd bezat hij een rotsvast vertrouwen. Velen hadden zich van hem afgewend en zouden zich nog van hem afwenden. Toch was hij ervan overtuigd, dat God het hem toevertrouwde pand zou bewaren tot de dag van Christus (2 Tim.1:12).

Timotheüs moest zijn uiterste best doen om mensen op het rechte pad te houden. Hij mocht niet uit lafhartigheid zwijgen, maar moest zijn gave voortdurend blijven aanwakkeren (2 Tim.1:6-7). Hij moest het onderwijs van Paulus als referentiekader voor zijn eigen prediking vasthouden, en dat onderwijs als een kostbaar pand bewaren (2 Tim.1:13-14, 3:14-15). Hij moest betrouwbare mensen gaan trainen zodat de prediking werd voortgezet (2 Tim.2:1-2). Hij moest hardnekkige dwarsliggers waarschuwen en corrigeren (2 Tim.2:14,23-26). Zolang het nog kon moest hij met grote ernst en ijver weerleggen, bestraffen, vermanen en verkondigen (2 Tim.4:1-2). Maar bij dat alles mocht hij weten, dat de vorming en de voltooiing van Gods gemeente niet van hemzelf of van enig ander mens afhankelijk waren. Want die berusten op “Gods eigen voornemen en genade”.

10. Doch die nu geopenbaard is door de verschijning van onze Heiland, Christus Jezus, die de dood van zijn kracht heeft beroofd en onvergankelijk leven aan het licht gebracht heeft door het evangelie.

De genade die God in Christus Jezus vóór eeuwige tijden aan gelovigen heeft gegeven is nú geopenbaard. “Nu” heeft in dit verband betrekking op de opstanding van Christus uit de doden en de verkondiging van dat heilsfeit in het evangelie. Omdat Christus in triomf het graf heeft verlaten en op Paasmorgen aan Zijn discipelen is verschenen, is de dood “van zijn kracht beroofd”. De grondtekst gebruikt het werkwoord *katargeo*, dat “buiten werking stellen”, “te niet doen” of “afschaffen” betekent. Hetzelfde werkwoord komt voor in Rom.6:6, 1 Kor.15:26, Efe.2:15, Heb.2:14 en Heb.9:26.

De opstanding van Christus uit de doden is de eerste stap van een proces dat uiteindelijk tot afschaffing van de dood zal leiden. “Wij weten, dat Christus, nu Hij uit de doden is opgewekt, niet meer sterft: de dood heerst niet meer over Hem” (Rom.6:9). “Christus is opgewekt uit de doden, als Eersteling van hen die ontslapen zijn” (1 Kor.15:20). Voor Hem persoonlijk is de dood voorgoed afge-

schaft, Hij kan niet meer sterven, Hij heeft een onvergankelijke en heerlijke bestaanswijze verworven (Fil.3:20-21).

Bij Zijn komst zal Hij de gelovigen levendmaken, de mensen die Hem toebehoren (1 Kor.15:23). Vanaf dat moment zullen die niet langer een lichaam van vernedering bezitten, maar net als Hij een lichaam van heerlijkheid (Fil.3:21, Kol.3:4, 1 Thess.4:13-18, 1 Joh.3:2). Ook voor hen zal dan de dood zijn afgeschaft en zijn verslonden tot overwinning (1 Kor.15:51-54).

De Here zal op dit punt echter geen halt houden. Want Christus zal gedurende de toekomstige eeuwen als Koning heersen met de Zijnen en iedere overheid en macht en kracht die zich tegen God verzet, te niet doen. Als laatste vijand zal de dood te niet gedaan worden. In Gods hele schepping zal er dan geen dood meer zijn. Christus zal tenslotte het koningschap aan zijn Vader overdragen. Vanaf dat moment zal God "alles in allen" wezen (1 Kor.15:24-28). Zoals Christus voor zichzelf de dood heeft afgeschaft, zo zal Hij in de toekomst de hele schepping uit de slavernij aan de vergankelijkheid bevrijden. De "zonen Gods" zijn de eersten die op deze manier bevrijd worden, de rest van de schepping zal pas bij het einde in de verlossing mogen delen (1 Kor.15:22, Rom.8:18-25).

11. En ik ben daartoe aangesteld als verkondiger, apostel en leraar.

Niet hoogmoed of grootheidswaan dreeven Paulus ertoe om zichzelf in vs.11 voor het voetlicht te plaatsen. Veeleer is het een uitroep van verwondering. Bij een eerdere gelegenheid had de apostel geschreven: "Ik breng dank aan Hem, die mij kracht gegeven heeft, Christus Jezus, onze Here, dat Hij mij getrouw geacht heeft, daar Hij mij in de bediening gesteld heeft, hoewel ik vroeger een godslasteraar en een vervolger en een geweldenaar was. Maar mij is ontferming bewezen, omdat ik het in mijn onwetendheid, uit ongeloof, gedaan heb, en zeer overvloedig is de genade van onze Here geweest, met het geloof en de liefde in Christus Jezus. Dit is een getrouw woord en alle aanneming waard, dat Christus Jezus in de wereld gekomen is om zondaren te behouden, onder welke ik een eerste plaats inneem. Maar hiertoe is mij ontferming bewezen, dat Jezus Christus in de eerste plaats in mij Zijn ganse lankmoedigheid zou bewijzen tot een voorbeeld voor hen, die later op Hem zouden vertrouwen ten eeuwig leven" (1 Tim.1:12-16). Paulus beschouwde zichzelf als de ergste zondaar. Hij, die zóveel kennis van de Torah bezat, was de allerfelste tegenstander van de Messias geweest. Juist daarom was zijn leven een toonbeeld van de overvloedigheid van Gods genade. Zó radicaal en volkomen is de verzoening die Christus bewerkt, dat een godslasteraar en een vervolger en een moordenaar erdoor in een apostel omgetoverd wordt. In het leven van Paulus was de hele lankmoedigheid van de Messias zichtbaar geworden. Daarom werd Paulus een voorbeeld voor allen, die in later tijd hun vertrouwen op de Here zouden stellen.

Jezus, de enige Middelaar tussen God en de mensen, heeft zich "gegeven tot een losprijs voor allen" (1 Tim.2:6), hoewel van dat feit op verschillende tijdstippen wordt getuigd. Paulus, de christenhater, werd geroepen om dit goede

nieuws aan de volken te gaan brengen. Het leek ongelofelijk, en toch was het waar. In een eerdere brief drukt hij zijn verwondering uit door te schrijven: "Ik spreek waarheid en geen leugen!" (1 Tim.2:3-7).

Timotheüs geestelijke vader gebruikt drie begrippen om zijn Goddelijk mandaat te omschrijven: hij was aangesteld als "verkondiger, apostel en leraar". In de grondtekst staat voor "verkondiger" een uniek woord (*kerux*), dat slechts drie maal in het Nieuwe Testament voorkomt. Een *kerux* was een heraut. Zo'n beambte moest de officiële boodschappen van vorsten of militaire bevelhebbers in het openbaar afkondigen. Daarbij kon er een oproep tot de bevolking worden gericht, of er konden eisen worden gesteld. Vanzelfsprekend mocht de heraut aan de inhoud van de boodschap niets veranderen. Hij moest de oekaze die hem was toevertrouwd, letterlijk voorlezen. Hij mocht er niets aan toedoen en ook niets aan afdoen. Met deze term benadrukt Paulus het heilig ontzag dat hij bezat voor het woord van God, en de noodzaak om dat woord als een kostbaar pand ongeschonden te bewaren.

De tweede term die Paulus gebruikt, is het woord *apostel*. Een apostel is een gezant met bijzondere volmacht. Het Sanhedrin stuurde vanuit Jeruzalem bijvoorbeeld "apostelen" naar de diaspora, met opdrachten voor de synagogen in de grote steden. Zo'n bode moest worden ontvangen alsof hij de hogepriester zelf was, zijn boodschap was met het gezag van het Sanhedrin bekleed. Paulus was ooit als apostel van het Sanhedrin naar Damascus gestuurd om de ketterij van "de Weg" te gaan bestrijden. Maar tijdens de uitoefening van die taak was hij totaal veranderd, aangezien de opgestane Here aan hem was verschenen, en hij was een apostel van Christus geworden. De Here had hem met een boodschap van heil naar de heidenvolken gezonden, om onder die volken gemeenten te gaan stichten (vgl. Hand.22:17-21, Efe.3:1-12, Kol.1:24-29). De brieven van Paulus geven daarom niet slechts zijn mening weer, maar zijn een gezaghebbende boodschap van de opgestane Christus voor de volken.

Het laatste woord, dat Paulus gebruikt om zijn functie te omschrijven, is het begrip *leraar*. De term *didaskalos* is een equivalent van het Hebreeuwse woord *rabbi*. In vertalingen van de evangeliën wordt het als "meester" weergegeven. Een leraar had leerlingen, die hem navolgden en die "discipelen" werden genoemd. Het onderricht van een leraar had niet alleen betrekking op Gods woord en de uitleg daarvan, maar ook op de praktische toepassing van de Schrift in het dagelijks leven. Het was Paulus' opdracht, om heidenen te brengen tot de "gehoorzaamheid des geloofs", en hun te leren hoe ze door de Geest van Christus konden wandelen.

12. *Om die reden draag ik ook dit lijden en ik schaam mij daarvoor niet, want ik weet, op wie ik mijn vertrouwen heb gevestigd, en ik ben ervan overtuigd, dat Hij bij machte is, hetgeen Hij mij toevertrouwd heeft te bewaren tot die dag.*

"Om die reden" slaat op vers 11 terug. Vanwege zijn werkzaamheid als verkondiger, apostel en leraar was Paulus gevangen genomen. Hij had tegenover geen enkel mens ook maar iets misdreven, en behoefde zich dus niet te schamen.

Zijn enige misdrijf was, dat hij de opdracht van zijn Zender trouw was geweest. Hij koesterde geen spijt wanneer hij terug keek op het verleden. Hij schaamde zich niet voor zijn boeien en ook niet voor het getuigenis dat Jezus de Messias is.

Het is opmerkelijk, dat de apostel hier op de persoonlijke band wijst, die hem aan God verbindt. Hij schrijft niet: "Ik ben ervan overtuigd, dat wat ik verkondig de waarheid is. Al keert iedereen zich ook tegen mij, ik heb het gelijk aan mijn kant". Paulus had zijn vertrouwen niet op een *leer* gesteld. Hij wist, op WIE hij zijn vertrouwen had gevestigd. Hij besepte, dat niets hem kon scheiden van de liefde van God, die is in Christus Jezus, onze Here (Rom.8:38-39).

Aan het eind van Paulus' loopbaan leek het alsof de apostel zich voor niets had ingespannen. De gemeenten die hij had gesticht keerden zich in hoog tempo van hem af (vgl. 2 Tim.1:15). Bijna al zijn vrienden hadden hem verlaten (vgl. 2 Tim.4:9-10, 4:16). Aan hem was te zien, dat een dienstknecht niet meer is dan zijn heer (vgl. Joh.15:18-21). Eenzaam zat hij in de gevangenis, het leek alsof zijn apostelschap nauwelijks vrucht had voortgebracht.

Maar Paulus wist, op Wie hij zijn vertrouwen had gevestigd. Hij was van Gods almacht overtuigd. Uiteindelijk zal elke knie zich buigen en elke tong belijden dat Jezus Heer is, tot eer van God, de Vader (Fil.2:10-11). De geschiedenis zal uitlopen op een volslagen triomf van de Gekruisigde. Door Hem zal de Schepper alle dingen met zich verzoenen (Kol.1:19-20). Ook vijanden, die zich nu nog fel tegen het evangelie verzetten. Ook christenen, die het spoor bijster raken en derhalve schade lijden.

God zou ervoor zorgen dat de waarheid die Paulus had gepredikt, nooit werd vergeten. De Schepper zou het kostbare pand, dat Hij de apostel had toevertrouwd, bewaren "tot die dag", d.w.z. de dag van Christus' komst (vgl. 2 Tim.1:18, 4:8; 2 Thess.1:10, 1 Kor.3:13, 4:3-5). In alle eeuwen van de kerkgeschiedenis zouden de ogen van sommigen worden geopend voor het door Paulus verkondigde evangelie, al bleef de meerderheid doorgaans verblind.

Voor "hetgeen Hij mij toevertrouwd heeft" staat in het Grieks letterlijk: "het pand van mij". Dat zou kunnen betekenen: het pand dat God aan Paulus had toevertrouwd, maar ook: het pand dat Paulus aan God had toevertrouwd. Op grond van de bijbelse parallellen (1 Tim.6:20 en 2 Tim.1:14) moet aan de eerste opvatting de voorkeur worden gegeven. Het Nederlands Bijbelgenootschap heeft dus terecht voor deze interpretatie gekozen.

Houd je aan het voorbeeld

13. *Neem tot voorbeeld de gezonde woorden, die gij van mij gehoord hebt, in het geloof en de liefde, die in Christus Jezus is.*

Voor "voorbeeld" gebruikt Paulus het woord *hupotuposis*, d.w.z. een schets, model, patroon of bouwtekening zoals een architect die maakt alvorens een huis te laten bouwen. Het voorbeeld moet waarborgen dat het eindproduct met de

bedoelingen van de ontwerper en de opdrachtgever overeenstemt. Voor “nemen” staat in het Grieks het werkwoord *echoo*, dat “hebben” betekent. Eigenlijk staat er: “blijf tot voorbeeld hebben de gezonde woorden...”, dat wil zeggen: blijf je daaraan houden.

Timotheüs moest de “gezonde woorden” die hij van Paulus had gehoord, als een blauwdruk voor zijn eigen onderwijs vasthouden. De begrippen die de apostel in zijn prediking had gebruikt waren geen hersenspinsels van hemzelf geweest. Het waren door de Heilige Geest geïnspireerde woorden die qua vorm precies overeenkwamen met de inhoud die God wilde openbaren. “Gezonde woorden”: vlaggen die de lading exact dekten. Ongezonde woorden zijn daarentegen: mensenwoorden die Gods waarheid geweld aandoen en die tegen Zijn bedoelingen ingaan. In het vervolg van zijn brief zal Paulus dat aanduiden als “onheilige, holle klanken” (2 Tim.2:16). Zulke woorden verduidelijken Gods openbaring niet, maar versluieren die. Wie ze beginnen te gebruiken, worden langzaam maar zeker van de hoop en de vertroosting der Schriften beroofd.

Timotheüs moest het kader dat hij van Paulus had geleerd, blijven gebruiken en daaraan vasthouden. Velen zouden zich van de apostel en zijn onderwijs afkeren. Ze zouden met zelfgekozen woorden iets totaal anders prediken, of aan termen die Paulus had gebruikt een onjuiste betekenis gaan toekennen. In Paulus’ tijd gebeurde dat al met het begrip “opstanding” (zie 2 Tim.2:16-19).

“In het geloof en de liefde” heeft vermoedelijk zowel betrekking op “nemen” als op “horen”. De vorm van Timotheüs’ onderwijs was bijna net zo belangrijk als de inhoud ervan. Ook wanneer hij tegen dovemansoren leek te spreken, dan nóg moest hij op God blijven vertrouwen. Zelfs tegenover hardnekkige dwarsliggers moest hij liefdevol blijven optreden (vgl. 2 Tim.2:23-26). Hij moest Christus navolgen, die “veel tegenspraak van zondaren tegen zich had verdragen” (Heb.12:3), maar nooit bitter was geworden, en zelfs aan het kruis nog voor Zijn vijanden had gebeden (vgl. 2 Tim.4:16). Orthodoxie die met politiek gekonkel, hardheid en ongevoelig machtsvertoon gepaard gaat is niets anders dan farizeïsme. Wie in Christus blijven, zullen door Hem ook in het geloof en in de liefde blijven.

14. Bewaar door de heilige Geest, die in ons woont, het goede, dat u is toevertrouwd.

Het goede dat aan Timotheüs was toevertrouwd was wat hij via Paulus van God had ontvangen – kennis van het “woord der waarheid” (vgl. 1 Tim.6:20-21, 2 Tim.2:1-2, 2:15, 3:10-11, 4:2; Gal.1:6-12, Efe.3:1-3), plus de bijzondere gave die hij had ontvangen om dat goede nieuws binnen de volkerenwereld te kunnen prediken (vgl. 2 Tim.1:6, 1 Tim.4:14).

Velen waren reeds van het aan Paulus geopenbaarde evangelie afgedwaald (2 Tim.2:18) en ook in de toekomst zouden er nog velen afdwalen (vgl. 2 Tim.4:3). Vandaar, dat de apostel zijn “geliefd kind” met klem oproept om het goede te *bewaren*. Hij gebruikt daarbij een militaire term (*phulassoo*), d.w.z. “bewaken” of “beschermen”. Als Timotheüs niet waakzaam was, dan zou hij

door de boze worden misleid en zich zijn kostbare pand laten ontroven (vgl. 2 Tim.2:25-26).

Uiteraard schoten Timotheüs' vermogens tekort om het goede met succes te kunnen bewaren. Maar God had hem de heilige Geest geschonken. En die Geest is machtiger dan de tegenstander (vgl. 1 Joh.4:4). Timotheüs zou "alles vermogen door Hem die hem kracht gaf" (Fil.4:13).

15. *Dit weet gij, dat allen in Asia zich van mij hebben afgekeerd, onder anderen Fygelus en Hermógenes.*

Met "Asia" wordt een Romeinse provincie in het Westen van Anatolië bedoeld, die Mysië, Lydië, Caria, het grootste deel van Frygië en de eilanden voor de Turkse kust omvatte.

Over de vraag, wat Paulus bedoelt als hij zegt, dat "allen in Asia zich van hem hebben afgekeerd" zijn de meningen van uitleggers verdeeld. Volgens sommigen zouden vertegenwoordigers van de Aziatische gemeenten, die de apostel tijdens zijn verdediging hadden moeten bijstaan, hem uit angst in de steek hebben gelaten (vgl. 2 Tim.4:16). Deze uitleg doet echter geen recht aan de tekst. Als Paulus werkelijk over afgezanten uit Asia had gesproken, dan zou hij hebben gezegd dat "allen uit (Gr. *ek*) Asia" zich van hem hadden afgekeerd. In de grondtekst staat echter, dat "allen in (Gr. *en*) Asia" hem hadden verlaten.

Anderen beweren, dat de situatie van vervolging had teweeggebracht, dat de Aziatische gemeenten niet langer contact met Paulus durfden te onderhouden. Zodoende ontving de apostel geen nieuws of financiële ondersteuning meer. Deze uitleg is onjuist. Uit vs.16 blijkt namelijk, dat de "gevangene van Christus" nog steeds bezoekers uit Efeze ontving,

In het voorafgaande had de apostel Timotheüs opgeroepen, om zich niet voor hem en zijn prediking te schamen, maar zijn evangelie als een kostbaar pand te bewaren. Wanneer hij daar nu in één adem op laat volgen: "Dit weet gij, dat allen in Asia zich van mij hebben afgekeerd", dan kan dat alleen maar betekenen, dat de Aziatische gemeenten een andere theologische koers waren gaan varen en zijn onderwijs hadden verworpen. In de pastorale brieven en in de brief aan de Hebreëen heeft het werkwoord *apostrephoo* (afkeren) altijd betrekking op de Goddelijke waarheid. In 2 Tim.4:4 is sprake van mensen die "het oor van de waarheid afkeren en zich tot de fabels wenden". In Tit.1:14 van "mensen die zich van de waarheid afwenden". En in Heb.12:25 van personen die "zich afwenden van Hem die vanuit de hemelen spreekt": de verheerlijkte Messias. We zullen ook in 2 Tim.1:15 aan geestelijke afdwaling moeten denken.

In de brieven van de apostel horen we van mensen, die zich bezighielden met "[Joodse] fabels en eindeloze geslachtsregisters" (1 Tim.1:4, 4:7, Tit.1:14), mannen die "leraars der wet" wilden zijn (1 Tim.1:7) en die de gemeente "geboden van mensen" wilden opleggen (Tit.1:14). Ze wilden het Lichaam van Christus aan (zelfgekozen) voorschriften uit de wet van Mozes onderwerpen, terwijl God de tussenmuur tussen Jood en heiden, de wet der geboden in inzettingen bestaande, ten behoeve van de vorming van het éne Lichaam juist

heeft weggebroken (Efe.2:14-16). Ze wilden dagen en maanden, tijden en jaren onderhouden – de rust- en feesttijden die aan het volk Israël zijn gegeven (Gal.4:8-11, vgl. 4:21; zie ook Kol.1:16-23). Ze wilden het gebruik van bepaalde spijzen en dranken verbieden en riepen op tot het celibaat (Fil.3:17-21, 1 Tim.4:1-5). Sommigen eisten zelfs, dat mannelijke christenen zich zouden laten besnijden (Gal.5:1-3, 5:11-12, Fil.3:2). Die laatste opvatting is nooit algemeen aanvaard. Sabbatten en feestdagen werden echter spoedig weer ingevoerd en gelovigen uit de volken opgelegd. Hetzelfde gebeurde met andere oudtestamentische geboden, zoals de wet op de tienden en de voorschriften voor priesters en Levieten, waaraan binnen het christendom een eigenmachtige invulling werd gegeven. En dat terwijl Paulus duidelijk heeft gezegd, dat wie zich ook maar aan één enkel wetsvoorschrift onderwerpt, verplicht is om de hele wet te houden ! (Gal.5:3).

“Allen in Asia” is een Griekse stijlform die als *hyperbool* bekend staat. Paulus maakt gebruik van een opzettelijke overdrijving om de ernst van de situatie aan te geven. Timotheüs was immers ook uit Asia afkomstig, en die had de apostel niet in de steek gelaten. Ook Onesiphorus (2 Tim.1:16) en Tychicus (2 Tim.4:12) waren standvastig gebleven. Op de algemene regel waren er dus gunstige uitzonderingen. Maar de overgrote meerderheid van de Aziatische christenen wilde niets meer met Paulus te maken hebben.

“Onder anderen” is geen letterlijke weergave van de grondtekst, in het Grieks staat eenvoudig “waaronder Fygelus en Hermógenes zijn”. Blijkbaar waren deze mannen Timotheüs welbekend. Ze worden met name genoemd, omdat ze in Asia een leidersrol vervulden. Juist de steunpilaren, die de gelovigen in het rechte spoor hadden moeten houden, waren met de afval meegegaan. Allen in Asia hadden zich “laten afwenden”, d.w.z. zich door Paulus’ tegenstanders laten ompraten.

Voor Paulus moet het een bijzonder pijnlijke ervaring zijn geweest dat de christenen in Asia zich massaal van hem afwendden. Wellicht zelfs onder invloed van mannen die hij nog als oudsten in de gemeenten had aangesteld.

16. De Here bewijze barmhartigheid aan het huis van Onesiforus, daar hij mij dikwijls heeft verkwikt en zich voor mijn ketenen niet heeft geschaamd.

Onesiforus was een gunstige uitzondering op de regel. Uit een vergelijking van 2 Tim.4:12-15 met 2 Tim.4:19 blijkt namelijk dat deze christen uit Asia afkomstig was, vermoedelijk uit de stad Efeze (2 Tim.1:18). Onesiforus had zijn “huis” d.w.z. zijn vrouw, kinderen en slaven achtergelaten en was spoorlags naar Rome gereisd om de apostel in diens gevangenschap te kunnen bijstaan (vgl. vs.17).

Paulus bad voor het huis van Onesiforus. Hij vroeg of God het gezin in Asia dat het zonder haar man en vader moest stellen, barmhartigheid wilde bewijzen – door hen in geestelijk en materieel opzicht te zegenen. Wanneer er zich aan het thuisfront moeilijkheden voordeden, dan zou dat Onesiforus in een lastige positie brengen. Hij bevond zich immers op grote afstand van huis en haard en was niet in staat om zijn gezin in geval van nood onmiddellijk te hulp te

schieten. Paulus vroeg, of de Here de barmhartigheid van Onesiforus wilde belonen door zich op Zijn beurt over diens huis te ontfermen.

De naam Onesiforus betekent “brenger van hulp” of “brenger van nut”. Onesiforus had die naam eer aangedaan, want hij had Paulus “dikwijls verkwikt”. Het is mogelijk, dat hij de apostel van geld of goederen had voorzien teneinde diens gevangenschap draaglijk te maken. Misschien was de hartelijke bezorgdheid en bewogenheid van Onesiforus op zich al voldoende geweest om de apostel een hart onder de riem te steken. Terwijl de meeste christenen hem in de steek hadden gelaten (vgl. 2 Tim.4:16), had Onesiforus een afstand van honderden kilometers afgelegd (zonder te weten waar Paulus was opgesloten) en net zolang gezocht tot hij de apostel had gevonden. Onesiforus was niet bang geweest om met Paulus geassocieerd te worden. Hij had zich niet voor de apostel, diens keten of woorden geschaamd. Hij had vele gevaren getrotseerd en in de wereldstad Rome net zolang navraag gedaan tot hij de “gevangene van Christus” had opgespoord. Onesiforus was er het levende bewijs van, dat God een trouwe rest had overgelaten die de fakkel van het evangelie aan de volgende generatie zou kunnen doorgeven.

In de grondtekst staat voor “ketenen” een enkelvoud (*halusis*). Hetzelfde enkelvoud vinden we in Hand.28:20 en Efe.6:20. Blijkbaar was Paulus niet aan handen en voeten geboeid (hoe zou hij anders ook hebben kunnen schrijven?), maar met één enkele keten aan de wand van het vertrek vastgeklonken, of door middel van een ketting gekoppeld aan de soldaat die hem moest bewaken.

17. Integendeel, toen hij te Rome gekomen was, heeft hij mij ijverig gezocht en mij ook gevonden -

Toen Onesiphorus na zijn lange reis tenslotte in Rome was aangekomen, had hij zich niet terughoudend opgesteld, maar net zo lang navraag gedaan tot hij Paulus had gevonden. Natuurlijk bracht dit een groot risico met zich mee. Door naar een gevangene te informeren liet hij blijken dat die persoon hem ter harte ging. De overheid kon daaruit concluderen dat hij een medestander was van de gevangene in kwestie, en hemzelf ook in hechtenis nemen. Onesiphorus was voor dit gevaar niet teruggeschrokken en had zich voor Paulus en diens keten niet geschaamd. Hij had zich door God Geest en door zijn genegenheid voor Paulus laten leiden en had zonder vrees overal navraag gedaan. De Here had die ijver ook gezegend. Want hij was erin geslaagd om de apostel te vinden en het werd hem toegestaan om de gevangene te bezoeken.

In tegenstelling tot andere gelovigen, die Paulus in de steek hadden gelaten, was Onesiphorus zijn roeping trouw geweest. Volgens de Here Jezus zullen rechtvaardigen Hem in de gevangenis zien en Hem daar opzoeken (Mat.25:34-40), terwijl onrechtvaardigen zich voor gedetineerden zullen schamen (Mat.25:41-46). In de brief aan de Hebreeënen komt de zorg voor gevangenen meerdere malen ter sprake. Hoewel de messiasbelijdende Joden hadden “meegeleden met de gevangenen” (Heb.10:34), kregen ze opnieuw opdracht: “Denkt aan de gevangenen alsof gij met hen gevangen waart; aan hen, die

mishandeld worden als (mensen) die ook zelf een lichaam hebt" (Heb.13:3). Onesiphorus had dit bevel gehoorzaamd.

Uit het feit, dat hij lang had moeten zoeken om Paulus te vinden, blijkt dat de verblijfplaats van de apostel niet algemeen bekend was. Tijdens een eerdere gevangenschap had Paulus twee jaar lang geleefd "in zijn eigen huurwoning" en iedereen kunnen ontvangen die naar hem wilde luisteren. Hij had toen ongehinderd het Koninkrijk Gods kunnen prediken (Hand.28:30-31). Op dit moment bevond hij zich echter niet in een huis, waarvan het adres aan velen bekend was en waarin hij door tallozen werd opgezocht, maar op een eenzame plek waar hij door bijna iedereen in de steek was gelaten. Tussen zijn eerste en zijn tweede gevangenschap zijn er vermoedelijk meerdere jaren verlopen.

18. de Here geve hem, dat hij barmhartigheid bij de Here vinde op die dag - en hoevele goede diensten hij te Efeze bewezen heeft, weet gij zelf het best.

Met "die dag" doelt Paulus op de "dag des Heren", de dag waarop Christus komt om Zijn volgelingen te belonen en Zijn tegenstanders te bestraffen (vgl. 2 Thess.1:3-10, 2 Tim.4:8). In meerdere bijbelgedeelten wordt over het genadeloon gesproken, dat christenen op "die dag" van de Here zullen ontvangen (vgl. Rom.14:10-12, 1 Kor.3:8, 1 Kor.3:13-15, 1 Kor.4:5, 1 Kor.9:25, 2 Kor.5:10, 1 Pet.5:4, 2 Joh.:8).

Wat zal de Here bij Zijn komst belonen? Alleen werk dat met Zijn plannen en bedoelingen in overeenstemming was en dat door *Zijn* kracht werd verricht (vgl. 1 Kor.3:13-15). Dat verklaart de merkwaardige formulering van Paulus: "De Here geve hem, dat hij barmhartigheid bij de Here vinde". Op de dag des Heren zal Christus uit genade belonen wat Hijzelf tijdens de huidige boze eeuw aan de leden van Zijn lichaam heeft geschonken. Dat sluit menselijke verantwoordelijkheid niet uit - het is immers mogelijk, om een Goddelijke gave uit te doven (vgl. 2 Tim.1:6) en op "die dag" in plaats van een "vol loon" slechts een "gedeeltelijk loon" te ontvangen (vgl. 2 Joh.:8, 1 Kor.3:13-15). De Here zal wat door vleeselijke inspanning, d.w.z. door menselijke kracht en wijsheid tot stand kwam en tegen Zijn bedoelingen indruiste echter niet belonen, hoe indrukwekkend het in mensenogen ook leek (vgl. Mat.7:22-23, 1 Kor.3:13-15). De apostel wenst Onesiforus toe, dat hij op de dag des Heren een vol loon mag ontvangen, dat Christus hem als een getrouwe en goede dienstknecht mag prijzen.

Blijkbaar hadden Paulus en Timotheüs tijdens hun verblijf in Efeze Onesiforus leren kennen. In die grote havenstad had de man uit Asia de zendingen voortdurend met raad en daad terzijde gestaan. Timotheüs zou zich dat nog goed kunnen herinneren. Hij moest de trouw van Onesiforus in gedachten houden. Dan zou hij beseffen, hoe een dienaar van Jezus Christus zich behoort te gedragen.

* * * * *

Wees sterk in de genade

1. *Gij dan, mijn kind, wees krachtig in de genade in Christus Jezus,*

“Gij dan” kan verwijzen naar alle opdrachten die de apostel in het voorafgaande aan Timotheüs had gegeven: “blijf de genadegave van God aanwakkeren” (1:6), “schaam je dus niet voor het getuigenis van onze Here of voor mij, Zijn gevangene, maar wees mede bereid voor het evangelie te lijden in de kracht van God” (1:8-9), “houd het voorbeeld van de gezonde woorden” (1:13), “bewaars het goede dat u is toevertrouwd” (1:14).

Waarschijnlijk wijst “gij dan” met name naar die laatste opdracht terug. In het volgende vers legt Paulus namelijk uit, hoe Timotheüs het pand moest bewaren. Hij moest er “handel mee gaan drijven”: het goede nieuws aan anderen doorgeven die het op hun beurt weer in hun eigen omgeving bekend konden maken. Dan zou Gods heilsboodschap niet in vergetelheid raken.

Waarschijnlijk stelt Paulus de trouw van Onesiforus, die hij in de voorafgaande verzen had beschreven, aan Timotheüs ten voorbeeld. Zoals Onesiforus zich moeite had getroost om Paulus te bemoedigen en daarbij grote gevaren had getrotseerd (1:16-18), zo moest Timotheüs zich ervoor inspannen dat de evangelieprediking werd voortgezet. Zoals Onesiforus te Efeze onschatbare diensten had bewezen (1:18), zo behoorde Timotheüs voor de woordverkondiging offers te brengen (vgl. 2:3-6).

De vermaning “wees krachtig in de genade in Christus Jezus” komt overeen met een bevel dat Paulus aan het eind van de Efezebrief uitspreekt: “weest krachtig in de Here en in de sterkte Zijner macht” (Efe.6:10). Listige tegenstanders zijn erop uit, om gelovigen van de “verborgenheid van het evangelie” te doen afdwalen – zodat ze niet standhouden in de positie waar de Here hen heeft gesteld. Maar Hij heeft aan elke gelovige een complete wapenrusting geschonken. Indien wij die aandoen kunnen we de aanvallen van de boze afslaan (Efe.6:10-20). Ook Timotheüs mocht krachtig zijn in de genade.

“Genade” heeft in dit verband de betekenis van: Gods onverdiende gunst en bijstand. De genade waardoor Timotheüs zich mocht laten sterken, was de levenskracht van de inwonende Christus. Wellicht keert Paulus zich hiermee tegen de denkbeelden van zijn tegenstanders. Die verwachtten godsvrucht van menselijke inspanning om de wet te onderhouden; zij predikten geboden en riepen op tot gehoorzaamheid. Paulus daarentegen verkondigde niet de wet, maar de genade. “In Christus Jezus” wil niet alleen zeggen, dat genade van de Here Jezus *afkomstig* is, maar ook dat wie “in Hem” zijn (wie tot Zijn lichaam behoren) op die genade aanspraak mogen maken.

2. *En wat gij van mij gehoord hebt onder vele getuigen, vertrouw dat toe aan vertrouwde mensen, die bekwaam zullen zijn om ook anderen te onderrichten.*

Over vers 2 hebben commentatoren zich het hoofd gebroken. Wie waren de “getuigen” die de apostel hier vermeldt, en wat was hun functie? Sommige

22

uitleggers denken aan de gezamenlijke oudsten, die eens aanwezig waren toen er over Timotheüs een profetie werd uitgesproken en hem een bepaalde genadegave werd geschonken (1 Tim.4:14).

Mijns inziens is het echter niet noodzakelijk om over Paulus' woorden te gaan fantaseren. Er is in vers 2 van parallellisme sprake. Zoals Paulus een groep medewerkers onderricht had gegeven en die voor het zendingswerk had getraind, zo moest Timotheüs "vertrouwde mensen" gaan onderrichten. Ooit was Timotheüs één van Paulus' leerlingen geweest, in de toekomst zou hij de leraar zijn. Hij moest de woordverkondiging stimuleren en kon daartoe van dezelfde strategie gebruik maken die Paulus eens had benut.

Het Griekse woord, dat door het Nederlands Bijbelgenootschap met "vertrouwd" is vertaald, betekent eigenlijk: "betrouwbaar". Bedoeld is: betrouwbaar in het doorgeven van de boodschap die God heeft geopenbaard, zonder daar ook maar iets aan toe te voegen of vanaf te doen (zie boven, bij 1:11, 1:13 en 1:14, vgl. Gal.1:6-10, Tit.1:9).

De eerste vereiste voor een evangelieprediker is niet welsprekendheid, vurigheid van geest of hoge intelligentie, maar: ontzag voor het woord dat God wil laten klinken, zorg die ertoe leidt dat men dit kostbare pand bewaart en het tegen aanvallen blijft bewaken. Zodat men standhoudt in het geloof, gegrond en vast, en zich niet laat afbrengen van de hoop van het evangelie (vgl. Kol.1:23).

Paulus had het pand dat God hem had toevertrouwd aan meerdere getuigen kunnen doorgeven. Timotheüs moest het op zijn beurt aan betrouwbare mensen overdragen, die zelf weer in staat zouden zijn om anderen te onderrichten. Zo zou de fakkel van het evangelie aan de volgende generatie worden doorgegeven. De "getuigen" in kwestie waren getuigen van de waarheid, personen die Gods woord in hun omgeving konden laten klinken.

De tweede vereiste voor een evangelieprediker is "bekwaamheid om te onderrichten". Die bekwaamheid was ook vereist om in de door Paulus gestichte gemeenten als opziener te kunnen worden aangesteld (vgl. 1 Tim.3:1-4, Tit.1:9). Het is opvallend dat Paulus in zijn laatste brief niet langer beveelt om "opzieners" of "oudsten" aan te stellen, maar om het evangelie aan betrouwbare "getuigen" toe te vertrouwen. Blijkbaar verwachtte de apostel, dat de evangelieprediking na zijn dood eerder door individuele christenen dan door georganiseerde gemeenten zou worden voortgezet. De christenen in Asia hadden zich onder invloed van hun leiders immers van hem en zijn prediking afgekeerd (vgl. 2 Tim.1:15).

3. *Lijd met de anderen als een goed soldaat van Christus Jezus.*

"Lijd met de anderen" is geen letterlijke weergave van de Griekse grondtekst. Want daar gebruikt Paulus opnieuw het werkwoord *sunkakopatheoo* (vgl. 2 Tim.1:8). In feite schreef hij: "Lijd mee". De Telosvertaling geeft de tekst dan ook als volgt weer: "Lijd mee verdrukking als een goed soldaat van Christus Jezus".

Met wie Timotheüs het lijden moest dragen vermeldt de apostel niet. Maar aangezien Paulus vanwege het evangelie gevangenschap moest verduren (2

Tim.1:8) en zijn executie nog slechts een kwestie van tijd was (2 Tim.4:6-8), behoorde Timotheüs in ieder geval zijn geestelijke vader na te volgen. De Concordante Vertaling heeft 2 Tim.2:3 daarom als volgt weergegeven: "Draag het kwade samen met mij, als een goed soldaat van Christus Jezus".

Het is mogelijk, dat Paulus niet zozeer aan zichzelf, maar aan de Here Jezus dacht toen hij Timotheüs opdroeg om "mede verdrukking te lijden". De Here heeft immers tegen Zijn discipelen gezegd: "Een slaaf is niet groter dan zijn heer. Als zij Mij hebben vervolgd, zullen zij ook u vervolgen; als zij mijn woord hebben bewaard, zullen zij ook het uwe bewaren" (Joh.15:20). Jezus heeft Zijn discipelen gewaarschuwd, dat lijden en vervolging hun deel zullen zijn. Een slaaf staat niet boven zijn heer; daarom moet elke slaaf van Christus bereid zijn om verdrukking te verdragen.

In tegenstelling tot de Here Jezus gebruikt Paulus echter niet het beeld van een slaaf, maar van een soldaat. De apostel zet de gedachtengang voort die hij in 1:14 was begonnen. Timotheüs moest het goede pand bewaren, zoals een militair die deel uitmaakt van een escorte een konvooi moet bewaken. Vijanden kunnen het konvooi onverhoeds aanvallen, of de aandacht van de bewaking proberen af te leiden. Om een konvooi te kunnen beschermen moet een soldaat goed getraind zijn en ontberingen weten te verdragen.

Ook in andere bijbelboeken worden gelovigen met soldaten vergeleken. In zijn correspondentie met de gemeente van Filippi duidt Paulus Epafroditus aan als "broeder en medearbeider en medestrijder" (Fil.2:25), terwijl hij in de brief aan Filémon Archippus "medestrijder" noemt (Filemon:2). Uit het slot van de Efezebrief blijkt, dat met de term "medestrijder" niet wordt bedoeld: een zendeling, predikant, voorganger of geestelijke, maar een gelovige in het algemeen. Elke christen behoort de "hele wapenrusting Gods" aan te doen, om te kunnen standhouden tegen de list van de duivel (Efe.6:10-20).

4. *Tijdens de veldtocht wordt geen soldaat gemoeid in de zorg voor zijn onderhoud; hij heeft (slechts) hem te voldoen, door wie hij aangeworven is.*

In de grondtekst van vs.4 staat letterlijk: "Geen enkele oorlogende is verwickeld in de zaken van het leven". Het werkwoord *emplekomai*, dat "verstrikken" of "verwikkelen" betekent, komt in het Nieuwe Testament verder alleen voor in 2 Pet.2:20.

De bedoeling van Paulus is duidelijk: soldaten op het slagveld houden zich niet bezig met de beslommingen van het normale leven: zaken doen, geld verdienen, akkers bewerken of huizen onderhouden. Krijgers hoeven maar aan één ding te denken: hoe verslaan we de vijand en bezorgen we onze generaal de overwinning. Over hun bevoorrading hoeven ze niet te tobben – dat moeten ze aan de legerleiding overlaten.

Indien Timotheüs vasthield aan het onderwijs dat Paulus hem had toevertrouwd, dan zouden velen zich van hem afwenden (vgl. 1:15). Weinigen zouden nog bereid zijn om hem te ontvangen of te steunen. Met name in tijden van vervolging was dat een beangstigend perspectief. Paulus' opvolger had

redenen te over om zich zorgen te maken. Toenemende vijandschap vanuit de wereld, en niet langer steun vanuit de christelijke gemeente. Zou hij het hoofd wel boven water weten te houden? Zou hij wel genoeg te eten hebben, waar zou hij overnachten, hoe zou hij zich kleden? Zorgen konden zijn aandacht opeisen en – wanneer hij daar niet op bedacht was – zijn prediking beïnvloeden.

Zorgen betreffende het levensonderhoud zouden hem ertoe kunnen bewegen om de mensen naar de mond te praten – als hij de hoorders tegen zich in het harnas joeg, dan zouden ze hem immers geen onderdak meer willen verschaffen, of hem op zijn weg willen voorthelven. Bezorgdheid mocht Timotheüs er echter niet toe drijven, om hete hangijzers te vermijden. Hij mocht zijn prediking niet aanpassen aan wat de mensen graag wilden horen, door aan te knopen bij de mode van het ogenblik. Wanneer hij mensen trachtte te behagen, dan zou hij uiteindelijk, net als “allen in Asia”, zich van de apostel der heidenen afwenden (vgl.1:15 en Gal.1:10).

Met het voorbeeld van de legionair wilde Paulus zijn opvolger aansporen en bemoedigen. Zoals een Romeins soldaat niet verwickeld werd in de zorgen van het gewone leven, zo hoefde Timotheüs zich over zijn levensonderhoud geen zorgen te maken. “Hoe behaag ik God” moest zijn enige zorg zijn, hoe kan ik het goede dat Hij mij heeft geschonken trouw beheren. Heb ik alles wat ik van Paulus heb geleerd (2 Tim.1:13, 2:2), ook weer aan anderen doorgegeven? Heb ik de “hele raad Gods” verkondigd (vgl. Hand.20:27) of niet? Wanneer dát Timotheüs’ voornaamste zorg bleef, dan behoefde hij zich over zijn dagelijks brood geen zorgen te maken. De Here zou erop toezien dat het Zijn “soldaat” aan niets ontbrak.

Paulus’ vermaning doet denken aan wat Jezus Zijn discipelen voorhield: “Weest dan niet bezorgd, door te zeggen: Wat zullen wij eten, of wat zullen wij drinken, of waarmee zullen wij ons kleden? Want naar al deze dingen zoeken de volken; want uw hemelse Vader weet dat u al deze dingen nodig hebt. Zoekt echter eerst het koninkrijk en zijn gerechtigheid, en al deze dingen zullen u erbij gegeven worden” (Mat.6:31-33).

In enkele commentaren wordt beweerd, dat Timotheüs zich voor honderd procent aan de evangelieverkondiging moest wijden en geen normaal beroep mocht uitoefenen. Paulus was tentenmaker van beroep en financieel onafhankelijk van de gemeenten die hij had gesticht (Hand.18:3). Hij had van zijn recht op betaling geen gebruik gemaakt, om voor het goede nieuws geen struikelblok op te werpen en velen voor Christus te kunnen winnen (vgl. 1 Kor.9:1-19). Zowel in Korinthe (Hand.18:3, 1 Kor.4:12, 1 Kor.9:1-19) als in Efeze (Hand.20:34) en in Thessalonika (1 Thess.2:9, 2 Thess.3:7-9) had hij met zijn eigen handen gewerkt en in de behoeften van zichzelf en zijn medewerkers voorzien (Hand.20:33-34). Is het werkelijk waar, dat Timotheüs de apostel op dit punt niet mocht navolgen?

Mij lijkt deze conclusie onjuist. Wanneer dit de evangelieprediking bevorderde, dan mocht Timotheüs net als zijn leermeester een handwerk uitoefenen ten einde niemand tot last te zijn. Hij moest echter oppassen voor overmatige bezorgdheid, die hem een strik zou omwerpen. Hij moest het pand

blijven bewaken dat God hem had toevertrouwd (2 Tim.1:14), en het *hele* pand aan betrouwbare personen doorgeven die op hun beurt weer anderen konden onderrichten (2 Tim.2:2). Door angst voor de toekomst mocht hij zich niet van die opdracht laten afhouden.

5. *En is iemand een kampvechter, dan ontvangt hij de krans alleen, als hij volgens de regels van de kamp heeft gestreden.*

Na de legionair stelt Paulus de "kampvechter" ten voorbeeld. De grondtekst zegt: "Indien iemand wedijvert, dan wordt hij alleen gekransd wanneer hij wettig gewedijverd heeft". Voor "wedijveren" wordt hierbij het werkwoord *athleo* gebruikt, waarvan ons begrip "athleet" is afgeleid. Vers 5 is van toepassing voor sportmensen in het algemeen. Wie aan de Olympische spelen deelnam, kreeg van de jury alleen maar een prijs wanneer hij zich in elk opzicht aan de regels had gehouden. Wanneer hij als eerste de eindstreep haalde of als sterkste uit de bus kwam, maar van onwettige praktijken gebruik had gemaakt, dan werd hij gediskwalificeerd. Niet het resultaat alleen telde, de manier waarop het resultaat was verkregen was evenzeer van belang.

Tegen de achtergrond van de kerkgeschiedenis hebben Paulus' woorden een waarschuwend klink. In alle eeuwen zijn er mensen geweest, die twijfelachtige kersteningsmethoden hebben aanbevolen op grond van het argument dat zulke methoden resultaat opleverden.

De kerkvader Augustinus achtte het gebruik van geweld geoorloofd om de volksmassa's binnen het Romeinse rijk aan Christus te onderwerpen. Aan het eind van zijn leven schreef hij:

"Vroeger was ik van gevoelen dat niemand behoorde gedwongen te worden om toe te treden tot de Kerk. Toen geloofde ik dat het woord, de gedachtenwisseling, de bewijsovereenkomst de enige middelen waren, die gebruikt behoorden te worden om hen te winnen die van de Kerk gescheiden waren; dit geloofde ik, bevreesd als ik was dat er toch niets anders gebeuren zou dan oprechte ketteren veranderen in gehuichelde katholieken... Ik liet die aanvanke-lijke mening varen, gewonnen niet zozeer door de redeneringen van hen die deze mening aanvochten als wel door de voorbeelden die ze mij voor ogen stelden".

Wereldse macht achtte hij sindsdien van groot belang want met behulp van die macht is de overheid in staat om mensen te dwingen tot de kerk toe te treden.

Tegenover zulke denkbeelden stelt Paulus het voorbeeld van de athleet. Uit de parabel van de Olympische spelen blijkt dat het doel de middelen niet heiligt. Roofzuchtige wolven kunnen in de ogen der mensen geweldig veel voor de "christelijke zaak" tot stand brengen. Bij Christus' komst zullen ze tegen Hem zeggen: "Hebben wij niet door Uw naam geprofeteerd, en boze geesten uitgedreven, en krachten gedaan?". Maar de Here zal antwoorden: "Ik heb u nooit gekend, gaat weg van Mij, werkers der wetteloosheid!" (Mat.7:21-23).

Wolven nemen aan de wedren deel, maar op *onwettige* wijze. Zij menen het rijk van God te kunnen opbouwen door Gods tegenstanders te verslinden. Vervolging van andersdenkenden is volgens hen een onmisbaar onderdeel van het kersteningsproces. Wie zó denkt is volgens Jezus een “wetteloze werker”, een slaaf die zich niet aan de spelregels houdt aangezien hij boven zijn heer meent te staan (vgl. Joh.15:20). Zo iemand zal van de Here geen prijs ontvangen.

Timotheüs had in zijn tijd nog niet te maken met mensen die hun burenen met geweld christen wilden maken. Wel werd hij geconfronteerd met christenen die “leraars der wet” wilden zijn, hoewel zij de Torah op een onwettige manier toepasten (1 Tim.1:3-11). Het woord “wettig” (*nominoos*) komt behalve in de grondtekst van 2 Tim.2:5 alleen nog maar voor in 1 Tim.1:8. Wetsprediking is door vele christenen aangeprezen omdat men er een positief resultaat van verwachtte. Door inzetten te onderhouden (zoals de sabbatsheiliging, de vastentijd, de doop door onderdompeling of de zondagsrust) zouden gelovigen herkenbaar worden voor hun omgeving. Door de tien geboden regelmatig te lezen zou de gemeente worden bepaald bij de standaard van Gods heiligheid – zodat zij haar zonden kan belijden. Door middel van de wet meende men het kwaad – ook in het leven van de gelovigen – te kunnen inperken. Zonder wetsprediking wordt het binnen de kerk een ongeregelde troep, beweren velen.

Maar wat zegt de Schrift? Allereerst, dat door de komst van de wet de overtreding niet is af-, maar juist is *toegenomen* (Rom.5:20). In sterfelijke mensen wekt de zonde, uitgaande van het gebod, allerlei begeerte op (Rom.7:7-10). De menselijke natuur zit volgens de apostel als volgt in elkaar: Zolang we van het bestaan van een verbod niet op de hoogte zijn, hebben we weinig zin om het verbodene te doen. Maar zodra iemand ons vertelt, dat bepaalde dingen verboden zijn, beginnen we er zin in te krijgen. “Uitgaande van het gebod” wekt de zonde in ons “allerlei begeerlijkheid op”. Begeerte is op zichzelf al zonde, en bovendien geven we er dikwijls aan toe. Zodoende leidt een gebod voor sterfelijke mensen niet ten leven, maar juist ten dode. Verboden stimuleren de zonde in ons (vgl. 1 Kor.15:56). “De zonde begint dan te leven”. Met wetten kan het kwaad niet de kop ingedrukt worden: een verbod wakkert de zonde juist aan.

In de tweede plaats verklaart de bijbel, dat Gods geboden de mensheid niet in staat stellen om op de juiste manier te leven. Uit de wet zal “geen vlees” (d.w.z. geen enkel sterfelijk mens) gerechtvaardigd worden (Rom.3:20, vgl. Gal.2:16). Indien er gerechtigheid door de wet was, dan zou Christus tevergeefs zijn gestorven (Gal.2:21, 3:22). Als kennis van de wet voldoende was om ook maar één mens rechtvaardig te maken, dan had Christus niet behoeven te sterven.

Ten derde leert de Schrift, dat gelovigen in geestelijk opzicht niet kunnen groeien door een wet na te jagen. Aan de Galaten, gelovigen uit de volken die voorschriften uit de wet van Mozes wilden gaan onderhouden, schreef Paulus: “Bent u zó onverstandig? U bent in de Geest begonnen, wilt u nu in het vlees volmaakt worden?” (Gal.3:3). De apostel had het oog op de sabbat, regelmatig terugkerende feestdagen en de besnijdenis (Gal.4:8-11, Gal.5:1-3, Fil.3:2-3, Kol.2:16-23), zaken die evenals de spijswetten en reinigingsvoorschriften

“inzettingen voor het vlees waren, opgelegd tot de tijd van het herstel” (Heb.9:10). Paulus had de schade van dit alles geleden en “achtte het voortaan als vuilnis” om Christus te mogen winnen (Fil.3:4-11).

Wie van het wapen van vervolging gebruik maakt om de wereld te kerstenen, of wie de christelijke gemeente opnieuw het slavenjuk van de wet wil opleggen, ijvert niet volgens de regels die tijdens de huidige periode van de heilsgeschiedenis gelden voor de geestelijke strijd.

6. De landman, die de zware arbeid verricht, moet het eerst van de vruchten genieten.

Ook Paulus' derde voorbeeld heeft betrekking op de omgang van Timotheüs met zijn pand. Een boer moet hard werken om een oogst te kunnen binnenhalen. Wanneer hij zich niet inspant om zijn akker zaai-rijp te maken dan komt er van de oogst niets terecht. Wanneer hij zijn wijnstokken niet mest en snoeit en krent en bevloeit, dan zullen er geen goede druiven aan verschijnen. Maar de hardwerkende boer die zijn gewassen goed verzorgt, is ook de eerste die de vrucht ontdekt en de eerste die ervan mag proeven.

In bijbelcommentaren wordt uit vers 6 geconcludeerd, dat een predikant of een zendeling recht heeft op betaling en zich door zijn medechristenen mag laten onderhouden. Hoewel een zendeling dat recht inderdaad bezit (1 Kor.9:11-14), heeft 2 Tim.2:6 een andere betekenis. Bij de uitleg van dit vers moeten we rekening houden met het woordje “eerst” dat ook in de grondtekst staat.

Wanneer Timotheüs het woord van God ijverig bestudeerde teneinde dit getrouw te kunnen doorgeven, dan zou hijzelf ook de eerste zijn die de zegen van de Schriften mocht ervaren. Het geestelijk voedsel dat hij zijn hoorders mocht verschaffen, zou hemzelf als eerste ten deel vallen. Hij, de harde werker, zou de vrucht van het Woord in de eerste plaats mogen genieten.

De betekenis van bijbelwoorden en hun relevantie voor de dag van vandaag is niet altijd onmiddellijk duidelijk. Oppervlakkige lezers zullen de rijkdom van de Schrift niet kunnen proeven. Het vereist inspanning om de zin van Gods Geest te achterhalen en uit het Woord geestelijk voedsel te oogsten.

7. Let wel op wat ik zeg, want de Here zal u in alles inzicht geven.

“Let wel” zou kunnen terugslaan: (i) op alles wat Paulus in het verleden tegen Timotheüs had gezegd (vgl. 1:13-14), (ii) op alles wat de apostel in het voorafgaande had geschreven (1:1-2:6), of (iii) op de drie voorbeelden die hij zojuist had genoemd - het voorbeeld van de soldaat, de sportman en de boer (2:4-6). De zin van deze voorbeelden zou Timotheüs niet onmiddellijk geheel verstaan. Gaandeweg zou de praktische betekenis hem echter steeds duidelijker worden. De Here zou zijn inzicht vermeerderen, wanneer hij in herinnering hield wat Paulus had gezegd.

Houd de Opgestane in gedachten

8. *Gedenk, dat Jezus Christus uit de doden is opgewekt, uit het geslacht van David, naar mijn evangelie,*

“Gedenk dat Jezus Christus uit de doden is opgewekt” is geen letterlijke weergave van de grondtekst. De apostel schrijft: “Houdt voortdurend in gedachten Jezus Christus, opgewekt zijnde uit de doden uit het zaad van David, naar mijn evangelie”. Aan het feit dat Jezus op de Paasmorgen was opgestaan twijfelde Timotheüs beslist niet, vanwege dat geloof was hij immers een christen.

Paulus’ opvolger moest echter de levende Here in gedachten houden, die hem voor de strijd had aangeworven (vgl. vs.4) en voor al zijn behoeften bleef zorgen. Hem moest Timotheüs als een “goed soldaat” behagen. *Hij* was de scheidsrechter, die aan het eind van de spelen de prijzen zou uitreiken (vs.5). *Hij* zou de zwoegende landman voeden door zijn Woord en Geest (vs.6).

Niet de verlangens van de hoorders moest Timotheüs voortdurend in gedachten houden. Wanneer hij dát deed, dan zou hij het spoor van de waarheid verlaten en het gehoor van zijn publiek beginnen te strelen (vgl. 2 Tim.4:3-4). Hij zou zich dan voegen bij “allen uit Asia”, die zich van de apostel hadden afgewend (vgl. 2 Tim.1:15). Hij moest naar de opgestane Here blijven opzien (vgl. Gal.1:10, 1 Thess.2:4).

De toevoeging “uit het zaad van David” verwijst naar de menselijke afstamming van de Here Jezus. David was een aanvoerder, die zijn mannen leidde in de strijd. Hij beloofde zijn getrouwen rijkelijk nadat hij over heel Israël koning was geworden. En hij was een door Gods Geest geïnspireerde profeet, die het volk Israël met het woord des Heren mocht voeden. Davids Zoon zal voor Zijn knechten niet minder doen dan koning David voor zijn mannen heeft gedaan. Hij is de aan David beloofde Zoon, die blijvend zou regeren (vgl. 2 Sam.7:12 e.v., Psa.132:11,17-18; Jes.11:1, Hand.13:23).

In het goede nieuws dat aan Paulus was toevertrouwd stond de opstanding van Christus centraal (vgl. 1 Kor.15). Zijn evangelie had ten doel om niet-Joden tot geloofsgehoorzaamheid aan Israëls Messias op te roepen (vgl. Rom.1:1-5, 16:25-26, Gal.2:6-10). De verkondiging van dat evangelie bracht hem echter in conflict met de Romeinse overheid.

9. *Waarvoor ik kwaad lijd en zelfs boeien draag als een misdadiger. Maar het woord van God is niet geboeid.*

“Waarvoor” slaat terug op het in het vorige vers genoemde evangelie. Omdat Paulus overal waar hij kwam de mensen had aangespoord om zich aan Christus toe te vertrouwen, had hij zich moeilijkheden op de hals gehaald (zie 1 Kor.4:11-14, 2 Kor.6:4-10, 2 Kor.11:23-28). In sommige gevallen had hij zich op zijn Romeins staatsburgerschap kunnen beroepen om zich van mishandeling te vrijwaren. Tijdens een eerdere gevangenschap had hij bepaalde voorrechten

genoten, zoals het bezit van een eigen huurwoning en de vrijheid om daarin leerlingen te ontvangen (Hand.28:30-31).

Thans was de situatie echter anders: de apostel werd behandeld als een crimineel. Slechts een enkeling durfde nog contact met hem te onderhouden (vgl. 2 Tim.1:15-18). De term *kakourgos*, die in vers 9 voor “misdadiger” wordt gebruikt, is een lelijk woord. Het komt in het Nieuwe Testament verder alleen voor in Luk.23:32,33,39 waar het betrekking heeft op de twee “boosdoeners”, die samen met Jezus werden gekruisigd. De apostel ging ervan uit, dat hij zou worden terechtgesteld als een moordenaar of een rebellenleider (2 Tim.4:6-7).

Toch was Paulus niet wanhopig. Hij was ervan overtuigd dat er door het evangelie nog steeds mensen tot Christus zouden worden geroepen, ook al was hijzelf niet meer in staat om het te prediken. Betrouwbare mensen zouden het pand bewaren en het op hun beurt aan anderen doorgeven. De brieven die hij had geschreven zouden nog door velen worden gelezen. De Schepper zou zijn boodschap blijven behoeden tot de komst van Christus (2 Tim.1:12). Hij gebruikt mensen in Zijn dienst (Rom.10:17), maar Zijn werk is niet van één persoon afhankelijk. Paulus eindigt vol vertrouwen: *ik ben wel geketend, maar het woord van God is niet geboeid!*

10. Om deze reden wil ik alles verdragen: om de uitverkorenen, opdat ook zij het heil in Christus Jezus verkrijgen met eeuwige heerlijkheid.

“Om deze reden” slaat misschien terug op het begin van vers 8. Christus is uit de doden opgewekt en Hij leeft! Maar deze woorden zouden ook naar het slot van vers 10 kunnen vooruitwijzen. We zouden dan na het woord “verdragen” een dubbele punt moeten plaatsen. “Om deze reden wil ik alles verdragen: om de uitverkorenen, opdat ook zij het heil in Christus Jezus verkrijgen...”

Beide opvattingen zijn juist. Paulus had zijn loopbaan alleen maar kunnen volbrengen door de levende Here in gedachten te houden (vgl. 2 Kor.5:14-20). En de opbouw van de gemeente was altijd het motief voor zijn optreden geweest (vgl. Kol.1:24, Gal.4:19). Als een wijs bouwmeester had hij het fundament mogen leggen waarop anderen konden voortbouwen (1 Kor.3:10).

Uit Paulus’ brieven en uit het boek Handelingen kunnen we afleiden, wat onder “alles” moet worden verstaan. Talloze gevangenissen had de apostel van binnen gezien, dikwijls had hij in doodsgevaar verkeerd. Gegeseld door de Grieken. Vijfmaal de veertig-min-één slagen ontvangen van de Joden. Driemaal met stokslagen bestraft, éénmaal gestenigd. Altijd in gevaar, voortdurend slapeloze nachten. Driemaal schipbreuk geleden. Vertrouwd met honger, dorst en koude (2 Kor.11:23-27). Meerdere malen door een woedende volksmenigte gelynacht (2 Kor.6:5). Geen vaste woon- of verblijfplaats, door oppassende burgers beschouwd als uitschot (1 Kor.4:11-13). Uiteindelijk in het cachot geworpen en terechtgesteld als een zware crimineel.

Waarom was Paulus bereid om dit te verdragen? Om voor de opgestane Here een gemeente te kunnen werven, die in de toekomstige eeuw met Hem verbonden zal zijn. Paulus verdroeg alles “om de uitverkorenen, opdat ook zij

het heil in Christus Jezus verkrijgen met eeuwige heerlijkheid". Het woord "uitverkoren" is opmerkelijk. Paulus maakte zichzelf niet wijs dat hij hele volken kon kerstenen of de wereld kon bekeren. Hij wist, dat zijn boodschap slechts door een select gezelschap zou worden aanvaard. Het lichaam van Christus bestaat immers uit individuen die God in Christus heeft uitverkoren vóór de grondlegging der wereld (Efe.1:4, vgl. Hand.13:48). Het goede nieuws dat Paulus moest prediken was bestemd voor een gelovige minderheid uit de volken en voor het "overblijfsel naar de verkiezing der genade" uit Israël (Rom.11:5-7).

"Heil in Christus Jezus" wil niet alleen zeggen: heil dat van Hem afkomstig is, maar ook: heil dat de leden van Zijn lichaam ten deel valt. In het heden is er de zegen om Christus te leren kennen, voor Hem te mogen werken en inzicht te krijgen in Zijn plannen en bedoelingen. In de toekomstige eeuwen zal daarop de "eeuwige heerlijkheid" volgen: het voorrecht om net als Hij te zijn levendgemaakt (vgl. 1 Kor.15:22 e.v.). Gemeentelieden zullen tijdens die eeuwen onsterfelijk en zondeloos zijn, en mogen fungeren als toonbeelden van de overvloedige rijkdom van Gods genade (Efe.2:7).

Omdat Paulus de uit de doden opgewekte Messias in gedachten hield en Die trachtte te behagen, ging de vorming van Christus' Lichaam hem boven alles en was hij bereid om zelfs het zwaarste lijden te verdragen.

11. *Het woord is betrouwbaar: immers, indien wij met Hem gestorven zijn, zullen wij ook met Hem leven;*

Het woordje "immers" wijst terug naar vs.10. Paulus legt opnieuw uit, waarom hij bereid was om lijden te verdragen. Het citaat dat hij in zijn brief opneemt is een "betrouwbaar woord", een Goddelijke waarheid waarop een christen zijn levenshuis kan bouwen. Ook Timotheüs moest dat woord in gedachten houden. In moeilijke tijden zou het hem bemoedigen; het zou hem inspireren om in het volbrengen van zijn roeping getrouw te zijn.

In de zogenaamde "pastorale brieven" is vijf maal zo'n "betrouwbaar woord" opgenomen (1 Tim.1:15, 3:1, 4:9; 2 Tim.2:11; Tit.3:8). Wellicht zijn deze "woorden" ontleend aan liederen die in de heidengemeenten werden gezongen, of aan kernachtige samenvattingen van het christelijk geloof die in de Griekssprekende wereld de ronde deden.

Het vierde citaat bestaat uit twee paar versregels, die ieder weer uit twee onderdelen bestaan:

- A. indien wij met Hem gestorven zijn, zullen wij ook met Hem leven;
- B. indien wij volharden, zullen wij ook met Hem als koningen heersen;
- B. indien wij Hem zullen verloochenen, zal ook Hij ons verloochenen;
- A. indien wij ontrouw zijn, Hij blijft getrouw.

Uit de tijd van het werkwoord *sunapothneskoo* ("mede sterven") blijkt dat Paulus het oog had op een gebeurtenis die in het verleden had plaatsgevonden en niet doelde op zijn toekomstige terechtstelling. Hij hield zijn bekeerlingen

voor, dat zij met Christus waren gestorven. In andere brieven lezen wij immers het volgende:

“De liefde van Christus dringt ons, daar wij tot dit oordeel zijn gekomen: dat Eén voor allen gestorven is, *dus zijn zij allen gestorven*. En Hij is voor allen gestorven, opdat zij die leven, niet meer voor zichzelf leven, maar voor Hem die voor hen is gestorven en opgewekt” (2 Kor.5:14-15).

“Als u met Christus aan de elementen van de wereld bent afgestorven, waarom onderwerpt u zich, alsof u in de wereld leeft, aan inzettingen?... Want *u bent gestorven* en uw leven is met Christus verborgen in God” (Kol.2:20 en 3:3).

“Want als wij met Hem één geworden zijn in de gelijkheid van Zijn dood, dan zullen wij het ook zijn van Zijn opstanding; daar wij weten, dat onze oude mens medegekruisigd is, opdat het lichaam van de zonde te niet gedaan zou zijn, opdat wij niet meer de zonde dienen. Want wie gestorven is, is naar het recht vrij van de zonde. Als wij nu met Christus *gestorven zijn*, geloven wij dat wij ook met Hem zullen leven, daar wij weten dat Christus, nu Hij uit de doden is opgewekt, niet meer sterft: de dood heerst niet meer over Hem. Want wat Hij is gestorven, is Hij eens voor altijd ten opzichte van de zonde gestorven, maar wat Hij leeft, leeft Hij voor God. Zo ook u, rekt u het ervoor ten opzichte van de zonde dood te zijn, maar voor God levend in Christus Jezus” (Rom.6:5-11).

Over zichzelf schreef Paulus dan ook: “Ik ben met Christus gekruisigd, en ik leef niet meer, maar Christus leeft in mij” (Gal.2:20).

Wanneer hij verklaart dat gelovigen “met Christus gestorven zijn”, dan doelt de apostel niet op het moment waarop zij zich in water lieten dopen of op een mystieke ervaring die zij ooit hadden gehad. In 2 Kor.5:14 geeft hij een kernachtige omschrijving van zijn bedoeling: “Eén is voor allen gestorven – dus zijn zij allen gestorven”. Wij werden met Christus gekruisigd toen Jezus aan het vloekhout werd genageld. Net zoals onze natuurlijke voorouder, Adam, ons lot bezegelde toen hij van de verboden vrucht at, zo werd onze toekomstige bestemming door onze geestelijke voorouder, Christus, op Golgotha bepaald. Mocht u hieraan twijfelen, lees dan wat de apostel over dit onderwerp schrijft in Rom.5:12-21 (m.n. vers 19), 1 Kor.15:21-22, Kol.3:3-4 en 1 Thess.5:9-10.

De eerste versregel van Paulus’ citaat loopt parallel aan de laatste en heeft betrekking op de zekerheid van het geloof. Dat wij met Christus gestorven zijn, is niet twijfelachtig. Aangezien wij met Christus gestorven zijn, zullen wij ook met Hem leven. In het hier en nu mogen we al wandelen door Zijn kracht en in de toekomst zullen we het onvergankelijke leven ontvangen dat Hijzelf bezit. Wat een bemoediging! Dit is werkelijk “een betrouwbaar woord” waaraan we ons tijdens perioden van tegenslag mogen vastklampen.

12. Indien wij volharden, zullen wij ook met Hem als koningen heersen; indien wij Hem zullen verloochenen, zal ook Hij ons verloochenen;

De tweede en derde regel van het citaat lopen parallel en zijn elkaars tegenpolen. Aangezien “volharden” en “verloochenen” tegenover elkaar staan, moet onder “volharden” worden verstaan: volharden in de belijdenis dat Jezus is de

Christus, de Zoon van de levende God (Mat.16:16), de Eniggeborene des Vaders die in de wereld werd gezonden opdat de wereld door Hem werd behouden (Joh.3:16-17, 1 Joh.4:9-10). Het kan moeilijk zijn om in die belijdenis te volharden. Wie Christus blijft belijden, die zal in de toekomst ook met Hem als koning mogen heersen.

“Leven” (vs.11) is niet hetzelfde als “koning zijn”. Om als koning te kunnen optreden moet men vanzelfsprekend leven – maar niet elke levende is een koning. Sommige christenen zullen worden levendgemaakt, maar niet met de Messias mogen heersen. Alleen wie Jezus tijdens hun aardse bestaan trouw bleven, zullen met Hem mogen regeren.

Dat er tussen “leven en “heersen” een onderscheid bestaat, is duidelijk. De apostel schreef aan de gemeente van Korinthe: “Naar de genade van God, die mij gegeven is, heb ik als een wijs bouwmeester het fundament gelegd en een ander bouwt erop. Maar laat ieder uitkijken, *hoe* hij erop bouwt. Want niemand kan een ander fundament leggen dan wat er ligt, dat is Jezus Christus. Als nu iemand op het fundament bouwt: goud, zilver, kostbare stenen, hout, hooi, stro, - ieders werk zal openbaar worden. Want de dag zal het aan het licht brengen, omdat deze in vuur geopenbaard wordt, en hoe ieders werk is, dat zal het vuur beproeven. Als iemands werk dat hij daarop gebouwd heeft, zal blijven, zal hij loon ontvangen; als iemands werk zal verbranden, zal hij schade lijden; *zelf zal hij echter behouden worden*, maar zó: als door vuur heen” (1 Kor.3:10-15). Alleen bouwvakkers, die op de juiste manier hebben gebouwd, zullen worden beloond. Wie zich niet aan het voorbeeld hebben gehouden (vgl. 1:13), zullen niet beloond worden. Ze zullen geen lof oogsten maar beschaamd staan bij Christus’ komst. Aan hen zal de Here geen taak toevertrouwen. Bestuurlijke verantwoordelijkheid zullen ze niet mogen dragen. Ze zullen behouden worden, maar slechts “op het nippertje”.

De derde versregel moet in dat licht worden gezien. Wie niet volharden, en Jezus verloochenen, zullen ook door Hém verloochend worden wanneer Hij verschijnt. Hun namen zullen niet worden vermeld wanneer de Here Zijn trouwe dienaren opsomt. Door hun ontrouw hebben zij zich gediskwalificeerd. Ze zullen niet mogen regeren.

Vanzelfsprekend zal de Here een christen alleen maar verloochenen wanneer die zich *blijvend* voor Hem heeft geschaamd. Petrus heeft Hem immers ook verloochend! Alle discipelen lieten Hem zelfs in de steek toen Hij in de hof van Gethsémané gevangen werd genomen. Desalniettemin zullen de apostelen in de toekomstige eeuw op twaalf tronen mogen zitten om de twaalf stammen van Israël te richten (Mat.19:28). Zij hebben niet in hun ongeloof volhard, maar zijn tot inkeer gekomen en hebben Christus gedurende de rest van hun leven trouw gediend.

De derde regel van het citaat lijkt aan een toespraak van de Here Jezus te zijn ontleend. Ooit heeft Hij tegen Zijn discipelen gezegd: “Wie zich voor Mij en mijn woorden schaamt onder dit overspelig en zondig geslacht, voor hem zal ook de Zoon des mensen zich schamen wanneer Hij komt in de heerlijkheid van zijn

Vader, met de heilige engelen... Wie Mij verloochent voor de mensen, die zal ook Ik verloochenen voor mijn Vader die in de hemelen is" (Mar.8:38, Mat.10:33).

Vandaar, dat Paulus aan Timotheüs schrijft: "*Schaam* je dus niet voor het getuigenis van onze Heer, noch voor mij, zijn gevangene, maar lijd verdrukking met het evangelie..." (2 Tim.1:8). "Om die reden lijd ik ook deze dingen, maar ik *schaam* mij niet, want ik weet Wie ik geloofd heb..." (2 Tim.1:12). "Moge de Heer het huis van Onesiforus barmhartigheid geven, omdat hij mij dikwijls verkwikt en zich voor mijn keten *niet geschaamd* heeft..." (2 Tim.1:16). "Beijver je, je aan God beproefd voor te stellen als een arbeider die zich niet hoeft te *schamen*..." (2 Tim.2:15). Zich schamen voor de apostel of het door hem gepredikte getuigenis betekent: Christus verloochenen en niet in de goede belijdenis volharden.

13. *Indien wij ontrouw zijn, Hij blijft getrouw, want Zichzelf verloochenen kan Hij niet.*

Ontrouw kunnen gelovigen worden door van Gods waarheid af te dwalen. Ze belijden dan nog wel dat Jezus de Messias is, maar doen dat niet langer op de goede manier (vgl. 2 Tim.1:15, 2:17-18). Het spreekt vanzelf dat ontrouwe dienstknechten niet zullen mogen regeren. Zal Christus hen dan echter laten vallen, zullen ze ook niet meer met Hem mogen leven? Faalt Gods plan dan, aangezien Zijn medewerkers het hebben laten afweten?

Volstrekt niet! Christus houdt vast aan Zijn bedoelingen. Hij stierf om zondaren het leven te geven (vs.11). Van dat doel laat Hij zich niet afbrengen. Als christenen ontrouw zijn, *Hij blijft getrouw*, want Zichzelf verloochenen kan Hij niet. Er is noch bij Hem, noch bij Zijn Vader enige verandering of schaduw van ommekeer (Jak.1:17, Heb.13:8).

De slotregel van het citaat loopt parallel aan de eerste. De eerste en de laatste regel hebben betrekking op de onvoorwaardelijke trouw van Christus. Omdat Hij voor allen is gestorven, zullen allen ook met Hem leven. Indien zij ontrouw zijn, houdt Hij tóch aan die eindbestemming vast, want zichzelf verloochenen (op Zijn bedoelingen terugkomen) kan Hij niet (vgl. Rom.11:29).

De tweede en derde versregel hebben betrekking op menselijke verantwoordelijkheid en de consequenties van menselijk falen. Onze verantwoordelijkheid is reëel en onze daden kunnen *vé*strekkende gevolgen hebben. Maar heel ons bestaan wordt gedragen door Gods trouw. Hij zal ons niet blijvend aan het verderf prijsgeven, zelfs niet indien wij nalatig zijn (vgl. Rom.11:28 en Rom.3:3-4). De laatste regel van het citaat is een bemoedigend woord voor bekommerde christenen die zich diep bewust zijn van hun tekortkomingen en falen.

Blijkbaar heeft dit "betrouwbare woord" Paulus bijzonder aangesproken, in een situatie waarin vele christenen zich van hem en zijn evangelie afwendden en dus "ontrouw" waren (2 Tim.1:15).

In sommige commentaren wordt van vs.13 een andere verklaring gegeven. Volgens die uitleg is het slot van Paulus' citaat niet bemoedigend, maar juist bedreigend van aard. De schrijvers van deze commentaren achten het een "ernstige misvatting", om Paulus' woorden als een bemoediging op te vatten.

Zo schreef de bekende predikant Matthew Henry: "Indien wij Hem ontrouw zijn, dan zal Hij ook Zijn dreigementen trouw blijven: Hij kan zichzelf niet verloochenen - niet terugkomen op enig woord dat Hij gesproken heeft, want Hij is ja en amen, de getrouwe getuige". De negentiende-eeuwse theoloog J.J.van Oosterzee sloot zich hierbij aan door op te merken: "Beeld u niet in dat, als gij ontrouw zijt, de straf des Heren zou uitblijven; Hij is even getrouw in Zijn dreigingen, als Hij het in Zijn beloften is".

Het zwakke punt van deze uitleg is, dat zij geen onderscheid maakt tussen "gestorven zijn" en "verdragen", "leven" en "heersen", "verloochenen" en "ontrouw zijn". Vers 13 zou aan vers 12 niets toevoegen. Gods trouw zou inhouden dat Hij Zijn voornemen om te straffen onwankelbaar handhaaft. Heel de Schrift staat echter vol met getuigenissen betreffende Gods voornemen om de mensheid in het algemeen, en Israël in het bijzonder, uiteindelijk te behouden, hoewel de betrokkenen dat helemaal niet verdienen. Daarnaast verschaft de Schrift tal van voorbeelden die aantonen dat Hij wel degelijk kan afzien van Zijn voornemen om kwaaddoeners te straffen. Het lijkt mij daarom bijbelser om Gods "trouw" op te vatten als: trouw aan Zijn voornemen om zondaren het leven te geven, op grond van de dood van Zijn Zoon.

* * * * *

Goede en slechte arbeiders

14. *Blijf dit in herinnering brengen en betuig in de tegenwoordigheid van God, dat men geen woordenstrijd moet voeren, die tot niets nut is, (ja) verderf brengt aan wie ernaar horen.*

“Blijf dit in herinnering brengen” slaat terug op wat de apostel in de vorige drie verzen had gezegd, en met name op vers 13. Aan de hand van een bekend citaat had hij gewezen op menselijke verantwoordelijkheid en op de onvoorwaardelijke trouw van Christus. Op die dingen moest Timotheüs blijven hameren wanneer hij gelovigen onderricht gaf vanuit het woord van God.

Natuurlijk zou Timotheüs dan geconfronteerd worden met mensen die over dit onderwerp een woordenstrijd wilden beginnen. “Is het werkelijk waar dat God trouw blijft wanneer christenen ontrouw zijn?”, zouden de tegensprekers kunnen vragen. “En als ze nu eens totaal afvallig worden? Of als ze zich aan lastering tegen de Heilige Geest schuldig maken? Wordt afvalligen in de brief aan de Hebreëën, de brieven van Petrus en van Judas geen verschikkelijk oordeel in het vooruitzicht gesteld? Heeft de Here Jezus zelf geen ernstige waarschuwingen laten klinken? Kweek je geen zorgeloze mensen wanneer je spreekt over Gods trouw?”

Nee, zou Paulus hebben gezegd. En hij zou hebben opgemerkt dat de oordeelsaankondigingen in andere bijbelboeken niet in tegenspraak waren met zijn eigen woorden betreffende de trouw van God. Wat hij Timotheüs echter met name op het hart drukt, is dat deze zich nooit tot een woordenstrijd moet laten verleiden en zijn hoorders moet verbieden om zo’n strijd te voeren. Een twist over heilige dingen, waarbij mensen elkaar met bijbelteksten om de oren beginnen te slaan, Gods liefde en trouw willen inperken, en gelijk willen krijgen bouwt in geen enkel opzicht op. Toehoorders worden er niet door aangelokt om hun vertrouwen op God te gaan stellen, maar veeleer aangespoord om zich van Hem af te wenden. Woordenstrijd is tot “niets nut”. Ze heeft echter dikwijls “verderf gebracht aan wie ernaar hoorden”. Mensen zijn erdoor van God vervreemd. Levens zijn verwoest.

In de zogenaamde “pastorale” brieven waarschuwt Paulus zijn medewerkers voor christenen die in zo’n strijd behagen scheppen. Bij een eerdere gelegenheid schreef hij: “Blijf... nog in Efeze, om sommigen te bevelen geen andere leer te brengen en zich niet bezig te houden met fabels en eindeloze geslachtsregisters, die veeleer twistvragen tot gevolg hebben dan Gods rentmeesterschap dat in geloof is” (1 Tim.1:3-4). “Als iemand een andere leer brengt en zich niet voegt naar de gezonde woorden van onze Heer Jezus Christus en de leer die overeenkomstig de godsvrucht is, die is opgeblazen en weet niets, maar lijdt aan twistziekte en woordenstrijd, waaruit afgunst ontstaat en twist, lasteringen, kwade vermoedens, voortdurend geruzie van mensen die verdorven zijn in hun denken en van de waarheid beroofd zijn” (1 Tim.6:3-5). “Bewaar het

jou toevertrouwde pand, terwijl je je afwendt van het ongoddelijk gezwets en de tegenstellingen van de ten onrechte zo genoemde kennis. Sommigen zijn, door die te belijden, van het geloof afgedwaald" (1 Tim.6:20-21). In het vervolg van zijn brief zal hij nog opmerken: "Wees afkerig van de dwaze en onverstandige strijdvragen; gij weet immers, dat zij twisten teweegbrengen; en een dienstknecht des Heren moet niet twisten, maar vriendelijk zijn jegens allen, bekwaam om te onderwijzen, geduldig, met zachtmoedigheid de dwarsdrijvers bestraffende" (2 Tim.2:23-24). Zijn leerling Titus hield hij voor: "Er zijn vele weerspannige zwetsers en bedriegers, vooral zij die uit de besnijdenis zijn. Men moet hun de mond stoppen... Stel hen daarom scherp aan de kaak, opdat zij gezond zijn in het geloof en zich niet afgeven met joodse fabels en geboden van mensen die zich van de waarheid afwenden" (Tit.1:10,13-14). "Vermijd dwaze twistvragen, geslachtsregisters, ruzie en twisten over de wet; want zij zijn nutteloos en inhoudsloos" (Tit.3:9). Wettische predikers willen niet steunen op Gods trouw, maar op menselijke gehoorzaamheid. Warhoofden willen strijden over kwesties waar Gods woord niet over spreekt. Wie zich door zulke mensen laat meevoeren, slaat een pad in dat met godsdiensttwist zal zijn bezaaid.

Paulus benadrukt de ernst van zijn vermaning door eraan toe te voegen: "betuig in de tegenwoordigheid van God". Wanneer christenen het Woord openen om dit aan anderen door te geven, dan komen ze als het ware voor Gods aangezicht te staan. Hoe ze op zulke momenten met de Schrift omgaan, is van groot belang. Ze moeten rekening houden met de Here die hen gadeslaat en met het effect van hun optreden op de toehoorders. Luisteraars mogen niet van Christus worden vervreemd, maar moeten tot Hem worden getrokken.

15. Maak er ernst mede u wèl beproefd ten dienste van God te stellen, als een arbeider, die zich niet behoeft te schamen, doch rechte voren trekt bij het brengen van het woord der waarheid.

De apostel zet zich niet alleen af tegen het verkeerde, maar wijst ook de goede weg aan. Nadat hij woordenstrijd heeft verboden, laat hij zien hoe Timotheüs het woord van God moest prediken.

Hij moest zich niet richten op wat de mensen graag wilden horen, maar op God. Hij moest zijn uiterste best doen om zich ten dienste van Hém te stellen, als een arbeider die zich hield aan de tekening van de Architect (vgl. 2 Tim.1:13-14, 1 Kor.3:9-15) zodat er op de bouw niets viel aan te merken.

Een goede arbeider is iemand die het Woord der waarheid "recht snijdt" (Gr. *orthotomeo*). In de Septuagint, een Griekse vertaling van het Oude Testament die door Joden in Alexandrië is gemaakt, komt hetzelfde woord enkele malen voor, t.w. in het boek Spreuken. De wijsheid zegt daar: "Vertrouw op de HERE met uw ganse hart en steun op uw eigen inzicht niet. Ken Hem in al uw wegen, dan zal Hij uw paden recht snijden" (Spr.3:6). Verderop lezen we: "De gerechtigheid van de rechtschapene snijdt zijn weg recht, maar de goddeloze komt door zijn goddeloosheid ten val" (Spr.11:5).

Blijkbaar wil “recht snijden” van het Woord zeggen: het Woord niet op eigenmachtige wijze gebruiken, maar het in volstrekte afhankelijkheid van God hanteren, overeenkomstig Zijn plannen en bedoelingen. Hymeneüs en Filetus plaatsten de opstanding in het *verleden*, terwijl het moment van de verrijzenis volgens God juist in de *toekomst* ligt (vs.18). Aan de bijbel kunnen ook allerlei leefregels worden ontleend, b.v. geboden om op een bepaalde dag te rusten, om zich van bepaalde spijzen en dranken te onthouden, om personen of voorwerpen door middel van onderdompeling te reinigen, of om zijn kinderen te besnijden. Zulke geboden hebben een schijn van geldigheid omdat men bijbelteksten kan citeren die tot het onderhouden van het voorschrift oproepen. Maar leden van het ene Lichaam zijn met Christus aan die “eerste beginselen van de wereld afgestorven” (vgl. Kol.2:20, grondtekst). Het waren “inzettingen voor het vlees” die in het verleden aan *bepaalde* gelovigen werden opgelegd en die tijdens de huidige fase van de heilsgeschiedenis niet meer van kracht zijn (Heb.9:10).

Binnen de kerkgeschiedenis zijn de gevaarlijkste dwalingen voortgekomen uit het feit dat men het Woord der waarheid niet “recht heeft gesneden”. Velen hielden geen rekening met het voortschrijdende karakter van Gods openbaring, met alle kwalijke gevolgen van dien. Men heeft de gelovigen opnieuw een slavenjuk opgelegd, terwijl Christus hen juist voor de vrijheid heeft vrijgemaakt (vgl. Gal.5:1). Omdat wetspredikers zich op bijbelteksten beroepen, zijn hun denkbeelden veel gevaarlijker dan die van openlijke aantasters van het Schriftgezag.

Niet minder gevaarlijk zijn christenen die bijbelse uitdrukkingen gebruiken, maar aan die termen een onbijbelse betekenis toekennen. Zo worden bijbelwoorden “holle klanken”.

16. *Maar vermijd de onheilige, holle klanken; want zij zullen de goddeloosheid nog verder drijven,*

“Holle klanken” is in de grondtekst één enkel woord (*kenophoniai*), letterlijk “lege geluiden”. Woorden die nergens op zijn gebaseerd. Ze stemmen niet overeen met de werkelijkheid. Ze lijken van God afkomstig maar werden bedacht door mensen. Ze komen niet van boven, maar hebben hun oorsprong hier beneden. Het is “onheilige” taal (in het Grieks: *bebeelos*, d.w.z. platvloers of profaan).

In de volgende verzen geeft Paulus een voorbeeld van zulke “klanken”. Hymeneüs en Filetus waren “uit het spoor der waarheid geraakt” door te beweren dat “de opstanding reeds had plaatsgehad” (vs. 17-18). Zij ontkenden de opstanding niet, zoals sommige gemeenteleden uit Korinthe hadden gedaan (1 Kor.15:12), maar plaatsten die in het verleden. Hun uitspraak, dat de opstanding al had plaatsgehad, was een loze bewering. Met hoeveel verve ze dit ook verdedigden, het heilsfeit waar ze over spraken had nooit plaatsgevonden. Toch lieten velen zich door hen meeslepen. Als dat zo doorging zou de hele gemeente binnenkort een fabeltje verkondigen. Mensen zouden het zicht op Gods plannen en bedoelingen verliezen.

Volgens de grondtekst merkt Paulus over de holle klanken op: “zij zullen toenemen in goddeloosheid”. Dat zou twee dingen kunnen betekenen:

- Dwaalleer zal in de loop van de geschiedenis steeds ernstiger worden; de denkbeelden van de massa zullen hoe langer hoe minder met de zin van Gods Woord overeenstemmen;
- Dwaalleraars zullen steeds meer christenen in hun greep krijgen; een toenemend aantal gelovigen uit de volken zal zich van de bijbelse waarheid afwenden.

Aan welke opvatting de voorkeur moet worden gegeven, hangt af van de vraag waarop het woordje “zij” terugslaat. Het zou betrekking kunnen hebben op de klanken, maar ook op de sprekers (d.w.z. Hymeneüs en Filétus). Omdat in het volgende vers het “woord” van de dwaalleraars apart wordt vermeld, lijkt de laatste opvatting de juiste te zijn.

Als Timotheüs een goede arbeider wilde zijn die zich voor Gods aangezicht niet behoefde te schamen, dan moest hij zich houden aan het patroon van de gezonde woorden dat Paulus hem had overgeleverd (2 Tim.1:13) en de “holle klanken” vermijden.

17. En hun woord zal voortwoekeren als de kanker. Tot hen behoren Hymeneüs en Filétus,

In vers 17 blijkt opnieuw, dat Paulus ten aanzien van de kerkgeschiedenis geen hoge verwachtingen koesterde, hoewel hij ervan overtuigd was, dat God het hem toevertrouwde pand zou bewaren tot de dag van Christus (vgl. 2 Tim.1:12).

Het woord van de dwaalleraars zou “voortwoekeren als de kanker” (Gr. gangreen). Met dit beeld zou de apostel verschillende dingen kunnen bedoelen:

- Net zoals gangreen in het menselijk lichaam voortwoekert, zo zouden de opvattingen van dwaalleraars zich over de heidengemeenten verspreiden aangezien ze de mensen naar de mond spraken (vgl. 2 Tim.4:3, 3:6-7). Het onkruid dat zij zaaiden zou overal ontkiemen en snel opschieten.
- Zoals een gezwel in omvang toeneemt, zo zou de kracht van de dwaling geleidelijk aan sterker worden.
- Zoals gangreen het menselijk lichaam ontoonbaar maakt, zo zou de christelijke gemeente door dwaalleer worden geschaad.

Maar Christus zal de gemeente uiteindelijk toch onberispelijk vóór zich stellen, zonder gebrek of rimpel of iets dergelijks (Efe.5:27, vgl. 2 Tim.2:13).

Tot de “wanklanken” behoorden Hymeneüs en Filétus, personen die Timotheüs kende. Hymeneüs was “aan de satan overgeleverd, opdat hem het

lasteren werd afgeleerd" (1 Tim.1:20). Paulus had disciplinaire maatregelen tegen hem genomen met de bedoeling dat hij tot inkeer zou komen. Over de persoon van Filétus wordt in het Nieuwe Testament verder niets medegedeeld.

18. *Die uit het spoor der waarheid geraakt zijn met hun bewering, dat de opstanding reeds heeft plaatsgehad, waardoor zij het geloof van sommigen afbreken.*

Voor "uit het spoor geraakt zijn" gebruikt de grondtekst één enkel woord (*astocheo*), dat "afwijken" of "missen" betekent. Letterlijk staat er dat Hymeneüs en Filétus "waar het de waarheid betreft het doel hebben gemist, door te zeggen dat opstanding al gekomen is, en het geloof van sommigen omverwerpen".

Natuurlijk hadden Hymeneüs en Filétus het niet over de Here Jezus, wanneer ze zeiden dat de opstanding reeds had plaatsgehad. Alle apostelen predikten immers dat Hij was opgestaan (vgl. 2 Tim.1:10-11, 1 Kor.15:20, Rom.1:4). Dat de Here op de Paasmorgen is verrezen, is de kern van het christelijk geloof. Wie dát beweert, is beslist niet "uit het spoor der waarheid geraakt"!

Blijkbaar spraken de mannen niet over Christus, maar over de gelovigen. Vermoedelijk beweerden ze dat een mens uit de doden opstaat wanneer hij tot geloof komt en zich bij de christelijke gemeente voegt. Zo iemand is immers uit de dood overgegaan tot het leven ! (1 Joh.3:14). In sommige bijbelteksten wordt het moment van iemands geestelijk ontwaken met een opstanding vergeleken (Efe.5:14). Bovendien leerde Paulus, dat gelovigen "met Christus opgewekt zijn" (Efe.2:4-6, Rom.6:4, Kol.2:12). Aan de hand van zulke passages vergeestelijkten Hymeneüs en Filétus het begrip opstanding en maakten het tot een synoniem van bekering. Elke gelovige zou de opstanding al achter de rug hebben. Een toekomstige opstanding was niet meer te verwachten. Wat de bijbel over opstanding zegt zou slechts een geestelijke werkelijkheid betreffen, en geen betrekking hebben op herleving van de hele mens nadat deze is gestorven en in het graf is gelegd.

Het is ook mogelijk, dat Hymeneüs en Filétus beweerden dat *gestorven* gemeenteleden reeds waren opgestaan. De Griekssprekende wereld was sterk door de filosofie van Plato beïnvloed. Men koesterde minachting voor het lichamelijke en beschouwde de dood als een bevrijding van de ziel uit de kerker van het lichaam. Indien Hymeneüs en Filétus door Plato beïnvloed waren, dan zullen ze geneigd zijn geweest om onder "opstanding" te verstaan: een voortbestaan van de menselijke ziel in de hemel. Overleden broeders en zusters waren dan al verrezen.

Wat Hymeneüs en Filétus ook beweerd mogen hebben: de kern van hun dwaling was, dat ze niet langer uitzagen naar een letterlijke opstanding van gelovigen in de toekomst, bij de verschijning van de Here Jezus. En dat is nu juist de hoop, die de Schriften ons voorhouden. In het Nieuwe Testament lezen we immers:

“De Here zelf zal op een teken, bij het roepen van een aartsengel en bij het geklank ener bazuin Gods, nederdalen van de hemel, en zij, die in Christus gestorven zijn, zullen het eerst opstaan; daarna zullen wij, levenden, die achterbleven, samen met hen op de wolken in een oogwenk weggevoerd worden, de Here tegemoet in de lucht, en zó zullen wij altijd met de Here wezen” (1 Thess.4:16-17).

“Want evenals in Adam sterven, zo zullen ook in Christus allen levend gemaakt worden. Maar ieder in zijn eigen rangorde: Christus als eersteling, vervolgens die van Christus zijn bij Zijn komst” (1 Kor.15:22-23).

“Want wij zijn burgers van een rijk in de hemelen, waaruit wij ook de Here Jezus als verlosser verwachten, die ons vernederd lichaam veranderen zal, zodat het aan Zijn verheerlijkt lichaam gelijkvormig wordt, naar de kracht, waarmede Hij ook alle dingen Zich kan onderwerpen” (Fil.3:20-21).

“Geliefden, nu zijn wij kinderen Gods en het is nog niet geopenbaard, wat wij zijn zullen; maar wij weten, dat, als Hij zal geopenbaard zijn, wij Hem gelijk zullen wezen; want wij zullen Hem zien, gelijk Hij is” (1 Joh.3:2).

“Wanneer Christus verschijnt, die ons leven is, zult ook gij met Hem verschijnen in heerlijkheid” (Kol.3:4).

Door het begrip “opstanding” te herinterpreteren en het als een aanduiding van een geestelijke werkelijkheid op te vatten, hadden Hymeneüs en Filétus het heilsfeit van de opstanding in feite totaal ontkend. De boze heeft altijd op twee manieren getracht om woorden van God tot “holle klanken” te maken:

- door gelovigen geboden en beloften die tijdens een andere fase van de heilsgeschiedenis van kracht waren, op zichzelf te laten toepassen. Dat is de “ongezonde leer” van mannen die “leraars der wet” willen zijn (vgl. 1 Tim.1:3-11) en vermoedelijk ook van Fygelus en Hermógenes (2 Tim.1:15).
- door gelovigen aan bijbelse termen een onjuiste betekenis te doen toekennen, zodat de Schrift van zijn kracht wordt beroofd. Dat is de methode van Hymeneüs en Filétus en van alle denkers, die het Schriftwoord met menselijke opvattingen in overeenstemming willen brengen.

Wanneer Paulus schrijft, dat gelovigen “met Christus opgewekt zijn” bedoelt hij, dat hun toekomst op Paasmorgen werd beslist. Hij wilde echter niet zeggen, dat er van een toekomstige verrijzenis uit de graven geen sprake meer zou zijn.

19. En toch staat ongeschokt het hechte fundament Gods met dit merk: De Here kent de zijnen, en: Een ieder, die de naam des Heren noemt, breke met de ongerechtigheid.

Volgens vrijwel alle uitleggers wordt met “het hechte fundament Gods” de kerk bedoeld. Voor deze opvatting beroepen zij zich op 1 Tim.3:15, waar Paulus opmerkt, dat “de gemeente van de levende God de pilaar en grondslag van de waarheid is”. Paulus vergelijkt de gemeente in dat vers met een gedenksteen die op een voetstuk is geplaatst. Op zo’n steen is een tekst aangebracht die voorbijgangers kunnen lezen. Op soortgelijke wijze is de Gemeente ertoe geroepen om de waarheid onder de aandacht van de mensen te brengen.

De verwijzing naar 1 Tim.3:15 is echter onterecht. In zijn eerdere brief gebruikt de apostel voor “grondslag” of “fundament” namelijk een totaal ander woord (*hedraiooma*) dan in 2 Tim.2:19 (*themelios*). Het woord *themelios* komt wel op andere plaatsen voor, zo lezen we bijvoorbeeld in 1 Kor.3:10-11: “Naar de genade die mij gegeven is, heb ik als een wijs bouwmeester een *fundament* gelegd en een ander bouwt erop. Maar laat ieder uitkijken, hoe hij erop bouwt. Want niemand kan een ander *fundament* leggen dan er ligt, dat is Jezus Christus”. Een andere paralleltekst is Efe.2:20 waar Paulus schrijft, dat gelovigen uit de volken niet langer vreemdelingen en bijwoners zijn, maar huisgenoten van God, gebouwd op het *fundament* van de apostelen en profeten”. Het bedoelde fundament bestaat niet *uit* apostelen en profeten, maar het is gelegd *door* de apostelen en profeten. Iets dergelijks geldt ook voor 2 Tim.2:19. “Fundament Gods” wil hier niet zeggen, dat God het fundament *is*, maar dat Hij het fundament heeft *gelegd*.

De Angelsaksische taalgeleerde W.E.Vine tekent daarom bij 2 Tim.2:19 aan: “niet de Gemeente, want die is geen fundament, maar Christus zelf, waarop de heiligen gebouwd worden”. *Hij* is het hechte fundament dat ondanks alle menselijke afdwalingen ongeschokt blijft staan.

In de oudheid was het gebruikelijk om op het fundament van een gebouw een inscriptie aan te brengen, net zoals dat tegenwoordig bij een eerste-steenlegging nog dikwijls geschiedt. Zo’n inscriptie kon bijvoorbeeld de functie van het gebouw vermelden en de naam van de financier of opdrachtgever. Op het fundament van de gemeente staat volgens Paulus ook zo’n inscriptie. Vanzelfsprekend is dat beeldspraak.

Voor “met dit merk” staat in de grondtekst: “hebbende dit zegel”. Het woord *sphragis* komt ook in andere bijbelteksten voor en heeft dan de betekenis van een waarmerk. Abraham ontving het teken van de besnijdenis als “zegel” van de gerechtigheid van het geloof dat hij in zijn onbesneden staat bezat (Rom.4:11). De besnijdenis fungeerde als een teken van echtheid met betrekking tot Abrahams geloof. Het “zegel” toonde aan dat God hem dit geloof tot gerechtigheid had gerekend (vgl. Rom.4:9). De bekeerlingen die Paulus in Achaia had gemaakt waren het “zegel” van zijn apostelschap, d.w.z. uit de resultaten van Paulus’ zendingsarbeid in Griekenland bleek dat hij werkelijk als apostel door de opgestane Here was uitgezonden (1 Kor.9:1-2).

Het in 2 Tim.2:19 genoemde zegel geeft aan, wat het ware huis van God is en hoe Hij dit door Zijn Woord en Geest bouwt. Uit het opschrift van het zegel blijkt hoe de levende stenen op het fundament gebouwd *worden* (vgl. Efe.2:20) en hoe *zijzelf* erop moeten bouwen (vgl. 1 Kor.3:10-11).

Dat er stenen toegevoegd worden, is alleen maar te danken aan de Here. *Hij* is het, die Zijn gemeente bouwt (vgl. Mat.16:18). De gemeente is Góds bouwwerk (1 Kor.3:8-9), evangelisten zijn slechts medewerkers. De stenen worden door de Here geplaatst (vgl. Efe.2:21-22, Kol.2:7, Heb.3:4, 1 Pet.2:9). “Hij kent de Zijnen”. Hij roept hen, plaatst hen in Zijn lichaam, en slaat hen gade, ook wanneer zij afdwalen en het spoor bijster raken. Hij kan hen op het juiste ogenblik ontuchtteren en hen losmaken uit de strik (vgl. 2 Tim.2:25-26).

Anderzijds weet de Here ook, wie Hem werkelijk toebehoren. Niet allen die zich bij een gemeente voegen, zijn leden van Christus (vgl. 1 Joh.2:19). “De Here kent de Zijnen” is een citaat uit het Oude Testament. Tijdens de woestijnreis van het volk Israël bleek dat de Here onderscheid maakte tussen echte priesters en Korach en de zijnen, die zich het priesterschap hadden toegeëigend (Num.16:5). Vanzelfsprekend is de Here ook nu nog in staat om kaf van koren te onderscheiden. De Gemeente met een hoofdletter bestaat uit mensen die Hij kent. Wie Hij niet kent - wie geen persoonlijke en levende band met Hem heeft - hoort er niet bij ook al neemt zo iemand misschien een tijdlang aan christelijke activiteiten deel.

Het tweede opschrift op het zegel geeft aan, hoe gelovigen op het fundament moeten bouwen nadat ze daarop geplaatst zijn: “Een ieder die de naam des Heren noemt, breke met de ongerechtigheid”. Christus heeft zich voor ons gegeven “opdat Hij ons van alle wetteloosheid verlost en voor zich een eigen volk reinigde, ijverig in goede werken” (Tit.2:14). “God heeft ons niet geroepen tot onreinheid, maar in heiliging” (1 Thess.4:7, vgl. 1 Pet.1:14 e.v.). Bij “ongerechtigheid” moeten we niet alleen aan grove zonden denken (zoals hoerij, diefstal, moord en doodslag), maar ook aan minder opvallende zonden zoals misvorming van de bijbelse waarheid en het krachteloos maken van Gods woord met behulp van menselijke inzetten (vgl. 1 Kor.3:10-11).

Waarschijnlijk ontkenden Hymeneüs en Filétus wat Paulus in vs.19 naar voren brengt. Ze vonden het onzin om te verkondigen dat christenen met de ongerechtigheid moesten breken. Wie de opstanding achter de rug heeft, kan immers niet meer zondigen? Hun leer was aantrekkelijk voor personen die de zonde liefhadden, maar ze “dreef de goddeloosheid verder”.

20. *Doch in een groot huis zijn niet alleen voorwerpen van goud en van zilver, maar ook van hout en van aardewerk, en wel deels met eervolle, deels met minder eervolle bestemming;*

Het “grote huis” waarover Paulus in vs.20 spreekt, is “de gemeente van de levende God” (1 Tim.3:15, vgl. ook Efe.2:21). Uit vers 20 blijkt opnieuw, dat met het in vs.19 genoemde “fundament” niet de gemeente is bedoeld. Het fundament van een gebouw is immers iets anders dan het gebouw zelf.

In een “groot huis”, d.w.z. een huis van een rijk man dat plaats biedt aan dienaren en gasten, is allerlei huisraad aanwezig. Sommige voorwerpen zijn van edelmetaal en worden als waardevolle bezittingen gekoesterd. Andere zijn van hout of aardewerk gemaakt. Zulke voorwerpen kunnen breken en relatief gemakkelijk worden beschadigd. Ze zijn minder waardevol en worden in geval van nood spoedig vervangen.

In een groot huis bevinden zich ook voorwerpen met “eervolle” en “minder eervolle” bestemming. De drinkbeker, de zegelring en de pen van de heer des huizes zijn voorwerpen met een eervolle functie. Het toilet of de badkuip dienen daarentegen een minder eervol doel.

Het is dus niet verbazingwekkend dat er in het grote huis van God trouwe knechten van de Here en warhoofden zoals Hymeneüs en Filetus zijn. De eersten hebben een eervolle, de tweeden een minder eervolle taak. De “heer des huizes” weet waarom Hij de voorwerpen met minder eervolle bestemming heeft gekocht. Wij hoeven daar ons hoofd niet over te breken, maar moeten er naar streven om voor een eervolle taak geschikt te zijn (vgl. vs.21-25).

21. Indien iemand zich nu hiervan gereinigt heeft, zal hij een voorwerp zijn met eervolle bestemming, geheiligd, bruikbaar voor de eigenaar, voor iedere goede taak gereed.

In vers 21 keert Paulus van de gelijkenis van het huisraad terug naar de christenen die met die gelijkenis worden uitgebeeld. “Hiervan” slaat terug op de in het vorige vers genoemde alledaagse “voorwerpen”, of op hun minder eervolle “bestemming”. Indien iemand zich van onverstandige strijdvragen, godsdiensttwist, holle klanken en waanideeën gereinigt heeft, dan zal zo iemand een voorwerp met eervolle bestemming kunnen zijn, “geheiligd” (d.w.z. gescheiden of apart gezet), bruikbaar en voor iedere goede taak inzetbaar. De vermaning van vers 21 was niet alleen voor Timotheüs, maar voor alle gelovigen bestemd. Vandaar dat de apostel de onbepaalde vorm van het werkwoord “reinigen” gebruikt

Uit Paulus’ woorden blijkt, dat kinderen van God voor kortere of langere tijd onder invloed van dwaalleer kunnen staan, hoewel elke christen opdracht heeft om zich daarvan te reinigen. Uit 2 Tim.3:16-17 blijkt, dat de Schrift, het geschreven Woord van God, het middel is voor onze reiniging.

In commentaren wordt beweerd, dat Hymeneüs en Filétus en ieder die er in theologisch opzicht een afwijkende opvatting op na houdt, onherroepelijk verloren zal gaan. Aan zulk doemdenken maakte Paulus zich echter niet schuldig. In 1 Kor.3:10-15 verklaart hij dat *ieder* die op Jezus Christus heeft gebouwd, behouden zal worden, hoewel christenen die dit op de verkeerde manier hebben gedaan schade zullen lijden en zullen worden gered “als door vuur heen”. De disciplinaire maatregelen die de apostel tegen Hymeneüs en Alexander had genomen hadden een positief doel. Zij waren “aan de satan overgegeven, opdat hun het lasteren werd *afgeleerd*” (1 Tim.1:20). Paulus was ervan overtuigd, dat ze tot bekering zouden kunnen komen. In de gemeente van Korinthe had de apostel een broeder die zich aan incest schuldig had gemaakt

“aan de satan overgeleverd tot verderf van zijn vlees, opdat zijn geest *behouden* zou worden in de dag des Heren” (1 Kor.5:5). Timotheüs mocht personen met afwijkende meningen niet afschrijven, maar moest hun op zachtmoedige wijze de waarheid vertellen. God zou hun te Zijner tijd misschien bekering schenken, hen ontnuchteren en losmaken uit de strik van de duivel waarin ze een tijdlang gevangen waren geweest (2 Tim.2:26).

22. Schuw de begeerten der jeugd en jaag naar gerechtigheid, naar trouw, naar liefde en vrede met hen, die de Here aanroepen uit een rein hart.

Vers 22 is weer een persoonlijke vermaning, die uitsluitend voor Timotheüs is bestemd. Vanwege zijn jeugdige leeftijd riep Paulus hem op om “de begeerten der jeugd te schuwen”. Gezien het vervolg van de brief wordt daarmee bedoeld: ongeduld, het verlangen om steeds weer iets nieuws te vertellen, de wens om te discussiëren, om in de discussie haantje de voorste te spelen en om niet het onderspit te delven. Misschien worden er ook hebzucht en geldzucht onder verstaan. In een eerdere brief had Paulus Timotheüs immers voorgelicht: “De geldzucht is een wortel van alle kwaad. Wie rijk willen worden, vallen in verzoeking... Maar gij, mens Gods, ontvlucht deze dingen en jaag naar gerechtigheid, godsvrucht, trouw, liefde, volharding, en zachtmoedigheid” (1 Tim.6:9-11).

Volgens de meeste uitleggers behoort de toevoeging “met hen, die de Here aanroepen uit een rein hart” bij het zelfstandig naamwoord “vrede”. Timotheüs zou zich van de “voorwerpen met oneervolle bestemming” (zoals Hymeneüs en Filétus) verre moeten houden en het gezelschap moeten kiezen van integere mensen als Onésiphorus (vgl.1:16-18). Met zulke mensen behoorde hij vriendschap te sluiten, terwijl hij twistzieke personen zoveel mogelijk moest mijden.

Misschien behoort de toevoeging “met hen” echter bij het werkwoord “jagen”. In dat geval moest Timotheüs de houding van “hen, die de Here aanroepen uit een rein hart” ten voorbeeld nemen. Zulke mensen probeerden niet om haantje de voorste te zijn, om voortdurend nieuwtjes te vertellen, of om discussies met andere christenen te ontketenen, maar ze joegen naar gerechtigheid, trouw, liefde en vrede. Ze streefden ernaar om altijd zó te spreken en te handelen, dat het de opgestane Here kon behagen (vgl.2:8). Ze bleven trouw aan de opdracht die God hun had gegeven (vgl.1:13-14). Ze hadden het welzijn van hun omgeving op het oog en verafschuwden woordenstrijd (vgl.2:14). Ze hadden er geen behoefte aan om tegenstellingen aan te wakkeren, want ze hielden van harmonie.

23. Maar wees afkerig van de dwaze en onverstandige strijdvrageren; gij weet immers, dat zij twisten teweegbrengen;

Jammer genoeg zijn er binnen de gemeente niet alleen mensen “die de Here aanroepen uit een rein hart”, maar ook personen, die “dwaze en onverstandige

strijdvragen" opwerpen. Voor "onverstandig" staat in het Grieks het woord *apaideutos*, d.w.z. "onopgevoed" of "ongedisciplineerd". De betekenis van die uitdrukking is omstreden. De Statenvertalers meenden, dat het vragen zijn, waarvan de gemeente niets leert en waardoor ze ook niet versterkt wordt in haar geloof. Zij hebben het overgezet als "vragen, die zonder lering zijn". Het Nederlands Bijbelgenootschap vatte het op als "onverstandige" of domme vragen. De negentiende-eeuwse vertaler Voorhoeve gaf *apaideutos* weer als "ongerijmd".

De kern van de zaak wordt in zo'n vertaling gemist. Domme vragen mogen in de gemeente namelijk best gesteld worden; niemand is te dom om een vraag te mogen stellen! Het is niet nodig om vragen op een goudschaaltje te wegen alvorens ze te stellen, want dat zou onbevangenheid in de omgang met elkaar volstrekt onmogelijk maken.

Mijns inziens ging het Paulus niet om de *waarde* of de *scherpzinnigheid* van een vraag, maar om het *motief* dat achter de vraag schuilgaat. Vragen die op een opdringerige manier gesteld worden, zodat het ordelijk verloop van de samenkomst wordt verstoord, zijn per definitie "onopgevoed" en dus verkeerd (vgl. 1 Kor.14:26-40). Goede vragen komen voort uit het verlangen om Gods plannen en bedoelingen beter te leren verstaan. Een vraag die op andere motieven berust (bijvoorbeeld de wens om slim te lijken, om dikwijls het woord te voeren, om een discussie te ontketenen, om de leiding in verlegenheid te brengen, om medechristenen geboden op te leggen, om "fouten" in de bijbel aan de kaak te stellen, of om een eigen partij te stichten) is echter "ongedisciplineerd". Zulke vragen behoren niet gesteld te worden. Binnen de gemeente wordt men immers geacht zich door Gods Geest te laten leiden. "Ongedisciplineerde" vragen kunnen bijzonder geraffineerd zijn. Maar ze komen voort uit een verkeerde gezindheid.

Elders geeft Paulus voorbeelden van zulke strijdvrage. Hij had Timotheüs opdracht gegeven: "Blijf... nog te Efeze, om sommigen te bevelen geen andere leer te brengen en zich niet bezig te houden met *fabels* en eindeloze *geslachtsregisters*, die veeleer twistvragen tot gevolg hebben dan Gods rentmeesterschap dat in geloof is. Het doel nu van het bevel is liefde uit een rein hart en uit een goed geweten en uit een ongeveinsd geloof. Sommigen zijn daarvan afgeweken en hebben zich gewend tot zinloos gepraat. Zij willen leraars der *wet* zijn, zonder te begrijpen wat zij zeggen of waarover zij zo stellig spreken" (1 Tim.1:3-7). Aan Titus (die op het eiland Kreta werkzaam was) schreef hij: "Er zijn vele weerspannige zwetsers en bedriegers, vooral zij die uit de besnijdenis zijn. Men moet hun de mond stoppen, daar zij hele huizen omkeren, door te leren wat niet behoort ter wille van schandelijke winst. Iemand van hen, hun eigen profeet, heeft gezegd: Kretenzen zijn altijd leugenaars, kwade beesten, luie buiken. Dit getuigenis is waar. Stel hen daarom scherp aan de kaak, opdat zij gezond zijn in het geloof en zich niet afgeven met joodse *fabels* en *geboden* van mensen die zich van de waarheid afwenden. Voor de reinen is alles rein, maar voor de besmetten en ongelovigen is niets rein: zowel hun verstand als hun geweten is besmet" (Tit.1:10-15). "[Goede werken] zijn goed en nuttig voor de

mensen. Maar vermijd dwaze twistvragen, *geslachtsregisters*, ruzie en twisten over de *wet*; want zij zijn nutteloos en inhoudsloos" (Tit.3:8-9).

Twistvragen zijn niet alleen "ongedisciplineerd" maar ook "dwaas". Op basis van *geslachtsregisters* kan men proberen: (i) om de ouderdom van de aarde te berekenen; (ii) om het tijdsverloop tussen twee gebeurtenissen vast te stellen (b.v. het interval tussen de roeping van Abram en de geboorte van Jezus); (iii) om te schatten hoelang het nog zal duren voordat Christus weer terugkomt; en (iv) om het gezag van de bijbel te ondermijnen (er blijken tussen verschillende *geslachtsregisters* namelijk aanzienlijke verschillen te bestaan). In de eerste drie gevallen wil men uit nieuwsgierigheid een antwoord krijgen op vragen die de Schrift niet rechtstreeks beantwoordt. En in het laatste geval is bijbelstudie een voorwendsel om Gods woord te kunnen verwerpen - waarmee het tot een volstrekt zinloze bezigheid is ontaard.

Twistvragen houden dikwijls ook verband met de *wet*: wat mogen christenen eten of drinken, en wat niet? Welke plaatsen behoren ze te mijden? Wanneer moeten ze rusten, en wanneer mogen ze werken? Wie zulke kwesties aansnijdt kan onenigheid verwachten. De gemeente van Christus is nog nooit heiliger geworden door zich met dergelijke vragen te gaan bezig houden. Want spijswetten en reinheidsvoorschriften behoorden bij een andere fase van de heilsgeschiedenis - het waren "inzettingen van het vlees, opgelegd tot op de tijd van het herstel" (d.w.z. tot het aanbreken van de bedeling der verborgenheid, Heb.9:10). Voor gelovigen uit de volken zijn inzettingen niet meer van kracht (vgl. Kol.2:20-23). Leden van de gemeente zijn burgers van een rijk in de hemelen - daarom is een schema van rustdagen of een kalender van het kerkelijk jaar voor hen van geen betekenis (vgl. Gal.4:8-11, Fil.3:20, Kol.2:16-19).

24. *En een dienstknecht des Heren moet niet twisten, maar vriendelijk zijn jegens allen, bekwam om te onderwijzen, geduldig,*

Volgens de grondtekst schreef Paulus: "Het is voor een slaaf van de Heer niet noodzakelijk om te vechten" (*ou dei machestai*). De weergave die het Nederlands Bijbelgenootschap biedt, is te sterk. De ontkenning *ou* hoort namelijk bij *dei* en niet bij het werkwoord *machestai*.

Timotheüs behoefde geen twistgesprekken met andersdenkenden te voeren om het evangelie te kunnen verkondigen. Ook hoefde hij, indien het ondanks alles tot een discussie kwam, er niet naar te streven om gelijk te krijgen. Het was voldoende wanneer hij het woord der waarheid helder uiteen wist te zetten en dit op de juiste wijze "sneed" (vgl. vs.15).

Van de "knecht des Heren" waarin God een welbehagen heeft, wordt gezegd, dat Hij "niet zal schreeuwen noch zijn stem verheffen, noch die op de straat doen horen" (vgl. Jes.42:2, Mat.12:18-19). Wellicht stond deze profetie op de achtergrond van Paulus' vermaning, dat "een dienstknecht des Heren niet moet twisten". Een knecht die op DE knecht, de Messias, wil lijken, moet zich verre houden van woordenstrijd.

De apostel waarschuwt niet alleen tegen het verkeerde, maar hij roept ook op tot het doen van het goede. Een slaaf van Christus moet “vriendelijk zijn jegens allen”. Vriendelijkheid is de tegenpool van twistziekte, en moet worden betoond aan “allen” – ook aan degenen die zich tegen je prediking verzetten, je tegenwerken en je vijanden zijn. God, onze Heiland, wil immers “dat alle mensen behouden worden en tot erkenning der waarheid komen” (1 Tim.2:4). Petrus had de lezers van zijn eerste brief voorgehouden: “Vergeld niet kwaad met kwaad, of schelden met schelden, maar zegent integendeel, omdat u ertoe geroepen bent zegen te erven” (1 Pet.3:9).

De tweede deugd die Paulus aanbeveelt, is “bekwaamheid om te onderwijzen”- een belangrijke vereiste om voor Gods gemeente te kunnen zorgen (vgl. 1 Tim.3:3, Tit.1:9). Een positieve en heldere uiteenzetting van de “gezonde leer” is de beste manier om “tegensprekers te weerleggen” (Tit.1:9). Een twistgesprek, waarbij de agenda door de tegensprekers wordt bepaald, is voor dat doel echter ongeschikt.

In de derde plaats roept de apostel op tot geduld. Timotheüs moest met verstokte dwarsdrijvers geduld hebben en de smaad van zijn tegenstanders met lankmoedigheid verdragen, want “de liefde is lankmoedig” (1 Kor.13:4). Op Gods tijd zouden hun ogen misschien geopend worden, zodat ze zich tot de waarheid zouden wenden (vgl. vs.26). De Here is zelf “lankmoedig, daar Hij niet wil dat iemand verloren gaat, maar dat allen tot bekering komen” (2 Pet.3:9). Zijn knechten behoren Zijn karakter te weerspiegelen.

25. *met zachtmoedigheid de dwarsdrijvers bestraffende. Het kon zijn, dat God hun gaf zich tot erkenning der waarheid te keren en,*

Een knecht des Heren behoort Gods woord niet alleen helder en duidelijk uiteen te zetten, maar ook op de juiste wijze. Wanneer mensen zich door zijn prediking gekleineerd, persoonlijk aangevallen, of belachelijk gemaakt voelen dan heeft hij niet op de juiste manier onderricht gegeven. Zelfingenomenheid en opgeblazenheid diskwalificeren een mens om binnen de gemeente van Christus leiding te kunnen geven. Zachtmoedigheid en nederigheid zijn even belangrijk als inzicht in Gods waarheid.

Voor “bestrafen” gebruikt de apostel het werkwoord *paideuo*, dat “opvoeden” betekent. Bestrafen is als vertaling eigenlijk te sterk, “corrigeren” of “terechtwijzen” is te verkiezen. Voor “dwarsdrijvers” wordt in de grondtekst een uniek woord gebruikt (*antidiatithenous*), “hen die zich in de oppositie plaatsen”.

Opponenten mocht Timotheüs niet met gebruikmaking van alle mogelijke middelen monddood maken. Wanneer hij dat deed, dan zou hij zich als een roofzuchtige wolf en niet als een vreedzaam schaap gedragen (vgl. Mat.7:15 e.v.). Het enige wapen dat Paulus’ leerling mocht gebruiken was een nederige en heldere uiteenzetting van de “gezonde leer”, zodat er op zijn presentatie niets viel aan te merken.

Het doel van de woordverkondiging is niet om dwarsdrijvers de gemeente uit te werken, maar om hen tot bekering te leiden. In de grondtekst staat letterlijk: "mogelijk zou God aan hen kunnen geven bekering tot kennis van de waarheid". Alleen God kan mensen "bekering" schenken (letterlijk: hen van gedachten doen veranderen, Gr. *metanoia*), zodat ze tot "erkenntenis der waarheid komen". Voor erkenntenis wordt hier het woord *epignosis* gebruikt, "volle kennis" of "bovenkennis" - een inzicht dat niet uit de natuurlijke capaciteiten van een mens voortkomt, maar dat hem door Gods Geest wordt geschonken. Hoewel het God is, die de harten opent en het geloof wekt, maakt Hij daartoe gebruik van de "dwaasheid van de prediking".

26. *ontnuchterd, zich te wenden tot de wil van Hem, losgekomen uit de strik des duivels, die hen gevangen hield.*

Indien de dwarsdrijvers *epignosis* ontvingen, dan zouden ze "ontnuchterd" raken (Gr. *ananepsoosin*). In de grondtekst staat: "niet langer drinken uit des duivels strik". Onbijbelse denkbelden kunnen een benevelende werking op het verstand uitoefenen en het slachtoffer gevangen houden. Alleen God is in staat om een mens die zich heeft laten bedriegen uit zo'n listige valstrik te bevrijden.

De vertaling van het slot van vers 26 is omstreden. Het is niet duidelijk, of het woord "wil" op de wil van God of van de duivel betrekking heeft. De Statenvertaling geeft Paulus' woorden erg letterlijk weer, zodat de dubbelzinnigheid van de grondtekst gehandhaafd blijft: "En zij wederom ontwaken mochten uit den strik des duivels, onder welken zij gevangen waren, tot zijn wil". Aangezien het bezittelijk voornaamwoord ("zijn") met een kleine letter is gespeld, gingen de Statenvertalers ervan uit, dat de duivel was bedoeld. De negentiende-eeuwse vertaler Voorhoeve vertaalde het vers als volgt: "weer ontnuchterd te worden uit de strik van de duivel door wie zij gevangen zijn om zijn wil te doen".

Mogelijk doelde Paulus echter niet op de wil van satan, maar op die van God. Mensen ontwaken uit (Gr. *ek*) de strik van de duivel en tot (Gr. *eis*) de wil van God - om weer in overeenstemming met Zijn wil te gaan leven. Het Nederlands Bijbelgenootschap heeft van Paulus' woorden daarom de volgende parafraze gegeven: "en ontnuchterd, zich te wenden tot de wil van Hem, losgekomen uit de strik des duivels, die hen gevangen hield".

* * * * *

Zware tijden

1. *Weet wel, dat er in de laatste dagen zware tijden zullen komen:*

“Weet wel”, schrijft Paulus. “Als je dit leest, let hier dan op”! (vgl. Mat.24:15). “Velen zullen van glorie voor het christendom dromen, ze zullen de wereld menen te kerstenen en de christelijke gemeente steeds beter menen te organiseren. Maar Gods Geest spreekt volstrekt andere taal. In het verleden heeft Hij al betuigd, dat verleidende geesten dwaling zullen doen insluipen (vgl. 1 Tim.4:1). De Geest kondigt vóór de komst van Christus geen heilstijd aan, maar zware tijden. Knoop dat in je oren, en laat je niet door leugens verblinden”.

De uitdrukking “laatste dagen” (*eschatais hëmerais*) komt ook voor in Hand.2:17 en in Jak.5:3. In andere bijbelteksten worden verwante uitdrukkingen gebruikt, zoals “laatste van de dagen” (Heb.1:1), “laatsten van de dagen” (2 Pet.3:3), “laatste van de tijden” (1 Pet.1:20), “laatste tijd” (Judas:18), “laatste ure” (1 Joh.2:18), en “latere tijden” (1 Tim.4:1). Het woord “laatste” behoeft niet steeds op dezelfde zaak betrekking te hebben. Het kan bijvoorbeeld gaan om de “laatste ure” van Israëls volksbestaan in het land voorafgaand aan het jaar 70, maar ook om de laatste jaren van de tegenwoordige boze eeuw, die uitlopen op de zichtbare verschijning van Christus in heerlijkheid. Wanneer het woord “later” wordt gebruikt (zoals in 1 Tim.4:1 en Gen.49:1), dan wordt er gedoeld op de toekomst in het algemeen. In sommige gevallen betreft de uitdrukking “laatste dagen” de hele messiaanse tijd, het tijdvak vanaf Christus’ geboorte via Zijn verschijning in heerlijkheid tot aan de voleinding, gezien vanuit profetisch perspectief. Profeten hebben toekomstige gebeurtenissen dikwijls in één tafereel samengevat, terwijl die sleutelmomenten in werkelijkheid door lange tussenperiodes van elkaar gescheiden zouden zijn. De profeten zagen de “bergtoppen” van het landschap van de toekomst voor zich oprijzen, de brede “dalen” die daar tussenin lagen konden zij niet ontwaren.

Hoewel Paulus met de term “laatste dagen” zou kunnen doelen op de periode die aan Christus’ verschijning voorafgaat, blijkt uit het vervolg van zijn brief dat hij niet heeft gedacht aan een zeer verre toekomst. Vanaf vers 6 spreekt de apostel immers in de tegenwoordige tijd. Met het menstype van de laatste dagen zou Timotheüs al kennis maken. Hij moest zich niet alleen onttrekken aan warhoofden zoals Hymeneüs en Filetus (vgl. 2 Tim.2:16-19), maar ook aan genotzuchtige materialisten, die in de “laatste dagen” talrijk zouden zijn (vgl. 2 Tim.3:5 e.v.).

Na Paulus’ dood zou het geestelijk klimaat zich niet verbeteren, maar juist verslechteren. “Allen, die in Christus Jezus godvruchtig wilden leven, zouden *vervolgd* worden” (2 Tim.3:12). Oprechte christenen zouden beslist niet de overhand krijgen. Juist de goddeloosheid zou hoe langer hoe meer om zich heen grijpen: “slechte mensen en bedriegers zouden van kwaad tot erger komen” (2 Tim.3:13).

In de grondtekst wordt voor “zwaar” een uniek woord gebruikt (*chalepos*). Binnen het Nieuwe Testament komt dit woord alleen nog maar voor in Mat.8:28. De bezetenen in het land van de Gadarenen, die uit de graven kwamen toen Jezus er voorbijging, waren “zeer woest”. *Chalepos* betekent wild. De laatste dagen worden gekenmerkt door felle tegenstand en toenemende verduistering van Gods waarheid.

2. *Want de mensen zullen zelfzuchtig zijn, geldgierig, pochers, vermetel, kwaadsprekers, aan hun ouders ongehoorzaam, ondankbaar, onheilig,*

Door zijn zin met “want” te beginnen, geeft Paulus de *oorzaak* aan van de zware tijden. Niet natuurrampen, hongersnood of epidemieën zullen tot de moeilijkheden leiden; de schuld zal liggen bij de *mensen*. En, wat erger is: niet bij atheïsten, maar bij *godsdienstige* mensen. Bij personen die voor christenen willen doorgaan. Ze zullen “een schijn van godsvrucht” bezitten, maar hun godsdienstigheid is slechts een dekmantel voor kwaadwilligheid (vers 2-4), zij hebben “de kracht ervan verloochend” (vers 5).

De opsomming van ondeugden in vers 2-4 komt overeen met een passage uit de brief aan de Romeinen (vgl. Rom.1:29-32). In de Romeinenbrief geeft de apostel een beschrijving van de toestand van de *heidenwereld*. Hij tekent de levensstijl van afgodendienaars, die “de heerlijkheid van de onvergankelijke God vervangen hebben door het beeld van een vergankelijk mens, van vogels, van viervoetige en van kruipende dieren” (Rom.1:23). Aan Timotheüs schrijft Paulus echter over personen die God hebben leren kennen (vgl. vs.4). In de laatste dagen zal de christelijke wereld terugvallen tot het niveau van het heidendom, hoewel men er bekend is met het evangelie. Men zal van het geloof afvallen en de kracht van de godsvrucht verloochenen (2 Thess.2:3, 1 Tim.4:1, 2 Tim.2:16-17, 3:5, 4:3-5).

Van de mensen in de laatste dagen zegt Paulus allereerst, dat ze “zelfzuchtig” zullen zijn. De apostel gebruikt een uniek woord: *philautoi*, d.w.z. “liefhebbers van zichzelf”. Niet alle liefde voor zichzelf is verkeerd. “Niemand heeft ooit zijn eigen vlees gehaat, maar hij voedt en koestert het...” (Efe.5:28-29). Het is vanzelfsprekend dat mensen hun lichaam goed verzorgen. De mensen van de eindtijd zullen echter een *ongezonde* liefde voor zichzelf koesteren. Hun eigen ik zal alle aandacht krijgen, en met God of hun naaste zullen ze geen rekening meer willen houden (vgl. 2 Tim.3:2-4). In feite zal hun “ik” hun god worden. Daarom zal hun gedrag op dat van afgodendienaars gaan lijken. Bij alles wat ze doen zal eigenbelang op de eerste plaats komen.

Zelfzucht heeft de gemeente altijd bedreigd. “Allen zoeken hun eigen belang, niet dat van Christus Jezus” schreef Paulus aan de Filippenzen - hoewel Timotheüs op die regel een gunstige uitzondering vormde (Fil.2:21). De christenen te Rome hield hij voor: “Wij die sterk zijn, behoren de zwakheden van de niet-sterken te dragen en niet onszelf te behagen. Laat ieder van ons de naaste behagen ten goede, tot opbouw. Want ook Christus heeft zichzelf niet behaagd...” (Rom.15:1-3). Aan de gemeente van Korinthe schreef hij: “[Christus]

is voor allen gestorven, opdat zij die leven, niet meer voor zichzelf leven, maar voor Hem die voor hen is gestorven en opgewekt" (2 Kor.5:15).

Zelfzucht is de tegenpool van navolging en de wortel waaraan alle ondeugden, die Paulus nog zal opnoemen, ontspruiten. Ook in hun godsdienst kunnen mensen zelfzuchtig zijn. Gebeden hebben dan uitsluitend betrekking op het welzijn van henzelf of hun familieleden, en nooit op de eer van God, op het gehoorzamen aan Zijn wil of op de komst van Zijn rijk. Alle aandacht is dan gericht op de instandhouding van hun eigen godsdienstige organisatie, terwijl men de opbouw van het Lichaam van Christus of de vrede voor Jeruzalem totaal uit het oog verliest. Alle heilsteksten uit de bijbel worden dan op de "kerk" toegepast, en alle oordeelsaankondigingen op het volk Israël of op de ongelovige heidenwereld. In de "laatste dagen" zal met name die *godsdienstige* zelfzucht de pan uitrijzen (vgl. vs.5).

De tweede ondeugd, die Paulus noemt, is de geldzucht. Hij duidt de mensen uit de eindtijd aan als "*philarguroi*", d.w.z. "liefhebbers van zilver". Volgens de evangelist Lukas maakten de Farizeeën zich aan deze ondeugd schuldig. Vanwege hun geldzucht begonnen die Jezus te beschimpen, nadat Hij tegen hen had gezegd: "U kunt niet God dienen *en* Mammon" (Luk.16:13-14). Opzienaars van Christus' gemeente mogen niet "geldzuchtig" zijn (1 Tim.3:3). Zulke personen behoren *aphilarguroi* te wezen, d.w.z. mannen die het zilver *niet* liefhebben. Paulus voorzag echter, dat "grimmige wolven" de kerk zouden binnenkomen, herders "die de kudde niet zouden sparen", maar zichzelf zouden weiden ten koste van de schapen (Hand.20:29). "Valse apostelen" en bedrieglijke arbeiders" zouden de gemeenten overspoelen, kinderen Gods in slavernij brengen, hen "opeten" en voortdurend "van hen nemen" (2 Kor.11:13-20). Petrus merkte over zulke lieden op: "Door hebzucht met verzonnen woorden zullen zij koopwaar van u maken" (2 Pet.2:3).

Ook binnen de christelijke wereld komt het geld doorgaans op de eerste plaats. Kerkenraadsvergaderingen hebben meestal betrekking op de financiën en op het beheer van de gebouwen. Gemeenteleden die een aanzienlijke financiële bijdrage leveren komen het eerst in aanmerking voor een ambt. Christelijke organisaties proberen via geraffineerde bedelbrieven steeds hogere inkomsten binnen te krijgen. Bekwaamheid om te besturen wordt afgemeten aan de groei van het ledental en aan de opbrengst van de collecten.

Totaal anders was het optreden van Paulus! Die werkte met zijn eigen handen om in het onderhoud van zichzelf en zijn medewerkers te voorzien (Hand.18:3, 20:33-35; 1 Kor.4:12, 1 Thess.2:9, 2 Thess.3:8). "Niemand's zilver, goud, of kleding had hij begeerd" (Hand.20:33; 1 Kor.9:12, 2 Kor.11:9, 12:13). De apostel mat zijn succes niet af aan de hoogte van zijn inkomsten, maar aan de vraag, of hij de opdracht van zijn Zender trouw was gebleven (vgl. 2 Kor.4:2 e.v.).

De mensen van de laatste dagen zullen niet alleen "liefhebbers van zichzelf" en "liefhebbers van zilver", maar ook "pochers" zijn. Het Griekse woord *alazones* komt verder alleen nog maar in Romeinen 1:30 voor. De mens van de eindtijd zal hoog opgeven van zichzelf, hij zal op zijn welvaart, zijn kennis en inzicht, zijn goedgeefsheid, zijn inzet en vaardigheden prat gaan. Ook

christenen maken zich aan zulk “ijdel roemen” schuldig. In de gemeente van Korinthe ontstonden er allerlei partijen, men blies zich op “vóór de één en tegen de ander”, op grond van het feit dat de ene persoon welsprekender was dan de ander, of een krachtiger leidersfiguur leek te zijn dan de ander (vgl. 1 Kor.1:10-17, 4:6). Paulus’ reactie was: “Wie onderscheidt u? En wat hebt u, dat u niet hebt ontvangen? En als u het dan hebt ontvangen, waarom beroemt u zich, alsof u het niet had ontvangen?” (1 Kor.4:7). Pochers beroemen zich op menselijk inzicht, menselijke gehoorzaamheid, menselijke inspanningen en menselijke kwaliteiten. Christenen behoren echter te roemen in de Here (1 Kor.1:31, 3:21). Alles wat ze kunnen of bezitten, is hun immers door de Schepper geschonken. De christenheid heeft zich helaas massaal van deze waarheid afgewend. Wordt er niet hoog opgegeven van “geestelijk leiderschap”, van “strategieën voor gemeentegroei”, van de “keuze voor Christus” die men heeft gemaakt, van de “frisse wind” die managers in de kerk hebben doen waaien? Waar blijft het besef dat men volstrekt afhankelijk is van God?

“Vermetelheid” is een ondeugd die met de zonde van het pochen in nauw verband staat. De mensen van de toekomst zullen “vermetelen” zijn (Gr. *huperephanoi*). In andere bijbelteksten is dit woord als “hoogmoedigen” of “overmoedigen” weergegeven (Luk.1:51, Rom.1:30, Jak.4:6, 1 Pet.5:5). Letterlijk betekent het: “mensen die zich groter voordoen dan ze zijn”. Men heeft een veel te hoge dunk van zichzelf. En men kijkt neer op anderen, die het er minder goed van afgebracht zouden hebben. “Moderne” mensen spreken laatlund over het voorgeslacht – dat waren “achterlijke lieden”, die nog geen benul hadden van wetenschap en die nog niet over technologie konden beschikken. Dat een “modern mens” die wetenschap en techniek slechts *ontvangen* heeft en weinig of niets aan de totstandkoming ervan heeft bijgedragen, dringt niet tot hen door (vgl. 1 Kor.4:7). Christenen kunnen net zo goed ijdele bluffers zijn. Ze minachten hun grootouders, die nog zo dom waren om de bijbel van kaft tot kaft te geloven. Ze beschouwen zichzelf als “verlicht” en “verrijkt”, omdat ze tot het “inzicht” zijn gekomen dat de Schrift bol staat van de fouten... Zo wendt men zich van de waarheid af. Men valt terug in het heidendom waaraan de gemeente uit de volken oorspronkelijk was ontsnapt. Volgens Petrus zou er met gelovigen uit Israël precies hetzelfde gebeuren (vgl. 2 Pet.2:18 e.v.).

In Paulus’ lijst van ondeugden is er sprake van een voortschrijdende ontwikkeling ten kwade. Zelfoverschatting is al een ernstige zonde. Maar erger is het, wanneer we van God en onze medemensen kwaad beginnen te spreken. De mensen van de toekomst zullen “kwaadsprekers” zijn (Gr. *blasphemoi*). Paulus was zelf ooit een “*blasphemos*” geweest omdat hij kwaad had gesproken van de Here Jezus (1 Tim.1:13). Indien wij onwaarheden over God of onze naaste verspreiden, dan maken we ons aan “blasfemie” schuldig (vgl. 1 Tim.1:20, 2 Petr.2:12, Judas:10).

Ook in hun godsdienst kunnen mensen “kwaadsprekers” zijn. Men schildert de Schepper dan af als een kwaadaardig Persoon, die het grootste deel van de mensheid blijvend aan het verderf zal prijsgeven. Vrijwel niemand predikt, dat Hij zelfs in Zijn oordelen Liefde is. Toch leert de Schrift, dat “evenals

allen in Adam sterven, zo zullen ook allen in Christus worden levendgemaakt". De Here zal allen "tot rechtvaardigen stellen", maar "ieder in zijn eigen rangorde". Uiteindelijk zal God "alles in allen" zijn (vgl. 1 Joh.4:8,16; 1 Kor.15:22,28; Rom.5:18-19). Indien wij de Schepper in een kwaad daglicht stellen, dan maken we ons aan godslastering schuldig. Wie er een kwaadaardig godsbeeld op na houdt, zal er niet voor terugdeinzen om andersdenkenden door middel van vervolging uit te schakelen. De aanhangers van een godsdienst gaan altijd op hun voorwerp van verering lijken.

"Aan hun ouders ongehoorzaam" is de volgende eigenschap die de apostel vermeldt. In de grondtekst staat letterlijk: "door hun ouders niet overreedbaar". Zelfs door hun eigen ouders zullen zij zich niet laten overtuigen. Van het vijfde gebod trekken zij zich niets aan (vgl. Exod.20:12, Deut.5:16). "Pochers" en "vermetelen" kijken neer op de "fossiele opvattingen" van vroeger. Ook al hebben ouders het beste met hun kinderen voor, "kwaadsprekers" schrijven hun kwade bedoelingen toe.

Toen de inwoners van Jeruzalem hun ouders begonnen te verachten, ontaardde de stad des vredes tot een bloedstad en werd rijp voor het gericht (Ezech.22:7). Een soortgelijke toestand zal in de volkerenwereld van de laatste dagen ontstaan: "De zoon minacht de vader; de dochter staat op tegen haar moeder, de schoondochter tegen haar schoonmoeder; des mensen huisgenoten zijn zijn vijanden" (Micha 7:6). Gebrek aan respect voor het voorgeslacht kenmerkte de Griekssprekende wereld vóórdát het licht van het evangelie daarin begon te schijnen (Rom.1:30). In de laatste dagen zal de - slechts oppervlakkig gekerstende - volkerenzee als een "gewassen zeug terugkeren naar de modderpoel".

"Ondankbaren" (*acharistoi*) zullen de mensen zijn. Wie zichzelf van God en zijn naaste afhankelijk weet, is dankbaar voor wat hij heeft ontvangen. Maar wie op anderen neerziet omdat die naar zijn mening minder trouw en toegewijd zijn, en over zijn eigen prestaties snoeft, spreidt weinig dankbaarheid ten toon.

Ware godsdienst rust op het besef, dat gelovigen God voor alles dank moeten brengen. Een oprecht christen is ervan doordrongen, dat hij noch tot zijn natuurlijke geboorte, noch tot zijn geestelijk ontwaken ook maar iets heeft kunnen bijdragen (vgl. Joh.1:13). Ondankbare christenen geven hoog op van hun keuze voor Christus, de offers die zij brengen, en de strijd die ze dagelijks voeren. Dankbare christenen geven daarentegen hoog op van de Vader, die hen uit de duisternis heeft getrokken en hen beschermt tegen de aanvallen van de boze (vgl. Joh.6:44, 17:15). Ze spreken niet over hún offers, maar over het offer van Christus (vgl. Joh.10:11-16). Ze geven niet hoog op van hun eigen inzicht, maar van de Geest die hen voortdurend te hulp komt (vgl. Rom.8:26).

De afwezigheid van dankbaarheid stempelt een mens tot een farizeeër. Waar ondankbaarheid heerst, ontbreekt geloof. Jezus heeft gezegd: "Hoe kunt ú geloven, u die eer van elkaar aanneemt en niet de eer zoekt van de enige God?" (Joh.5:44). Waar men mensen lof toezwaait, daar gelooft men in de *mens*, maar niet in de Schepper. Zó zal het volgens Paulus toegaan in de laatste dagen.

Het is opmerkelijk, dat de apostel de zonden van de eindtijd op een negatieve manier omschrijft. “Ondankbaar” wijst op de afwezigheid van dankbaarheid, “onheilig” op het ontbreken van heiligheid. We kunnen hieruit concluderen, dat hij niet schrijft over ongelovigen, maar over de *christenen* van de laatste dagen. Dat een ongelovige “onheilig” is, is vanzelfsprekend: hij wil met God immers niets te maken hebben! Maar wanneer *gelovigen* onheilig zijn, dan zijn zij hun roeping ontrouw geworden. Tegen hén heeft de Here gezegd: “Weest heilig, want Ik ben heilig” (vgl. 1 Petr.1:16).

“Heilig” betekent: van de wereld afgezonderd, en tot de dienst van God gewijd. Gelovigen van de laatste dagen zullen echter “onheilig” zijn. Ze zullen niet langer in afzondering leven. Liefhebbers van zichzelf, liefhebbers van geld, grootsprekers, hoogmoedigen, ongehoorzamen en ondankbaren zien er in alle opzichten uit als wereldlingen. En wie het geld liefhebben, zijn niet in staat om God te dienen (Luk.16:13).

3. *Liefdeloos, trouweloos, lasteraars, onmatig, onhandelbaar, afkerig van het goede,*

Voor “liefdeloos” gebruikt Paulus het woord *astorgoi*, dat “liefdelozen” betekent. Het Grieks kent meerdere woorden voor liefde, die verschillende betekenissen hebben. *Storgè* is de natuurlijke liefde, die familieleden, landgenoten of collega’s voor elkaar koesteren. Niet alleen gelovigen bezitten deze liefde, ook in de wereld is hij gangbaar.

Astorgoi zijn door zelfzucht echter zózeer verhard, dat ze zelfs voor hun kinderen, bloedverwanten en collega’s geen trouw meer kunnen opbrengen. Wanneer het hun uitkomt, dan laten ze die rustig vallen en als het hun voordeel brengt, zullen ze niet aarzelen om die te benadelen. “Liefdeloze” christenen gedragen zich in sociaal opzicht slechter dan menige ongelovige. Uit het feit, dat het woord *astorgos* binnen het Nieuwe Testament verder alleen nog in Rom.1:31 voorkomt, blijkt opnieuw dat de christelijke wereld zal terugvallen in de wantoestanden van het heidendom. Ook het volk Israël is eens teruggevallen naar het niveau van de Kanaänieten, en om die reden werd het door de Here in ballingschap gevoerd (vgl. Micha 7:1-6).

Voor “trouwelozen” staat in de oorspronkelijke tekst *aspondoi*, d.w.z. “mensen die geen plengoffers brengen”. In de oudheid was het de gewoonte om bij het sluiten van een plechtige overeenkomst de goden tot getuige te nemen. De overeenkomst werd dan bekrachtigd door plengoffers uit te gieten. *Aspondoi* kan dus twee betekenissen hebben: (1) mensen die niet bereid zijn om enige verbintenis *aan te gaan*; en (2) mensen die plechtige verbintenissen schaamteloos *verbreken*. Het huwelijk is een gangbare verbintenis in onze westerse samenleving. *Aspondoi* zijn mensen, die liever samenwonen dan te trouwen, en huwelijkspartners die besluiten om te scheiden wanneer hun dat beter uitkomt. Werklieden die niet bereid zijn om offertes op te stellen, want dan moeten ze zich aan het gegeven woord houden en dan kunnen ze achteraf niet meer sjoemelen met de rekening. Zakenmensen die hun contracten niet nakomen. Politici die een

loopje nemen met het regeerakkoord. Waar de natuurlijke liefde ontbreekt, daar zal men ook geneigd zijn om menselijke overeenkomsten gering te schatten.

“Lasteraars” is eigenlijk geen goede vertaling. Binnen de Schrift wordt het woord *diaboloï* immers ruim dertig maal gebruikt als aanduiding van de duivel. De letterlijke betekenis van dit woord is: “in de war gooiers, door elkaar werpers”. Personen die er behagen in scheppen om tussen medemensen een wig te drijven, om anderen te beschuldigen en hen in een kwaad daglicht te stellen. In vers 3 had Paulus de mensen van de eindtijd al aangeduid als *blasphemoi*, d.w.z. lieden die onwaarheid over hun naaste verspreiden. Hier duidt hij hen aan als *diaboloï*: mensen die de zonde van een ander rondbazuinen, zodat de relaties van de betrokkene worden geschaad. Opziens van Gods gemeente mogen geen *diaboloï* zijn (1 Tim.3:11, Tit.2:3).

Het is bijzonder gevaarlijk, om over andere christenen te gaan praten. Vooral het doorvertellen van andermans fouten en tekortkomingen, en het lichtvaardig bekritisieren van de naaste is een groot kwaad. Aan christenen in Klein-Azië schreef Paulus: “Wordt toornig, en zondigt niet; laat de zon over uw toorn niet ondergaan; en geeft de duivel (*diabolos*) geen plaats” (Efe.4:26-27). De zin van die opdracht is duidelijk, “Verzoen u met uw medemens nog vóór het eind van de dag, opdat de *diabolos* geen kans vindt om tussenbeide te komen en het kwaad te verergeren”. Paulus kan het oog hebben gehad op de satan, die door tweedracht te zaaien de gemeente wil verzwakken. Maar de apostel kan ook hebben bedoeld, dat christenen gemakkelijk tot roddel vervallen wanneer ze niet vergevensgezind zijn. Wie wrok koestert, zal zich binnen afzienbare tijd tot een *diabolos* (d.w.z. een kwaadspreker) ontwikkelen.

Over het aanstellen van oudsten schreef Paulus aan Timotheüs: “geen pasbekeerde... opdat hij niet in opspraak komt, en in een strik van de duivel (*diabolos*) valt” (1 Tim.3:6-7). Ook daar behoeven we niet persé aan de satan te denken. Allerlei mensen zijn er op uit, om leidinggevenden in een kwaad daglicht te stellen. Wanneer een oudste door onervarenheid een misstap maakt, dan wordt hij een gemakkelijke prooi van de kwaadspreker, van de persoon die er behagen in scheidt om de goede naam van hooggeplaatsten aan te tasten en hen verdacht te maken.

De westerse samenleving is van zo’n “duivelse” geest vervuld. Wanneer er over hooggeplaatste personen iets kwaads te vertellen valt, dan is dat voorpaginanieuws. Zulk kwaad wordt breed uitgemeten, in kranten en boulevard bladen, op radio en tv. Ook christenen spreken over hun naasten, waarbij hun tongen scherper zijn dan zwaarden. Wat in vertrouwen is meegedeeld, gaat dikwijls als een lopend vuurtje de gemeente rond.

Volgens de bijbel hebben gelovigen opdracht om zelfs hun *vijanden* te zegenen, daar zijzelf geroepen zijn om zegen te beërven (1 Petr.3:9). Iedere christen behoort aan God te vragen of dwarsdrijvers de zonden niet toegerekend mogen worden (Hand.7:60). Leden van Christus zijn geroepen om elkaars zwakheden te dragen, elkaar tot voorspraak te zijn, en vrede na te jagen (vgl. Rom.15:1, Gal.6:2, 1 Thess.5:14-15). Wie kwaad spreekt van zijn medemensen,

doet het werk van de duivel. Christenen van de laatste dagen zullen daar voortdurend mee bezig zijn.

Voor "onmatig" gebruikt Paulus een uniek woord: *akrateis*, d.w.z. "onbeheersten". Mensen van de "laatste dagen" zullen niet bereid zijn om zichzelf beperkingen op te leggen. Het is hun ideaal om onbelemmerd genot, plezier en bevrediging te kunnen najagen. Hoewel ze de fouten en tekortkomingen van anderen aanwijzen (met name wanneer die anderen hooggeplaatst zijn), zijn ze niet bereid om zich zélf aan bijbelse richtlijnen te houden. Schriftuurlijke leefregels worden door hen als beknellend ervaren. De apostel Petrus schreef over zulke onbeheersten: "Zij beloven vrijheid, terwijl zijzelf slaven van het verderf zijn; want door wie men overmeesterd is, diens slaaf is men geworden" (2 Pet.2:18-19). "Onmatigheid" leidt niet tot echte vrijheid, maar tot slavernij aan de zonde.

De volgende ondeugd die Paulus noemt hangt met "onmatigheid" nauw samen. Mensen van de eindtijd zijn *anemeroi*. Letterlijk betekent dat: "niet milden", d.w.z. "ongetemden". Het is de ontkennende vorm van een woord dat de Grieken bezigden wanneer zij over het domesticeren van dieren spraken. Wie niet bereid zijn om zichzelf enige beperking op te leggen, zullen zich volgens de apostel als dieren gaan gedragen. Net als de wilde dieren zullen zij onder alle omstandigheden hun instincten volgen en al hun verlangens botvieren. Hoewel Gods Woord gedurende enige tijd een "temmende" invloed op hen uitgeoefend heeft, zal hun wilde aard uiteindelijk weer bovenkomen zodat zij als "redeloze dieren" te keer gaan (vgl. Judas:10,12-13).

Voor "afkerig van het goede" gebruikt de grondtekst één enkel woord, *aphilagathoi*. Dat betekent: "géén liefhebbers van het goede". Christenen van de laatste dagen zijn niet in staat om binnen de gemeente het opziensambt uit te oefenen (vgl. Tit.1:8).

Wat in dit verband onder "het goede" moet worden verstaan, blijkt wanneer we Schrift met Schrift vergelijken. Luisteren naar de woorden van de Heer en die in je hart bewaren is "het goede deel kiezen" (vgl. Luk.10:42). Wie zijn lichaam als een levend en heilig offer aan God ter beschikking stelt om Zijn wil te doen, zal ontdekken, wat "het goede, welgevallige en volkomene" is (Rom.12:1-2). Wie niet eigen belang of plezier de boventoon laat voeren, maar zich richt op wat zijn medechristenen opbouwt, heeft het goede lief (Rom.15:2).

In zulke activiteiten zullen de mensen van de eindtijd echter geen behagen scheppen. Ze zullen er geen plezier in hebben om naar God te luisteren. Men zal weigeren om zich aan Hem toe te wijden, en "onmatig" en "onhandelbaar" zijn. Men zal zich niet inspannen, om de naaste te corrigeren en op te bouwen, maar om hem te beschuldigen en aan te klagen.

4. *Verraderlijk, roekeloos, opgeblazen, met meer liefde voor genot dan voor God,*

Voor "verraderlijk" gebruikt Paulus het woord *prodotai*, d.w.z. "overleveraars": mensen die er niet voor terugschrikken om hun naaste over te leveren in de hand van diens vijanden, wanneer dit hun enig voordeel oplevert. Judas Iskariot was

een *prodotes* (Luk.6:16), en Stefanus verweet de Joodse leiders dat zij *prodotai* van de Rechtvaardige waren geworden (Hand.7:52). Zij hadden de Messias immers aan Pilatus overgeleverd en Hem door de Romeinen laten ombrengen.

Voor "roekeloos" staat in de grondtekst *propeteis*, d.w.z. "roekelozen". In Hand.19:36 is hetzelfde woord met "overijld" vertaald. In oude commentaren is het als "onbedacht" weergegeven. De betekenis is waarschijnlijk: impulsieve en onstandvastige mensen. Christenen, die zich niet aan vaste principes houden en daarmee in overeenstemming handelen, maar die zich bij alles wat ze doen door de omstandigheden laten leiden. Trouw aan je levenspartner is normaliter prima, maar in het onwaarschijnlijke geval dat je een betere huwelijkskandidaat tegen het lijf loopt ga je er natuurlijk met die persoon vandoor... Eerlijkheid is mooi, maar wanneer er zakelijke transacties moeten worden gesloten, dan kan een ondernemer onmogelijk het achterste van zijn tong laten zien... Hoewel "roekelozen" gloedvol spreken over eerlijkheid en trouw, laten ze zich in werkelijkheid door hun kwade natuur leiden, zonder over de gevolgen na te denken.

Voor "opgeblazen" gebruikt Paulus het zelfstandig naamwoord *tetuphoomenoi*, d.w.z. "opgeblazenen". Christenen zonder ootmoed, die zich beter achten dan andere gemeenteleden, hun voorgangers inclusief (vgl. 1 Tim.3:6 en 1 Tim.6:4). Ze zeggen: "Ik ben rijk en verrijkt en heb aan niets gebrek", en ze beseffen niet dat ze ellendigen, jammerlijken, armen, blinden en naakten zijn (Openb.3:17).

"Liefhebbers van genot (*philhedonoi*) in plaats van liefhebbers van God" (*philotheoi*), zo besluit Paulus de zin. Kerkmensen wiens werkelijke god het genot is. Omdat ze de wereld liefhebben, is de liefde van de Vader niet in hen (vgl. 1 Joh.2:15). Ze dienen niet de Here, maar hun buik (Rom.16:18). Bij de keuzes die ze maken laten ze zich niet leiden door wat God wil, maar door de vraag, wat het gemakkelijkst is en wat het meeste genot en plezier oplevert.

5. *Die met een schijn van godsvrucht de kracht daarvan verloochend hebben; houd ook dezen op een afstand.*

Het laatste wat Paulus over de mensen van de eindtijd opmerkt, is het schokkendst van allemaal. Aanvankelijk konden we nog menen, dat de apostel de toestand schetste van de heidense samenleving. Het woord "onheilig" schudde ons wakker (vs.3). Uit vers 4 bleek, dat de mensen van de eindtijd "meer liefhebbers van genot dan liefhebbers van God" zouden zijn. In vers 5 wordt het tenslotte rechtstreeks uitgesproken. Paulus was niet bezig om de levensstijl van ongelovigen te schetsen. Hij had het over de *christenen* van de laatste dagen.

Atheïsten doen geen pogingen om godsvrucht voor te wenden. Zulke mensen gaan er prat op, dat ze niet in God geloven en alles doen, wat God verboden heeft. "Ni Dieu, ni maître", is hun devies. Christenen zijn de enigen die een "schijn van godsvrucht" weten te waarderen. De bekende reformator Calvijn merkte in dit verband terecht op: "[Paulus] roert hier geen vijanden, die *buiten* zijn, aan, die moedwillig en voorbedachtelijk den naam van Christus bestrijden,

en openlijk tegen Zijnen naam oorlogen; maar *huisgenoten*, die voor lidmaten der gemeenten willen doorgaan”.

Het Griekse woord *morphosis*, dat door het Nederlands Bijbelgenootschap met “schijn” is weergegeven, betekent de “vorm” of de “belichaming” van iets. Hetzelfde woord komt voor in Rom.2:20, waar Paulus opmerkt, dat de Joden de wet van Mozes als de “belichaming” van de kennis en de waarheid beschouwden. Godsvrucht (*eusebeia*) is in het Nieuwe Testament altijd een aanduiding van waarachtige, bijbelse vroomheid (vgl. Hand.3:12, 1 Tim.2:2, 3:16, 4:7-8, 6:3,11; Tit.1:1; 2 Pet.1:3,6,7; 3:11).

Paulus schrijft dus over mensen, die het *levenspatroon* van oprechte christenen hebben. Ze nemen deel aan de activiteiten van de gemeente. Ze bezoeken de samenkomsten, ze bidden, ze zingen uit volle borst mee, ze beschouwen zichzelf als christenen en worden door anderen als zodanig beschouwd. En tóch maken ze zich aan de ondeugden schuldig die in het voorafgaande zijn genoemd. Ze hebben de “vorm” van de godsvrucht, maar niet de “kracht” ervan.

In bijbelcommentaren wordt het woord “kracht” meestal opgevat als een bewijs van echtheid. Vandaar dat vers 5 in de Nederlandse bijbel als volgt is weergegeven: “die met een *schijn* van godsvrucht de *kracht* daarvan verloochend hebben”. Schijn staat in deze vertaling tegenover wezen. Het Grieks spreekt echter niet over schijn en wezen, maar over vorm en inhoud.

Door *morphosis* als “schijn” te vertalen, wekken de vertalers de indruk dat Paulus over namaakgelovigen schrijft. In werkelijkheid schrijft de apostel echter over christenen die loochenen, wat de godsvrucht kracht verleent.

Voor wie de brieven van Paulus aandachtig heeft gelezen zal het volgende duidelijk zijn: de kracht van de godsvrucht is van *God* afkomstig, het is *Zijn* kracht (vgl. Efe.6:10, Kol.1:11,29) en niet de kracht van de gelovige mens. Toen Paulus bij de Here klaagde over een “doorn in het vlees”, die hem zwak maakte, en vroeg of die kon worden weggenomen, kreeg hij ten antwoord: “Mijn genade is u genoeg; want de kracht wordt in zwakheid volbracht” (2 Kor.12:9).

Wie godsvrucht verwacht als resultaat van menselijke inspanningen: onderhouding van de mozaïsche wet, ascese of zelfkastijding, “geeft zich af met joodse fabels en geboden van mensen” en “wendt zich van de waarheid af” (vgl. Tit.1:14, 1 Tim.1:3-11, Heb.13:9). Wettische predikers menen de gemeente met behulp van inzetten op een hoger plan te kunnen tillen, maar plaatsen zichzelf in werkelijkheid onder een vloek (Gal.2:10). Zij loochenen de “kracht” van de godsvrucht - Gods genade. Genade alléén is volgens hen niet genoeg, godsvrucht hangt naar hun mening vooral van menselijke inzet af. Daarmee keren ze zich tegen Paulus (vgl. Rom.9:16) en zo wordt er een proces in werking gezet dat niet tot ware godsvrucht, maar tot schijnvroomheid leidt. Het eindresultaat van tweeduizend jaar wetsprediking is: volgelingen die belijden God te kennen, maar Hem met de werken verloochenen (vgl. Tit.1:15-16).

Wie zich niet aan het evangelie van de vrije genade wilde houden en de door Paulus opgesomde ondeugden ten toon spreidde, moest Timotheüs “op een afstand houden”. Zulke personen mocht hij niet opnemen in de kring van

“betrouwbare mensen”, die de apostolische prediking aan de volgende generatie moesten doorgeven (vgl. 2 Tim.2:1-2).

6. *Want tot hen behoren zij, die zich in de huizen indringen en vrouwtjes weten in te palmen, die met zonden beladen zijn en gedreven worden door velerlei begeerten,*

Hoewel Paulus spreekt over de gelovigen van de toekomst, waren er in zijn eigen tijd al mensen die de kenmerken van de laatste dagen vertoonden. Sommigen “drongen zich in de huizen”. Met “huizen” wordt in dit verband bedoeld: huizen van welgestelde personen, die er meerdere bedienden op na konden houden. Van de godsdienstige belangstelling van zulke huiseigenaren probeerden predikers van allerlei slag misbruik te maken. Het was vanzelfsprekend aantrekkelijk om in een mooie villa te mogen logeren en door de gastvrouw van onderdak, eten en drinken te worden voorzien. Onder een dekmantel van vroomheid konden eigenbelang en arglist schuilgaan. Het woord “indringen” suggereert, dat velen zich met een voorwendsel toegang wisten te verschaffen.

Voor zulke personen wordt ook in andere bijbelboeken gewaarschuwd. We lezen bijvoorbeeld in de brief van Judas, dat “bepaalde personen zijn *binnengeslopen*... die de genade van onze God veranderen in losbandigheid” (Judas:4). Petrus schreef aan messiasbelijdende Joden, dat er in hun midden leraars zouden optreden, die verderfelijke sekten *heimelijk* zouden invoeren (2 Pet.2:1). In een andere brief spreekt Paulus over “*binnengeslopen* valse broeders, die zich hebben *binnengedrongen* om onze vrijheid te bespieden die wij in Christus Jezus hebben” (Gal.2:4). In de brief aan Titus merkt hij over zulke mensen op, dat “zij hele huizen omkeren, door te leren wat niet behoort ter wille van schandelijke winst” (Tit.1:11).

Blijkbaar hadden dwaalleraars het met name op vrouwen voorzien. Er waren in Klein-Azië nogal wat “aanzienlijke vrouwen, die God vereerden” (Hand.13:50, 17:4, 17:12), d.w.z. dames die kennis hadden genomen van de wet en de profeten en die over een behoorlijk vermogen konden beschikken. Zulke vrouwen waren het mikpunt van dwaalleraars, omdat ze vertrouwd waren met de Hebreeuwse Schriften en sympathie koesterden voor de godsdienst van Israël. Ze stonden open voor nieuws uit het heilige land en voor berichten over een Messias die daar zou zijn verschenen. Voor de prediking van Paulus hadden ze echter weinig belangstelling; ze waren meer geïnteresseerd in rituelen, inzettingen en geslachtsregisters dan in het goede nieuws van Gods genade (vgl. 1 Tim.1:4, 4:7, Tit.1:4). Dat in de Griekse wereld vooral vrouwen belangstelling koesterden voor de Joodse godsdienst, kan verband houden met het ritueel van de besnijdenis, dat voor mannen een grote drempel vormde om zich bij het Jodendom aan te sluiten.

De meeste uitleggers beweren, dat Paulus een geringschattende opmerking maakt door een verkleinwoord te gebruiken. In werkelijkheid hangt de term “vrouwtjes” echter samen met de boodschap, die de apostel in opdracht van God aan de volken moest prediken. In zijn brief aan de Galaten schreef hij:

“Zolang de erfgenaam onmondig is [d.w.z. nog minderjarig]... staat hij onder voogdij en toezicht tot op het tijdstip, dat door zijn vader tevoren was bepaald. Zo bleven ook wij, zolang wij onmondig waren, onderworpen aan de wereldgeesten [d.w.z. de eerste beginselen van de godsdienst]. Maar toen de volheid des tijds gekomen was, heeft God Zijn Zoon uitgezonden, geboren uit een vrouw, geboren onder de wet, om hen, die onder de wet waren, vrij te kopen, opdat wij het recht van zonen [grondtekst: volwassen zonen] zouden verkrijgen” (Gal.4:1-5).

De apostel stelde twee perioden uit de heilsgeschiedenis tegenover elkaar. Aanvankelijk was Israël (de erfgenaam) nog een onmondig kind, dat door zijn vader (de Here God) onder toezicht van een pedagoog was geplaatst (de mozaïsche wet). Sedert de komst van de Messias staat de erfgenaam echter niet meer onder voogdij (Gal.3:25). Nu het geloof gekomen is, hebben gelovige Israëlieten de status van volwassen zonen gekregen.

De “vrouwtjes” waarover de apostel in 2 Tim.3:6 schrijft, waren proselieten van het Jodendom, die zich “onder de wet” wilden stellen en zich door zelfgekozen “leraars” lieten onderrichten (vgl. 1 Tim.1:3-11 en 2 Tim.4:3-4). Omdat ze het evangelie van Gods genade niet hadden aanvaard, waren ze in geestelijk opzicht “onmondig”. Vandaar, dat Paulus een verkleinwoord gebruikt.

Door de vertaling van het NBG wordt de indruk gewekt, dat deze rijke dames er een kwalijke levensstijl op na hielden. De vertaling zegt immers, dat ze “met zonden beladen zijn en gedreven worden door velerlei begeerten”. In de grondtekst staat echter iets anders.

Het werkwoord *soreuoo*, dat door het NBG met “beladen” is weergegeven, betekent “opzadelen” (van een lastdier). Rom.12:20 is de enige andere tekst, waarin dit werkwoord voorkomt: “Zo zult gij vurige kolen op zijn hoofd hopen”. Paulus schreef niet, dat de betreffende dames een losbandig leven leidden, maar dat ze onder hun zonden gebukt gingen. Vrees voor het oordeel drukte zwaar op hen, en ze probeerden die angst op allerlei manieren kwijt te raken. Het besef dat ze in vele opzichten hadden gefaald, leidde tot “velerlei begeerten”. Het dreef hen naar godsdienstleraars, die uiteenlopende vormen van boetedoening aanprezen. De “vrouwtjes” liepen van de ene “zieleherder” naar de andere. En aangezien ze rijk waren, dienden er zich talloze raadgevers aan. “Ijdele pratens en misleiders” waren er in Klein-Azië genoeg, net als op het eiland Kreta (vgl. Tit.1:10).

7. *Die zich te allen tijde laten leren, zonder ooit tot erkenning der waarheid te kunnen komen*

Hoewel de “vrouwtjes” zich “te allen tijde lieten leren” - ze waren rijk genoeg om telkens opnieuw gastsprekers te kunnen ontvangen - kwamen ze nooit “tot erkenning der waarheid”. De waarheid luidt, dat een mens niet aan de last van zijn zonden kán ontsnappen door anders te gaan leven. Zondaren worden “om niet gerechtvaardigd, uit Gods genade, door de verlossing in Christus Jezus” (Rom.3:23-24). Vrede met God ontvang je niet door in het vervolg goed je best te

gaan doen, door een streng dieet te gaan houden of door je schuld met aalmoezen af te kopen, maar alleen door je vertrouwen te stellen op de Here Jezus (Rom.5:1-2).

Voor de rijke dames in Timotheus' omgeving was dat echter véél te eenvoudig. Zij zochten hun heil liever bij wetspredikers dan bij de door God aangestelde apostel.

8. *Zoals Jannes en Jambres, de tegenstanders van Mozes, staan ook dezen de waarheid tegen; het zijn mensen, wier denken bedorven is, en wier geloof de toets niet kan doorstaan.*

Volgens de Joodse overlevering waren Jannes en Jambres geleerden aan het hof van de Farao, die toen de vorst werd opgeroepen om het volk Israël te laten gaan, door toverkunsten dezelfde tekenen probeerden te doen als Mozes en Aäron (vgl. Exod.7:11,22; 8:7). Aanvankelijk slaagden de geleerden daar ook in - zij wisten hun staven in slangen en Nijlwater in bloed te veranderen. Ook lukte het hun om kikvorsen uit poeltjes en stroompjes te doen opkomen. Maar op een gegeven ogenblik kwamen de tovenaars met hun magische krachten niet verder, terwijl Mozes en Aäron wél een nieuw teken konden doen: stof in muggen veranderen (Exod.8:18). Toen Mozes roet uit een smeltoven de lucht moest inwerpen waarna heel Egypte door pijnlijke zweren werd getroffen, konden de geleerden niet eens meer voor Farao's aangezicht verschijnen, aangezien zij zelf door de kwaal waren aangetast (Exod.9:11).

Jannes en Jambres wilden met hun toverkunsten de indruk wekken, dat de God van Israël nimmer aan Mozes was verschenen, of even krachteloos was als de goden van Egypte, zodat Farao Zijn bevelen niet hoefde op te volgen. Op dezelfde manier stonden sommigen de waarheid tegen, die Paulus in opdracht van God aan de volken moest prediken. Ze beweerden dat hij nimmer door Christus tot het apostelambt was geroepen. Ze leerden dat het evangelie - dat zondaars door het geloof van Christus gerechtvaardigd worden - een gevaarlijke boodschap was. Ze wezen op hun ruime achterban van "ijveraars voor de wet", en op de toestand van de apostel der volken, die eenzaam in de gevangenis zat. Zo verzetten zij zich tegen de waarheid en probeerden de heidengemeenten achter zich aan te trekken.

Paulus merkt op, dat hun denken was "bedorven". Wie influisteringen van de boze stelt boven het woord van God, heeft een troebele geest (vgl. 2 Kor.11:3, Telos-vert.). Wie eer voor de vrome mens zoekt in plaats van God de eer te geven, is van de waarheid beroofd (1 Tim.6:5, Telos-vert.).

Het geloof van zulke personen kan de "toets niet doorstaan". Ze beweren dat ze in Christus geloven, maar in de praktijk beroven ze Hem van Zijn eer. Het is één van tweeën: óf Christus rechtvaardigt ons, óf onze werken doen het (vgl. Gal.2:16a). Dwaalleraars beweren, dat Christus met Zijn rechtvaardiging de vrome mens te hulp schiet. Gelovigen moeten zich inspannen om bepaalde werken te doen en als ze, na hun uiterste best te hebben gedaan, tekortschieten, dan komt Christus hun te hulp door het ontbrekende aan te vullen. Goede

werken zijn volgens zulke mensen noodzakelijk voor het behoud, en de behoudenis is voor een deel uit de wet.

Dat staat echter haaks op de boodschap die God bij monde van Paulus in de volkerenwereld heeft doen klinken. "Uit werken der wet zal *geen* vlees gerechtvaardigd worden" (Gal.2:16b). Door de wet (grondtekst: *een* wet) zal *niemand* voor God gerechtvaardigd worden (Gal.3:11, Rom.3:20). Geen enkele niet-Jood en ook geen enkele Jood (Rom.3:30). Christus alléén is het, die de mens rechtvaardigt. Goede werken ontstaan, doordat Hijzelf in Zijn volgelingen leeft en vrucht in hen voortbrengt (Gal.2:20, Kol.1:27, vgl. 1 Tim.6:3). Wie iets anders leert, is van de waarheid beroofd. Het "geloof" waartoe zo iemand oproept, kan de toets niet doorstaan.

9. *Maar zij zullen het niet veel verder brengen, want hun onzinnigheid zal aan allen overduidelijk worden, zoals ook bij genen het geval was.*

Wanneer Paulus opmerkt, dat dwaalleraars het "niet veel verder zullen brengen", dan lijkt hij op het eerste gezicht met zichzelf in tegenspraak. In het voorafgaande had hij immers geschreven, dat de "holle klanken" zouden "voortgaan tot toenemende goddeloosheid" en dat hun woord zou "voortwoekeren als kanker" (2 Tim.2:16). In het vervolg van de brief zal hij nog opmerken, dat "boze mensen en bedriegers van kwaad tot erger zullen voortgaan, terwijl zij misleiden en misleid worden" (2 Tim.3:13). Ook kondigt hij aan, dat mensen de gezonde leer "niet langer zullen verdragen, maar naar hun eigen begeerten voor zichzelf leraars zullen verzamelen, om zich het gehoor te laten strelen; en zij zullen het oor van de waarheid afkeren en zich tot de fabels wenden" (2 Tim.4:3-4). Uit zulke teksten blijkt, dat dwaalleer steeds ernstiger om zich heen zou grijpen.

Indien Paulus nu schrijft, dat zijn tegenstanders het "niet veel verder zullen brengen", dan doelt hij blijkbaar niet op de grootte van hun aanhang of op hun aanzien binnen de heidengemeenten, maar op de vrucht van hun prediking in de levens van hun hoorders. Wie aan zondaars normen en waarden, inzettingen en wetten predikt, zal aanvankelijk groot succes oogsten. Vrees voor Gods gericht kan mensen ertoe bewegen, om zich aan strenge regels te gaan houden. "Zie je wel", zal de wetsprediker opmerken, "het is goed om de samenleving wetten op te leggen, kijk maar eens hoe velen ik heb wakker geschud!". In eerste instantie lijkt prediking van de wet even effectief te zijn als de prediking van Gods genade - levens worden er immers door veranderd. Net zoals Jannes en Jambres de eerste tekenen konden herhalen, die Mozes aan het Egyptische hof deed, zo kunnen wetspredikers tot op zekere hoogte nadoen wat het evangelie van Paulus in de volkerenwereld tot stand brengt.

Maar die nabootsing is slechts mogelijk gedurende korte tijd. Op een gegeven ogenblik komen "leraars der wet" geen stap verder meer, terwijl Gods genade zondaars opvoedt tot geestelijke volwassenheid. Het eindresultaat van wetticisme is altijd negatief. In het gunstigste geval blijven christenen in geestelijk opzicht onmondig, zonder ooit verder te groeien. In de praktijk zal er

echter dikwijls schijnvroomheid ontstaan. Over Israëls leiders merkte Jezus in dit verband op: “Wee u, schriftgeleerden en Farizeeën, gij huichelaars, want gij trekt zee en land rond om één bekeerling te maken; en wanneer hij het wordt, maakt gij van hem een kind der hel, tweemaal zo erg als gij het zelf zijt” (Mat.23:15). Door “leraars der wet” ontstaan volgens Paulus’ eigen zeggen “geschillen en haarkloverijen, nijd, twist, lasteringen, kwade vermoedens en geharrewar” (1 Tim.6:4). Wetsprediking geeft aanleiding tot moeilijkheden (1 Tim.1:4-7). De kerkgeschiedenis toont dat duidelijk aan. Godsdiensttwisten, muren die gelovigen van elkaar gescheiden houden, laster, verdachtmaking, vervolging, haat jegens andersdenkenden, jaloezie op andermans talenten – dat alles is ontstaan omdat men zich van Paulus heeft afgewend en het oor bij zelfgekozen leraars te luisteren heeft gelegd.

Uit zulke wange vruchten blijkt, hoe onverstandig het is om zich tegen Gods heilsboodschap te verzetten.

Blijf in wat je geleerd hebt

10. *Gij daarentegen hebt volle aandacht geschonken aan mijn onderricht, wijze van doen, bedoeling, geloof, lankmoedigheid, liefde, volharding,*

In tegenstelling tot de dwaalleraars had Timotheüs “volle aandacht geschonken” aan Paulus’ onderricht. De tegenstanders die zich tegen Paulus verzetten, hadden dat onderricht maar half begrepen. Timotheüs daarentegen had het evangelie van Gods genade nauwkeurig onderzocht, er diepgaand kennis van genomen en het als een blauwdruk voor zijn eigen prediking aanvaard. Het werkwoord *parakaloutheo*, dat door het NBG met “volle aandacht schenken” is weergegeven, is op andere plaatsen met “nauwkeurig nagaan” of “zorgvuldig onderzoeken” vertaald (zie b.v. Luk.1:3).

“Volle aandacht schenken” hoeft niet te betekenen, dat Timotheüs vanaf het begin als ooggetuige bij Paulus’ zendingswerk aanwezig was geweest – hij kan zich uit geschreven bronnen een beeld van het optreden van de apostel hebben gevormd. Tijdens de vervolgingen in Antiochië, Iconium en Lystra, waarover Paulus in zijn brief nog zal spreken, behoorde Timotheüs nog niet tot zijn medewerkers (vgl. Hand.13:14-14:20). Pas op zijn tweede zendingsreis koos Paulus de jongeman uit, besneed hem en nam hem met zich mee (Hand.16:1-3).

Het “gedrag” van Paulus (Gr. *agoogè*) was beslist anders dan de handelwijze van de tegenstanders. Terwijl die zich met een voorwendsel toegang wisten te verschaffen, om zich door patriciërs te laten onderhouden (vgl. 2 Tim.3:6), had Paulus van niemand misbruik gemaakt en met zijn eigen handen gewerkt om in zijn onderhoud te kunnen voorzien (vgl. Hand.18:3, 20:33-35; 1 Kor.4:12, 9:12; 2 Kor.11:9, 12:13; 1 Thess.2:9, 2 Thess.3:8).

Ook het “voornemen” van de apostel (Gr. *prothesis*) stond in schril contrast met de bedoeling van zijn opponenten. Wetspredikers roemden op vrome prestaties; Paulus daarentegen roemde in de Here (1 Kor.1:31, 2 Kor.10:17). De vrucht op zijn arbeid schreef hij niet aan zichzelf toe, maar aan de inwonende Messias (vgl. Gal.2:20). Hij trachtte de mensen niet te imponeren, maar vestigde de aandacht op Christus, en Die gekruisigd (1 Kor.2:2, Gal.6:14). Zijn enige voornemen was, om Jezus te verheerlijken (Fil.1:20-21).

Het geloof (Gr. *pistis*) van Paulus was eveneens van totaal andere aard. Zijn tegenstanders beweerden, dat God bijstaat, wie zich inspant om Zijn geboden te onderhouden. Wanneer de mens zijn best doet, komt God hem te hulp. Paulus daarentegen had zijn vertrouwen gesteld op Hem, die de goddeloze rechtvaardigt. De Here ontfermt zich over mensen die dit niet verdienen; Hij riep Zijn felste tegenstander tot het apostelschap ! Wie uitsluitend op God en in geen enkel opzicht op eigen prestaties vertrouwt, wordt dit vertrouwen tot gerechtigheid gerekend (Rom.4:5).

Timotheüs had de “lankmoedigheid” (*makrothumia*), “liefde” (*agapè*) en “volharding” (*hupomonè*) van Paulus grondig leren kennen. Tijdens hun gemeenschappelijke reizen had de apostel tegenspraak met veel geduld verdragen, agressie beantwoord met liefde, en door dik en dun aan de opdracht van zijn Zender vastgehouden, zonder zich te laten intimideren of de waarheid van het evangelie in enig opzicht geweld aan te doen (vgl. Gal.2:11-14, 2 Tim.4:7). Dat Paulus dit vermeldt, betekent niet dat hij zich net als zijn tegenstanders op zijn vroomheid begint te beroemen. Lankmoedigheid en liefde waren immers geen werken van hemzelf, maar “vrucht van de Geest” (Gal.5:22). Ook zijn volharding rustte niet op menselijke inspanning, maar op de trouw van God, die hem “met alle kracht bekrachtigde, naar de sterkte van Zijn heerlijkheid, tot alle volharding en lankmoedigheid” (Kol.1:11).

11. vervolgingen en lijden, zoals mij getroffen hebben te Antiochië, te Icónium en te Lystra. Al die vervolgingen heb ik doorstaan en de Here heeft mij uit alle gered.

De “volharding” waarover Paulus schrijft, was in situaties van vervolging aan het licht gekomen. Tijdens zijn zendingsreizen was de apostel dikwijls door lijden getroffen. De steden die hij opnoemt, waren beslist niet de *enige* plaatsen waar hij leed had moeten verdragen. Van de gebeurtenissen in die steden heeft Lukas echter verslag gedaan, zodat wij er ons een beeld van kunnen vormen.

In het Pisidische Antiochië had Paulus zich, zoals zijn gewoonte was, op sabbat naar de synagoge begeven. Toen hij door het synagogebestuur werd uitgenodigd om een opbouwend woord te spreken, predikte hij dat Israëls Messias was gekomen, was gekruisigd en door God uit de doden was opgewekt (Hand.13:14-41). Toen op de volgende sabbat een grote menigte bijeenkwam om naar Paulus en Barnabas te luisteren, werden de Joodse leiders met jaloezie vervuld en begonnen kwaad te spreken van het evangelie (Hand.13:44-45). Het synagogebestuur wist via hun connecties de stedelijke overheid tegen de apostelen op te zetten. Het stadsbestuur verdreef Paulus en Barnabas tenslotte uit hun gebied (Hand.13:50).

Het bezoek van de zendelingen aan Iconium (het tegenwoordige Konya) had vrijwel hetzelfde verloop. Enkele Joden wisten onder de volken een oproer te ontketenen. Toen Paulus en Barnabas mishandeld en gestenigd dreigden te worden, vluchtten zij de stad uit en begonnen in de omliggende plaatsen het evangelie te verkondigen (Hand.14:1-7).

In Lystra had Paulus een man genezen die kreupel was van zijn geboorte af. Er arriveerden echter Joden uit Iconium en Antiochië, die wantrouwen en haat tegen de apostelen wisten te zaaien. Paulus werd door een woedende menigte gestenigd en buiten de stad gesleept, omdat men meende dat hij dood was. Toen er christenen om hem heen gingen staan, kwam hij weer bij en stond op (Hand.14:8-20).

Wanneer een bode steniging overleeft en voortgaat met de boodschap te prediken waarvoor hij gestenigd was, dan spreidt hij bovenmenselijke volharding ten toon. Paulus was naar Lystra, Iconium en Antiochië teruggekeerd om "de zielen van de discipelen te versterken" (Hand.14:20-22). Het is opmerkelijk dat de aanstichters van de vervolging fanatieke Joden waren, ijveraars voor de wet. Ook Timotheüs kon verwachten, dat zulke mensen van zijn prediking kwaad zouden spreken, en hem op alle mogelijke manieren zouden gaan dwarsbomen.

Ter bemoediging merkt Paulus op: "Al die vervolgingen heb ik doorstaan en de Here heeft mij uit alle gered". Timotheüs mocht zijn vertrouwen stellen op Christus (vgl. 1 Kor.10:13, 2 Tim.4:18). Wellicht citeert de apostel hier een tekst uit de Psalmen: "De ogen des HEREN zijn op de rechtvaardigen, en Zijn oren tot hun hulpgeroep... Roepen zij, dan hoort de HERE, en Hij redt hen uit al hun benauwdheden... Talrijk zijn de rampen van de rechtvaardige, maar uit die alle redt hem de HERE" (Ps.34:16-20). Op die belofte mocht Timotheüs pleiten.

12. Trouwens, allen, die in Christus Jezus godvruchtig willen leven, zullen vervolgd worden.

Toen Paulus gestenigd was, had hij de moed niet opgegeven, maar was teruggekeerd om de discipelen te vermanen, dat ze in het geloof moesten blijven en "door vele verdrukkingen het koninkrijk Gods moesten binnengaan" (Hand.14:22). De apostel leerde, dat God gelovigen "voor verdrukking had bestemd" (1 Thess.3:3-4). Vervolgingen waren "een bewijs van Zijn rechtvaardig oordeel, dat zij het koningschap waardig geacht waren" (2 Thess.1:4-5). "Indien ze volhardden, zouden ze met Christus als koningen mogen heersen" (2 Tim.2:12). Zoals David in de lange jaren, waarin Saul hem achtervolgde werd getraind en op het koningschap werd voorbereid, zo traint God elke gelovige door middel van verdrukking voor zijn toekomstige bestuurstaak. Als koningen zullen zij pas mogen heersen wanneer Christus het koningschap over de wereld heeft aanvaard (vgl. 1 Kor.4:8, Openb.5:10, 11:15-18, 20:4,6).

In de kerk heeft men gedroomd van de kerstening van hele volken en van een christelijke staat waarin gelovigen het voor het zeggen zouden hebben. Zulke ambities hebben echter altijd tot ontsporingen geleid. En dat was ook te

verwachten. Vóór Christus' wederkomst zijn gelovigen niet geroepen om te heersen, maar om te *lijden*. "Herinnert u het woord dat Ik tot u zei: Een slaaf is niet groter dan zijn heer. Als zij Mij hebben vervolgd, zullen zij ook u vervolgen; als zij Mijn woord hebben bewaard, zullen zij ook het uwe bewaren" (Joh.15:20).

Opmerkelijk is de uitdrukking dat wie "*in Christus Jezus*" godvruchtig willen leven, vervolgd zullen worden. Wie, zoals Paulus' tegenstanders, de mensen oproept om inzetten te onderhouden, wordt niet vervolgd. Wie voor de wet ijverde, oogstte de instemming van de Farizeeën. Maar wie alles alléén van Christus verwacht, wie "zijn eigen gerechtigheid voor vuilnis houdt om Christus te mogen winnen" (vgl. Fil.3:7-11), van zó iemand roepen godsdienstige mensen in koor: "Weg van de aarde met hem; hij behoort niet te blijven leven!" (Hand.22:22). De wereld hoort graag, dat ze zichzelf kan verbeteren. Dat slaven van de zonde zich echter onmogelijk kunnen bevrijden en dat het behoud alleen in de Messias is te vinden, wil niemand van nature aanvaarden.

13. *Maar slechte mensen en bedriegers zullen van kwaad tot erger komen; zij verleiden en worden verleid.*

Paulus koesterde betreffende de toekomst geen hoge verwachtingen. Hij schrijft letterlijk: "Maar kwade mensen en zwendelaars zullen vooruitgang boeken ten kwade, afdwalende en tot afdwaling wordende gevoerd". Het werkwoord *planaoo*, dat met "verleiden" is vertaald, is in andere bijbelteksten als "dwalen" weergegeven (vgl. Mat.18:12,13; 22:29; Mark.12:24,27).

Paulus beseftte, dat God "zijn pand" zou bewaren, dat het evangelie dat hem was toevertrouwd tot aan de komst van Christus bekend zou blijven (vgl. 2 Tim.1:12). De apostel verwachtte echter niet, dat de kerkgeschiedenis in één grote opwekking zou eindigen. Hij kondigde juist een ontwikkeling ten kwade aan. Volgens de grondtekst merkte hij ironisch op: "Voortgang zullen ze boeken, ja, maar in de richting van het kwade!". Leraars die zich met valse voorwendsels toegang wisten te verschaffen (vgl. 2 Tim.3:6) zouden het slachtoffer worden van hun eigen methoden. Ze zouden niet alleen tot afdwaling *voeren*, maar ook zelf tot afdwaling worden gevoerd. Dat is het trieste lot van mensen, die zich moedwillig van Gods waarheid afwenden.

14. *Blijf gij echter bij wat u geleerd en toevertrouwd is, wèl bewust van wie gij het hebt geleerd*

Timotheüs mocht zich niet door de tijdgeest laten meeslepen (vgl. 2 Tim.1:8,13-15; 2:15 e.v). Hij moest "blijven bij wat hem geleerd en toevertrouwd was, wèl bewust van wie hij het had geleerd". Het ligt voor de hand, om daarbij aan Paulus te denken. De apostel had immers opgemerkt: "Houd tot voorbeeld de gezonde woorden, die je van *mij* gehoord hebt" (1:13) en: "Wat je van *mij* gehoord hebt onder vele getuigen, vertrouw dat toe aan betrouwbare mensen" (2:2).

Toch is het de vraag, of Paulus hier de aandacht wil vestigen op zichzelf. Moest Timotheüs zijn aardse leermeester voortdurend in gedachten houden, en zich ervan bewust blijven dat *die* hem Gods genade bekend had gemaakt? Was het niet veeleer Paulus' bedoeling, dat Timotheüs "Jezus *Christus* in herinnering zou houden"? (2:8).

Mijns inziens moest Timotheüs ervan doordrongen blijven, dat de boodschap die hem was toevertrouwd, geen mensenwoord was, maar een Góddelijk woord, dat de opgestane Messias binnen de volkerenwereld wil laten klinken (vgl. Gal.1:11-12). Paulus was het werktuig in Gods hand geweest waardoor Timotheüs de waarheid had leren kennen. Hij was een gezant van Christus, wiens woord met gezag was bekleed. Wanneer dwarsdrijvers zich tegen Timotheüs begonnen te verzetten, en hem met argumenten in verwarring probeerden te brengen, dan moest Paulus' leerling blijven beseffen, dat het evangelie van Gods genade door de verheerlijkte Messias tot de volken wordt gezonden. Voor het woord "wie" staat in de grondtekst een meervoud. Daarbij moeten we in de eerste plaats denken aan God en Zijn Messias, en pas in tweede instantie aan Paulus, Barnabas, Lois of Eunice.

15. *En dat gij van kindsbeen af de heilige Schriften kent, die u wijs kunnen maken tot zaligheid door het geloof in Christus Jezus.*

Timotheüs was dankzij het onderricht van zijn moeder en grootmoeder "van kindsbeen af met de heilige Schriften vertrouwd" (vgl. 2 Tim.1:5). Met "heilige Schriften" worden in dit verband de Hebreeuwse Schriften van het Oude Testament bedoeld, de wet en de profeten.

De heilige Schriften laten zien, dat de mens niet in staat is om Gods wet te onderhouden. De wet is voor Joden een "tuchtmeester geweest tot op Christus", ze hield het volk Israël "in verzekerde bewaring tot op het geloof dat geopenbaard zou worden" (Gal.3:23-24). Het was een juk op de hals van het Joodse volk, dat noch de vaders noch hun kinderen konden dragen (Hand.15:10). Wie de boodschap van de Schriften op zich laat inwerken, gaat vroeger of later inzien dat hij een Verlosser nodig heeft (Rom.3:20, Gal.2:16, 3:11). Zelfs al zou men de hele wet houden, maar in slechts één gebod struikelen, dan staat men nóg schuldig aan *alle* (Jak.2:10, vgl. Mat.5:19). De wet brengt zondaren geen rechtvaardiging, maar veroordeling.

Wie naar de Schriften luistert, gaat steeds dieper beseffen, dat hij alleen maar gerechtvaardigd kan worden door zijn vertrouwen te stellen op de Here Jezus. Zo wordt men "wijs tot zaligheid". Er is onder de hemel geen andere naam gegeven waardoor wij behouden moeten worden dan de naam van Israëls Messias (Hand.4:12). Mozes kan ons met zijn wet niet redden. De rechtvaardigen binnen Israël hebben altijd naar de komst van de Gezalfde uitgezien, en gelukkig geprezen wie God gerechtigheid toerekent, *zonder werken* (Rom.4:5-7, Psa.32:1-2). Door uit de Schriften aan te tonen, dat Christus de enige weg is tot behoud, kunnen mensen worden gered.

De Schriften van het Oude Testament, die van Christus getuigen, moest Timotheüs net als het onderricht van Paulus voortdurend in gedachten houden.

16. *Elk van God ingegeven Schriftwoord is ook nuttig om te onderrichten, te weerleggen, te verbeteren en op te voeden in de gerechtigheid,*

In vers 16 doet Paulus een vérstrekkende uitspraak betreffende het Schriftgezag. De Statenvertalers hebben die als volgt overgezet: "Al de Schrift is van God ingegeven". De negentiende-eeuwse bijbelvertaler Voorhoeve sloot zich hierbij aan, en schreef: "Alle Schrift is door God ingegeven". Volgens het Nederlands Bijbelgenootschap sprak Paulus echter over "Elk van God ingegeven Schriftwoord".

Beide vertalingen zijn in grammatikaal opzicht mogelijk. Indien de Statenvertalers de bedoelingen van Paulus correct hebben vertolkt, dan wilde de apostel zeggen, dat de Schrift (Gr. *graphè*): de complete bundel van de in het vorige vers genoemde "heilige geschriften" (Gr. *hiera grammata*), door God is geïnspireerd. Zodat we, telkens wanneer we de Bijbel openen, met woorden te maken hebben die door mensen zijn opgetekend, maar door GóD worden gesproken. Elk Schriftwoord is van Goddelijke oorsprong en kan als basis voor onderricht dienen.

Indien het Bijbelgenootschap de bedoelingen van Paulus correct weergeeft, dan bestaat in theorie de mogelijkheid, dat sommige bijbelgedeelten wèl, maar andere níet door God geïnspireerd zijn. De eerstgenoemde passages zijn dan waardevol, maar de laatstgenoemde zijn van minder belang.

Aan welke opvatting de voorkeur moet worden gegeven, is niet moeilijk vast te stellen. De opvatting van de Statenvertalers komt immers overeen met die van het Jodendom waaruit Timotheüs via zijn moeder en grootmoeder was voortgekomen. De Here Jezus verklaarde, dat Gods Woord waarheid is, dat dat Woord niet gebroken kan worden en dat het tot in de kleinste details zal worden vervuld (Joh.17:17, 10:35; Mat.5:17-18). Hij verweet Zijn tegenstanders dat zij dwaalden omdat ze de Schriften niet kenden (Mark.12:24). Hij weerstond de verzoeking van de duivel door middel van citaten uit de wet en de profeten (Mat.4:1-11).

Paulus leerde, dat zo'n woord van God het "zwaard van de Geest" is waarmee een christen zich kan verdedigen tegen aanvallen van de boze. Hij schreef aan christenen in Rome, dat het geloof uit het gehoorde is, en het gehoorde door het Woord van God (Rom.10:17). Mensen kunnen alleen maar tot geloof komen door Gods op Zijn Woord te gaan vertrouwen.

Petrus benadrukte, dat "geen profetie van de Schrift een eigenmachtige uitlegging toelaat. Want nooit is profetie voortgekomen uit de wil van een mens, maar door de Heilige Geest gedreven, hebben mensen van Godswege gesproken" (2 Pet.1:20-21).

Gelet op de Schriftbeschouwing van alle bijbelschrijvers moet de vertaling van 2 Tim.3:16 luiden, dat "alle Schrift door God is ingegeven". Waar we de bijbel ook openen, op elke bladzijde van dit boek is God aan het woord. Meestal

richt Hij zich tot Israël, soms tot messiasbelijdende Joden, dan weer tot de gemeente die Christus' Lichaam is. In enkele gevallen spreekt Hij de hele mensheid aan. Het is nuttig om te beseffen tot wie de Here spreekt. Maar geen enkele passage van de Schrift is nutteloos of ongeïnspireerd. Heel de Schrift is van God ingegeven. Niet alleen de Hebreeuwse Schriften van het "Oude Testament", maar ook de Griekse schriften die apostelen en evangelisten ons hebben nagelaten (vgl. 2 Pet.3:15-16).

Aangezien de Schriften door God geïnspireerd zijn (de Griekse uitdrukking *theopneustos* betekent letterlijk: door God ingeblazen) is elk Schriftgedeelte ook *nuttig*. Timotheüs kon er - voor het onderricht van de in 2:2 genoemde "betrouwbare mensen" - altijd gebruik van maken. Paulus geeft van de functie van de Schrift een viervoudige kenschetsing: zij wil ons aangaande Gods plannen en bedoelingen informeren (*onderrichten*), onjuiste opvattingen corrigeren (*weerleggen*), recht zetten wat verkeerd is in onze levenspraktijk (*verbeteren*) en ons goed van kwaad leren onderscheiden zodat we met wijsheid leren handelen (*opvoeden in de gerechtigheid*). Het woord, dat in 2 Tim.3:16 als "opvoeden" is vertaald, is in Heb.12:5,7,8 en 11 met "tuchtiging" weergegeven. Hiermee wordt bedoeld: de tuchtiging van een vader, die zijn kinderen discipline bijbrengt - voor hun eigen bestwil.

Het trieste van de hedendaagse woordverkondiging is, dat predikanten bijbelteksten uitkiezen om een vooropgezette mening te kunnen uitdragen: hun eigen opvattingen, de opvattingen van het kerkgenootschap waartoe zij behoren, of de leerstellingen van een bepaalde dogmatiek. Zo worden de kerkmuren in stand gehouden. Geestelijke groei is pas mogelijk, wanneer we bereid zijn om onze eigen opvattingen terzijde te schuiven, onze leer en praktijk aan het woord van God te toetsen en die door Hem te laten corrigeren.

17. Opdat de mens Gods volkomen zij, tot alle goed werk volkomen toegerust.

Eerder had Paulus Timotheüs als "mens Gods" aangeduid (1 Tim.6:11), maar hier is deze uitdrukking een aanduiding van gelovigen in het algemeen. In de Hebreeuwse Schriften waarin de geschiedenis van het volk Israël is opgetekend, worden zieners "mannen Gods" genoemd, aangezien zij - door de Geest gedreven - namens God tot het volk moesten spreken. In het Lichaam van Christus zijn *allen* echter met Gods Geest gedoopt en *allen* hebben van één Geest te drinken gekregen (1 Kor.12:12). Aan *elk* lid wordt een openbaring van de Geest gegeven die voor het Lichaam nuttig is (1 Kor.12:7). Alle "heiligen", d.w.z. leden van Christus' Lichaam, worden door apostelen, evangelisten, herders en leraars toegerust voor het werk van hun dienst die ieder op zijn of haar wijze moet verrichten tot opbouw van het geheel (Efe.4:11-12).

Het is onjuist, om met een beroep op het Oude Testament te beweren, dat Paulus bij de "mens Gods" uitsluitend aan een predikant, priester of ouderling heeft gedacht. De apostel maakte geen onderscheid tussen geestelijken en leken, maar wel tussen "betrouwbare" (2 Tim.2:2) en "boze" mensen (2 Tim.3:13). "Allen die in Christus Jezus godvruchtig willen leven" zijn mensen Gods (vgl. 2

Tim.3:12). Door middel van de Schriften kan God zulke mensen voor de hen toegemeten taak "volkomen toerusten".

Zoals een soldaat voor de veldtocht, of een schip voor de zeereis wordt uitgerust, zo is alles wat we voor onze roeping nodig hebben, op de bladzijden van de Schrift te vinden. Het is niet nodig om tot buitenbijbelse bronnen de toevlucht te nemen, want door middel van Zijn Woord heeft God ons "volkomen" toegerust. Hoewel boeken die zich aan de bijbel oriënteren, goed zijn om te lezen, en preken nuttig kunnen zijn om naar te luisteren, blijft de Schrift de bron waarnaar wij steeds terug moeten keren en de norm waaraan we alles wat op ons afkomt behoren te toetsen (vgl. Hand.17:11).

* * * * *

Paulus' laatste bevelen

1. *Ik betuig u nadrukkelijk voor God en Christus Jezus, die levenden en doden zal oordelen, met beroep zowel op zijn verschijning als op zijn koningschap:*

De laatste opdracht van Paulus wordt krachtig onderstreept. In een eerdere brief had hij bij een dergelijke gelegenheid God, Christus Jezus en de uitverkoren engelen als getuigen ingeroepen (1 Tim.5:12). Hier roept hij opnieuw God en Christus als getuigen in, maar nu verwijst hij niet naar de engelen, doch naar Jezus' oordeel over levenden en doden, en naar Zijn verschijning (Gr. *epiphaneia*): het moment waarop Hij op zichtbare wijze op aarde begint te regeren.

De verzen 2 tot en met 5 bevatten de laatste schriftelijke instructies van de apostel aan zijn opvolger. Machtige tegenstanders zouden Timotheüs in verwarring proberen te brengen. Dwarsdrijvers zouden hem bekritisieren. Verdrukking zou het gevolg zijn.

In dit alles moest hij blijven beseffen, dat het oordeel van *mensen* er weinig toe deed. Oneindig veel belangrijker was het oordeel van de Here op de dag van Zijn verschijning. Hém moest Paulus' opvolger voortdurend in gedachten houden - dan zou hij zich niet laten intimideren (vgl. 2 Tim.2:8, Kol.3:23-4:1). Timotheüs kon aan Paulus' eigen houding een voorbeeld nemen. Aan de gemeente van Korinthe had de apostel eens geschreven:

“Zo moet men ons beschouwen: als dienaren van Christus, aan wie het beheer van de geheimenissen Gods is toevertrouwd. Voor zulke beheerders is dit tenslotte het vereiste: betrouwbaar te blijken. Nu raakt het mij zeer weinig, of ik al door u of door enig menselijk gericht beoordeeld word. Ja, ook mijzelf beoordeel ik niet.... Hij, die mij beoordeelt, is de Here. Daarom, velt geen oordeel vóór de tijd, dat de Here komt, die ook hetgeen in de duisternis verborgen is, aan het licht zal brengen en de raadslagen der harten openbaar zal maken. En dan zal aan elk zijn lof geworden van God” (1 Kor.4:1-5).

Bij Christus' verschijning zou Timotheüs onvergankelijke heerlijkheid ontvangen (vgl. vs.8) en vanaf dat ogenblik zou hij in het koningschap van de Messias mogen delen (vgl. 2 Tim.2:11-13). Door dat vooruitzicht mocht hij zich tot volharding laten aansporen. Wanneer hij als rentmeester trouw werd bevonden, dan zou hij samen met de Here mogen regeren in diens komende rijk (1 Kor.3:14-15, 6:2-3).

Uit de bijbelse uitdrukking “de levenden en de doden” die ook in Hand.10:42 en 1 Pet.4:5 voorkomt blijkt, dat er bij de komst van Christus nog levende mensen zullen zijn (vgl. 1 Kor.15:51, 1 Thess.4:15 e.v.).

2. *Verkondig het woord, dring erop aan, gelegen of ongelegen, wederleg, bestraf en bemoedig met alle lankmoedigheid en onderrichting.*

Paulus bond zijn opvolger op het hart, om “het woord” te verkondigen. Daarbij moet worden gedacht aan “het woord der waarheid”, het evangelie, waarover de apostel in het voorafgaande meerdere malen had gesproken (2 Tim.1:8,11,13-14; 72

2:2,8,15; 3:14). Timotheüs moest het goede nieuws van Gods genade blijven verkondigen “ter wille van de uitverkorenen, opdat ook zij de behoudenis (zouden) verkrijgen die in Christus Jezus is, met eeuwige heerlijkheid” (2 Tim.2:10). Met die verkondiging moest hij haast maken. Toen Paulus zijn brief schreef stonden velen nog voor het evangelie open. Spoedig zou er echter een tijd aanbreken waarin niemand meer naar de “gezonde leer” zou willen luisteren (vs.3).

Voor “dring erop aan” staat in de grondtekst het werkwoord *ephisteemi*, dat “paraat zijn” betekent. De negentiende-eeuwse vertaler Voorhoeve heeft vers 2 daarom als volgt weergegeven: “Predik het woord, wees paraat, gelegen of ongelegen!”. Timotheüs kon aan de houding van Paulus een voorbeeld nemen. Die had tijdens zijn verblijf in Efeze “van wat nuttig was niets nagelaten te verkondigen en te leren in het openbaar en in de huizen, terwijl hij zowel aan Joden als Grieken de bekering tot God en het geloof in onze Heer Jezus betuigde” (Hand.20:20-21). Drie jaar lang had hij “nacht en dag niet opgehouden ieder met tranen terecht te wijzen” (Hand.20:31). Gezien het gebruik van het werkwoord *ephisteemi* betekent “gelegen of ongelegen”: voor *Timotheüs* gelegen of ongelegen. Ook als het hem niet gelegen kwam, wanneer er bijvoorbeeld midden in de nacht iemand bij hem aanklopte, of wanneer hij tijdens zijn dagelijkse werk gelegenheid kreeg om over Christus te spreken, ook dán moest hij van de gelegenheid gebruik maken.

Het evangelie doet een appèl op het verstand (“wederleg”), op het geweten (“bestraf”) en op de wil (“bemoedig”). Onjuiste opvattingen worden door het Woord weerlegd (zie 1 Kor.14:24, Efe.5:11,13; 1 Tim.5:20, Tit.1:9,13; Tit.2:15 waar dezelfde uitdrukking voorkomt). De grondbetekenis van “weerleggen” is: de waarheid uiteenzetten, zodat wat daarvan afwijkt dwaling blijkt te zijn. Wie de waarheid kent, maar er niet naar handelt, wordt door het Woord “bestraft” en in het rechte spoor gebracht. Tenslotte worden gelovigen “bemoedigd” (of “aangespoord”) om de taken te vervullen die God hun heeft opgedragen.

Paulus laat zien, hoe Timotheüs bij dit alles te werk moest gaan. Hij mocht niet op liefdeloze wijze wederleggen, bestraffen en vermanen. Wanneer hij zich zó gedroeg, dan zou de zaak van Christus schade lijden. Wederlegging, bestraffing en vermaning behoren “met alle lankmoedigheid” te geschieden. Timotheüs moest geduld hebben met allen, en tegensprekers met zachtmoedigheid verdragen. Een “slaaf van de Heer” moet immers “niet twisten, maar vriendelijk zijn voor allen... Misschien geeft God hun bekering om de waarheid te erkennen...” (2 Tim.2:24-26)

Het middel waarvan Timotheüs gebruik moest maken om te kunnen wederleggen, bestraffen en vermanen, was “onderricht”. Hij mocht niet zeggen: “Omdat *ik* door Paulus ben aangesteld, en *ik* het zo wil, moeten jullie zonder tegenspraak gehoorzamen”. Wanneer hij corrigeerde of vermaande, dan moest hij dat doen op basis van een heldere uiteenzetting van het woord van God. Bevelen die niet met onderricht gepaard gaan, laten de wortel van het kwaad

onaangetast, maar bijbels onderricht kan tot blijvende levensvernieuwing aanleiding geven.

3. *Want er komt een tijd, dat (de mensen) de gezonde leer niet (meer) zullen verdragen, maar omdat hun gehoor verwend is, naar hun eigen begeerte zich (tal van) leraars zullen bijeenhalen,*

In vs.3 geeft Paulus de reden aan voor zijn vermaning uit het vorige vers. Timotheüs moest altijd paraat zijn en met de woordverkondiging haast maken, omdat er spoedig een tijd zou aanbreken waarin niemand meer naar de "gezonde leer" zou willen luisteren. De tijd die hem ter beschikking stond was kort.

Wanneer we Schrift met Schrift vergelijken dan blijkt, wat Paulus met "de gezonde leer" bedoelt. Aan zijn leerling Titus schreef hij, dat een opziener in staat moet zijn "met de gezonde leer te vermanen en de tegensprekers te weerleggen. Want er zijn vele weerspannige zwetsers en bedriegers, vooral zij die uit de besnijdenis zijn. Men moet hun de mond stoppen, daar zij hele huizen omkeren, door te leren wat niet behoort ter wille van schandelijke winst... Weerleg hen daarom scherp, opdat zij gezond zijn in het geloof en zich niet afgeven met joodse fabels en geboden van mensen, die zich van de waarheid afwenden. Voor de reinen is alles rein, maar voor de besmetten en ongelovigen is niets rein, maar zowel hun verstand als hun geweten is besmet" (Tit.1: 9-15).

In dit bijbelgedeelte plaatst Paulus de "gezonde leer", die gebaseerd is op een "gezond geloof" in Christus, tegenover "joodse fabels en geboden van mensen". Dezelfde tegenstelling komt voor in een andere brief (vgl. 1 Tim.1:4). Paulus' tegenstanders predikten inzetten, die zij op eigenmachtige wijze aan de godsdienst van Israël hadden ontleend. Behalve spijswetten (vgl. 1 Tim.4:3-5, Kol.2:16,21-23), de sabbat en allerlei feestdagen (vgl. Gal.4:9-11, Kol.2:16-17) behoorden daartoe ook de besnijdenis (vgl. Gal.5:3-4, 6:12-13; Fil.3:2-4) en het celibaat (vgl. 1 Tim.4:3). Wie zulke dingen noodzakelijk acht en ze aan zijn medechristenen wil opleggen, geeft zich af met "fabels" en wendt zich van de waarheid af. Mensen worden immers "om *niet* gerechtvaardigd door Gods genade, door de verlossing die in Christus Jezus is... Wie *niet* werkt, maar zijn geloof vestigt op Hem die de goddeloze rechtvaardigt, wordt zijn geloof gerekend tot gerechtigheid... Een mens wordt niet gerechtvaardigd op grond van werken der wet, maar door het geloof van Jezus Christus" (Rom.3:23-24, 4:5; Gal.2:16). Gelovigen zijn burgers van een rijk in de hemelen en behoeven zich geen enkele aardse inzetting te laten opleggen (Fil.3:20, Kol.2:16-23).

Deze "gezonde leer" konden christenen al spoedig niet meer verdragen. De sabbat werd vervangen door de zondag en een kalender voor het kerkelijk jaar werd aan alle gelovigen dwingend opgelegd. Hetzelfde gebeurde met diverse andere vormen en gebruiken. De katholieke hiërarchie, die spoedig ontstond is een imitatie van het priesterschap in Israël. De christelijke priester werd voorzien van een nieuw soort levieten, en in de westerse kerk verplicht tot een onbijbels celibaat.

Mensen willen graag horen, dat ze zichzelf kunnen verbeteren en zich in Gods oog aangenaam kunnen maken door zich aan bepaalde regels te houden. De waarheid, dat ze uitsluitend door Gods *genade* behouden kunnen worden – niet op grond van wat ze gaan doen, maar alleen op grond van de trouw van Christus – vond men onaanvaardbaar. Naar eigen begeerte begon men leraars aan te stellen, die de gewenste geboden predikten. Zo ontstonden er allerlei partijen, en onnoemelijk veel verwarring. Via inzettingen werden er muren opgericht, die tot op de huidige dag de gelovigen van elkaar gescheiden houden. De oosterse en de westerse kerk deden elkaar zelfs in de ban vanwege de Paasdatum.

Voor “omdat hun gehoor verwend is” staat in de grondtekst: “maar in overeenstemming met hun eigen begeerten zullen ze leraars opstapelen en zich het gehoor laten kietelen” (Gr. *knethomai*). Met dat “kietelen” zou Paulus verschillende dingen kunnen bedoelen:

- men zal alleen nog maar willen luisteren naar een prediking die men aangenaam vindt, en;
- men zal daarbij een prediking verkiezen die het trommelvlies streelt, maar in geen enkel opzicht dieper reikt.

De prediking van de radicale verlorenheid van de mens en van zijn totale afhankelijkheid van Gods genade zou men niet meer verdragen.

4. *Dat zij hun oor van de waarheid zullen afkeren en zich naar de verdichtfels keren.*

In Tit.1:14 vinden we vrijwel dezelfde bewoordingen als Paulus hier gebruikt. Daar keerde de apostel zich tegen Kretenzen “die zich afgaven met joodse fabels en geboden van mensen, waardoor zij zich van de waarheid afwendden”. Het woord *muthoi*, dat “fabels” betekent, komt in de brieven van de apostel op meerdere plaatsen voor (vgl. 1 Tim.1:4, 4:7, Tit.1:14). Het is in sommige bijbelteksten als “fabels”, maar op andere plaatsen als “verdichtfels” weergegeven.

De waarheid luidt, dat God gelovigen uit de volken geen enkele spijswet en geen van hun opzieners het celibaat heeft opgelegd. “Want al het door God geschapene is goed en niets is verwerpelijk als het met dankzegging wordt genomen, want het wordt geheiligd door Gods woord en door gebed” (1 Tim.4:4). Het is een fabeltje, dat gelovigen (of hun opzieners) zich van sommige spijzen of dranken, of van het huwelijk behoren te onthouden (1 Tim.4:3).

Een andere fabel is de gedachte, dat christenen door middel van lichamelijke oefening (ascese, zelfkastijding of ontbering) dichter bij God kunnen komen en zich voor Goddelijke dingen kunnen openstellen (1 Tim.4:7-8). De waarheid luidt, dat God zich uit genade aan Zijn uitverkorenen openbaart. De “openbaringen” die mensen ontvangen wanneer ze tot vasten en onthouding overgaan, hebben doorgaans hun oorsprong in het vlees of in de werking van demonen (vgl. 1 Tim.4:1).

5. *Blijf gij echter nuchter onder alles, aanvaard het lijden, doe het werk van een evangelist, verricht uw dienst ten volle.*

Wanneer Timotheüs de christenheid zich massaal van de waarheid zou zien afwenden en zich tot de verdichtfels zou zien keren, dan moest hij de werkelijkheid niet uit het oog verliezen. Paulus achtte de grote afval zeer nabij, "allen in Asia" hadden zich immers reeds van hem afgewend (2 Tim.1:15).

Wanneer de tijd aanbrak, dat gelovigen "de gezonde leer niet meer zouden verdragen", dan zou dat voor Paulus' opvolger nieuw lijden met zich meebrengen. Vrijwel niemand zou nog naar zijn prediking willen luisteren. Hij zou alleen komen te staan. Velen zouden hem beginnen te verketteren en te vervolgen.

Indien Paulus gelovigen uit de volken had opgeroepen om zich aan de wet van Mozes te gaan houden, dan zou hij niet vervolgd zijn. Maar nu de apostel het kruis predikte - het geestelijk bankroet van de mens en de kruisdood van Christus als de enige weg tot behoud - nu werd hij door zijn tegenstanders fel vervolgd (Gal.4:11-12). Timotheüs stond hetzelfde lot te wachten. Hij moest het lijden op de koop toenemen indien hij aan zijn opdracht trouw wilde blijven.

Wanneer de "laatste dagen" steeds duisterder werden, dan moest hij blijven prediken, dat mensen niet op grond van hun gehoorzaamheid, maar *om niet* worden behouden, door Gods genade, door de verlossing die in Christus Jezus is. Hij moest het werk doen van een evangelist, en niet alleen aan ongelovigen, maar ook aan christenen die Gods heilsboodschap hadden verzaakt, het goede nieuws van de genade blijven prediken, wát het hem ook mocht kosten.

Zo zou hij zijn dienst kunnen "volmaken". Hij moest Paulus navolgen, die eens had opgemerkt: "Ik tel mijn leven niet en acht het niet kostbaar voor mijzelf, als ik slechts mijn loopbaan mag ten einde brengen en de bediening die ik van de Here Jezus ontvangen heb om het evangelie der genade Gods te betuigen" (Hand.20:24). Hij moest tot het einde toe de boodschap van genade blijven prediken die God hem als een kostbaar pand had toevertrouwd (vgl. 2 Tim.1:8, 1:13-14, 2:1-2, 2:15,3:14, 4:7).

Paulus' situatie

6. *Want wat mij aangaat, reeds word ik als plengoffer geofferd en het tijdstip van mijn verscheiden staat voor de deur.*

Timotheüs moest het werk overnemen, want Paulus had niet lang meer te leven. Tot dusver was de apostel de voorvechter geweest van vrijheid voor de gelovigen uit de volken (vgl. Hand.15:1-35, Gal.5:1 e.v.). Binnenkort zou Timotheüs die functie gaan vervullen. De speerpunt van de vijand zou dan op hem worden gericht.

Over zichzelf schreef de apostel: “reeds word ik als plengoffer geofferd”. Aan de gemeente van Filippi had hij eens geschreven: “Maar ook al word ik als een drankoffer uitgegoten over de offerande en de bediening van uw geloof, dan (nog) verblijd ik mij, en ik verblijd mij met u allen” (Fil.2:17). Paulus vreesde de dood niet. Indien zijn werk als zendeling ertoe zou leiden dat hij werd onthoofd, dan nóg zou hij zich verheugen over het feit dat de naam van Christus binnen de heidenwereld groot werd gemaakt, aangezien heidenen zichzelf als een levend, heilig en welgevallig offer aan God ter beschikking gingen stellen (vgl. Rom.12:1 e.v.).

In de Filippenzenbrief zinspeelt Paulus op de eredienst van Israël. Over het slachtoffer moest immers een plengoffer van bedwelmende drank worden uitgegoten (zie Num.28 en 29). In zijn huidige brief maakt de apostel de vergelijking met het plengoffer omdat dit *snel* werd gebracht. Terwijl het gereedmaken en het verbranden van het slachtoffer geruime tijd in beslag nam, was het uitgieten van het plengoffer in een oogwenk voltooid. Paulus wist dat er spoedig een einde aan zijn leven zou komen. De korte tijd die hem nog restte en zijn sterven als martelaar zouden tot eer van Christus zijn, net zoals de offers van Israël een liefelijke reuk waren voor de Here (vgl. Fil.1:20).

Dat de tijd die hem nog restte kort was, blijkt uit het slot van de zin: “het tijdstip van mijn verscheiden staat voor de deur”, of zoals de Statenvertaling schrijft: “de tijd mijner ontbinding (gr. *analsis*) is aanstaande”. Hoewel de Statenvertalers de grondtekst letterlijk hebben weergegeven, wekt hun vertaling de onjuiste indruk, dat de apostel over de “ontbinding” van zijn lichaam heeft gesproken – het moment waarop hij tot stof zou wederkeren. In werkelijkheid betekent het woord *analsis* “losmaking”. Zoals de scheerlijnen van een tent, of de meertouwen van een schip bij het afreizen worden losgemaakt, zo stond Paulus op het punt om uit het aardse bestaan te vertrekken. In zijn brief aan de Filippenzen gebruikt hij het werkwoord *analsai* in dezelfde zin (“ik verlang ernaar, heen te gaan”, Fil.1:23).

7. *Ik heb de goede strijd gestreden, ik heb mijn loop ten einde gebracht, ik heb het geloof behouden;*

Voor “strijd” staat in de grondtekst *agoona* en voor “strijden” *agoonizomai*. Deze termen hebben geen betrekking op een gewapend conflict, maar op de inspanning van een atleet die ernaar streeft om een topprestatie te behalen. Terwijl atleten roem en eer voor zichzelf nastreefden, had Paulus de “goede” strijd gestreden. Hij had getracht om Christus te verheerlijken (vgl. Fil.1:20). Hij had geen vergankelijke erekrans of tijdelijke roem begeerd, maar had getraind om een onvergankelijke krans te mogen ontvangen (vgl. 1 Kor.9:24-27, vs.8). In sommige bijbelteksten is *agoona* als “wedloop” of “wedstrijd” weergegeven (zie b.v. Heb.12:1).

Uit de correspondentie van Paulus die bewaard is gebleven kunnen we opmaken, wat de “strijd” van de apostel inhield. Pioniersarbeid op het zendingsveld, waar hij ondanks zware tegenstand Christus bleef verkondigen en

het lijden geduldig verdroeg (1 Thess.2:2, Fil.1:30). Zorg en inspanning voor de door hem gestichte gemeenten, om die te versterken en te doen groeien in de genade (vgl. Kol.1:28-2:1). Strijd om christenen die van de genade waren vervallen, weer in het rechte spoor te brengen (vgl. Gal.4:19, 5:4; 1 Tim.4:6-16). Strijd voor alle gelovigen in zijn gebeden (vgl. Kol.4:12).

De "loop" die Paulus ten einde had gebracht, was de wedloop van een atleet in de renbaan (Gr. *dromos*). Toen de apostel van de oudsten uit Efeze afscheid had genomen, lag de wedren nog grotendeels vóór hem (Hand.20:24), maar nu had hij de eindstreep bereikt. Net zoals Johannes de Doper had hij zijn "loop voleindigd" (Hand.13:25) en evenals Johannes zou hij worden onthoofd. Dat was de gangbare wijze van terechtstelling voor gedetineerden die het Romeinse burgerrecht bezaten (vgl. Hand.22:22-29).

Bij dit alles had Paulus "het geloof bewaard". Hij was niet afgehaakt, zoals Demas (vs.10), maar had "met volharding de wedloop gelopen" en zijn oog voortdurend op Christus, de overste Leidsman, gericht weten te houden (Heb.12:1-2). Hij had zich in geen enkel opzicht laten ontmoedigen (Heb.12:3). Paulus had de Here niet verloochend, zelfs niet toen hij werd bedreigd met de dood (vgl. Openb.14:12). Bovendien had hij het hem toevertrouwde "pand", het evangelie van Gods genade, als een trouwe rentmeester beheerd. Hij had zich niet laten verdrijven uit de positie waar God hem had gesteld (Efe.6:10-20).

8. *Voorts ligt voor mij gereed de krans der rechtvaardigheid, welke te dien dage de Here, de rechtvaardige rechter, mij zal geven, doch niet alleen mij, maar ook allen, die zijn verschijning hebben liefgehad.*

De meeste uitleggers vatten "de krans der rechtvaardigheid" op als "de prijs voor een rechtvaardig leven". Volgens hen zou Paulus in vs.8 opmerken: "Aangezien ik volgens de regels heb gestreden, de finish heb gehaald en het doel niet uit het oog heb verloren, zal de organisator van de spelen mij - als beloning voor mijn prestatie - de erekrans toekennen". Maar is de bedoeling van vers 8 hiermee correct weergegeven?

Waarop steunde de zekerheid van de apostel, dat "de rechtvaardige Rechter hem de krans der rechtvaardigheid zou geven?" Op het feit dat hij zijn apostelschap trouw uitgeoefend had? Op het martelaarschap dat hem spoedig ten deel zou vallen? Op de vele verdrukkingen die hij had doorstaan? Op de goede werken die hij had verricht? Als dát zo was, dan zou er in Paulus' blijmoedige houding zelfingenomenheid schuilgaan.

Mijns inziens wordt Paulus misverstaan door zijn woorden aldus op te vatten. Hij eiste niet van anderen, dat ze dezelfde roeping zouden gehoorzamen, dezelfde strijd zouden voeren en dezelfde marteldood zouden sterven als hij om de krans der rechtvaardigheid te kunnen ontvangen. Om het misverstand uit de weg te ruimen, dat de krans waarover hij spreekt, een beloning voor buitengewone verdienste zou zijn, merkt hij onmiddellijk op: "doch niet alleen mij, maar ook allen, die Zijn verschijning [d.w.z. de wederkomst van Christus] hebben liefgehad".

De krans der rechtvaardigheid is niet het voorrecht van de buitengewoon heilige enkeling, maar een vooruitzicht dat alle gelovigen gemeenschappelijk hebben. Het geloof, dat Paulus had behouden, was het geloof in een rechtvaardiging uit genade, en niet uit werken der wet (vgl. Rom.3:21-23, 4:5-8,23-25). De apostel had gedurende de wedren zijn vertrouwen gevestigd gehouden op "Hem die de goddeloze rechtvaardigt" (Rom.4:5). Juist dáárom kon hij nu zo blijmoedig sterven.

"Zo lang wij iets hopen van onze goede werken, hebben wij alles te vrezen van onze zonden; zo blijven wij geslingerd tussen hoop en vrees. Eerst als wij heel ons vertrouwen alleen stellen op het werk van Christus hebben wij niets meer te duchten; ons behoud is dan even zeker als Zijn volmaaktheid.... Deze Paulus, die het zo goed verstond, en daardoor zo gerust dood en eeuwigheid tegemoet zag, heeft zijn leven versleten, om het voor allen verstaanbaar te maken; en nóg is het voor velen niet duidelijk...Niet: hoe heet u? of: wat hebt u verricht? is de vraag; maar: Gelooft u? Wilt u al uw werken vergeten en uit genade behouden worden?... Het behoud van de gelovige is zeker, niet omdat hij zo vast gelooft, maar omdat Christus al ons vertrouwen waard is... Dezelfde genade Gods, die Paulus en Onesimus, Paulus en allen die geloven, Paulus en u en mij, rechtvaardigt, geeft ons de kroon der rechtvaardigheid om niet door de verlossing, welke in Christus Jezus is (Rom.3:24)" [Nicolaas Beets].

Ik zou er voor willen pleiten om de uitdrukking "kroon der rechtvaardigheid" op te vatten als: kroon die uit rechtvaardigheid *bestaat*. Wie de kroon van de rechtvaardigheid ontvangt, wordt bekroond met zondeloosheid, zodat hij voortaan in alle opzichten beantwoordt aan het doel waarvoor hij is geschapen. De Schrift spreekt op soortgelijke wijze over de "kroon des levens" [d.w.z. het ware, of het eeuwige leven als kroon (Jak.1:12, Openb.2:10)] en over "de onverwelkelijke krans der heerlijkheid" [d.w.z. blijvende heerlijkheid als krans (1 Pet.5:4)].

Vers 8 begint niet met "daarom" of "dus", maar met "voorts" of "verder" (Gr. *loipon*). Aan Paulus' strijd zou spoedig een einde komen, en daarna zou hij worden bekroond met rechtvaardigheid. De kroon zou hem worden geschonken door de "rechtvaardige Rechter" op "die dag". Uit het verband blijkt, dat dit de dag is van Christus' verschijning. Het woord "wegleggen" toont aan, dat Paulus' terechtstelling en "die dag" niet zouden samenvallen, maar dat er tussen beide gebeurtenissen een zekere tijd zou verlopen. *Apokeimai* betekent immers "opgeborgen zijn", "voor iemand bewaard worden", "op iemand wachten".

Door over "de rechtvaardige Rechter" te spreken, keert Paulus zich tegen aardse rechters, die een onjuist oordeel kunnen vellen (vgl. 1 Kor.4:1-5). De Romeinse rechter zou hem binnenkort ter dood veroordelen, hoewel hij geen enkel vergrijp had gepleegd dat de doodstraf verdiende. De meeste christenen waren tot de slotsom gekomen, dat ze zich beter van hem konden afwenden (2 Tim.1:15). Ze trokken zijn apostelschap in twijfel en omhelsden de "fabels" (2 Tim.4:3-4). Maar de "rechtvaardige" Rechter zou hem een erekrans toekennen.

Elke oprechte gelovige heeft de verschijning van Christus lief. Niet, omdat het gelovige voorgeslacht dan zal worden opgewekt en de nog levende gelovigen

in een punt des tijds veranderd zullen worden om voor altijd bij de Here te mogen wezen (vgl. 1 Kor.15:50-58, 1 Thess.4:13-18). Ook niet, omdat Christus dan aan het kwaad in de wereld een einde zal maken – Hij zal immers straf oefenen over hen, die God niet kennen en het evangelie niet gehoorzamen (2 Thess.1:8-9). Gelovigen hebben de verschijning van Christus vooral lief, omdat *Hij* op die dag “zal worden verheerlijkt in al Zijn heiligen en bewonderd in allen die tot geloof gekomen zijn” (2 Thess.1:10). Wanneer de Verlosser verschijnt, zal Hij lof oogsten. Dán zal blijken dat Hij werkelijk in de wereld is gekomen om zondaars te behouden (1 Tim.1:15) en dat Hij volkómen kan behouden wie door Hem tot God gaan (Heb.7:25). Wat Gods genade door Christus Jezus tot stand heeft gebracht zal dan voor aller oog zichtbaar worden (Efe.2:7). Zondige en falende gelovigen zullen met rechtvaardigheid, onsterfelijkheid en onvergankelijkheid worden bekleed.

Persoonlijke mededelingen

9. *Doe uw best spoedig tot mij te komen.*

Paulus vroeg zijn leerling, om met spoed naar hem toe te komen. De apostel verlangde er naar, om zijn “geliefd kind” nog éénmaal te mogen zien (vgl. 2 Tim.1:4). Slechts weinig christenen durfden nog contact met hem te onderhouden; alleen Lukas hield hem nog gezelschap (vs.10-11). Zijn terechtstelling zou niet lang meer op zich laten wachten (vs.6-7).

Alvorens de brief bij Timotheüs bezorgd werd, zouden er enkele weken verlopen. Vervolgens zou hij zijn werkzaamheden in Klein Azië aan anderen moeten overdragen. En de winter stond voor de deur, een seizoen waarin een zeereis onmogelijk was (vs.21, vgl. Hand.27:9 e.v.). Vandaar dat Paulus er op aandringt, dat Timotheüs zijn best moest doen, om zo spoedig mogelijk te vertrekken.

10. *Want Demas heeft mij uit liefde voor de tegenwoordige wereld verlaten. Hij is naar Thessalonica vertrokken, Crescens naar Galatië, Titus naar Dalmatië.*

Demas behoorde tot de kring van Paulus' medewerkers (Kol.4:14, Filemon:24). Hij had uit liefde voor “de tegenwoordige eeuw” echter het besluit genomen om met het zendingswerk te stoppen. In de verzen 8 en 10 maakt Paulus onderscheid tussen Demas, die “de tegenwoordige eeuw liefhad” en oprechte gelovigen, die “de verschijning van Christus liefhebben”. In de grondtekst van vs.10 staat het woord *aioon*, dat “eeuw” betekent, en niet het woord *kosmos* (wereld). Demas was waarschijnlijk afkomstig uit Thessalonica en naar zijn geboortestad terug gereisd om er een goed betaald beroep te gaan uitoefenen, zodat hij status en rijkdom kon verwerven. Volgens de kerkelijke traditie heeft hij het christelijk geloof totaal vaarwel gezegd, maar de Schrift zwijgt over zijn lot.

Crescens (die in het Nieuwe Testament verder nergens wordt vermeld) en Titus hadden Paulus ook verlaten – niet omdat ze de tegenwoordige eeuw hadden liefgekreten, maar omdat ze elders zendingswerk waren gaan doen. Crescens was naar Galatië vertrokken (een deel van het tegenwoordige Turkije) en Titus was naar Dalmatië afgereisd (de Balkan, het gebied ten oosten van de Adriatische Zee). Blijkbaar had Titus zijn taak op het eiland Kreta volbracht (vgl. Tit.3:12). Nadat hij zich bij de apostel had gevoegd (Tit.3:12), was hij weer naar een nieuw arbeidsveld uitgezonden.

11. *Alleen Lucas is nog bij mij. Haal Marcus af en breng hem mede, want hij is mij van veel nut voor de dienst.*

Uit de “wij” passages in het boek Handelingen blijkt, dat Lucas Paulus op zijn latere reizen heeft vergezeld (zie Hand.20 e.v.). Tijdens die periode is er tussen de beide mannen een hechte vriendschap ontstaan. In Kol.4:14 duidt de apostel Lucas immers aan als “de geliefde arts” en uit de huidige brief blijkt, dat hij ook tijdens Paulus’ laatste gevangenschap niet van diens zijde is geweken.

De loopbaan van Johannes Marcus was in bepaalde opzichten de tegenpool van die van Demas. Marcus had Paulus tijdens de eerste zendingsreis in de steek gelaten (Hand.13:13), wat de apostel hem hoogst kwalijk had genomen (Hand.15:36-39). Op zijn tweede zendingsreis had Paulus Marcus niet willen meenemen, en daar zelfs een ruzie met Barnabas voor overgehad (Hand.15:38-39). Inmiddels waren beide mannen echter weer met elkaar verzoend. Paulus beschouwt Markus nu als een waardevolle medewerker en is vol lof over hem. Aangezien Timotheüs opdracht krijgt om Marcus “af te halen en mee te brengen”, moet hij zich ergens op de reisroute hebben bevonden.

12. *Tychicus heb ik naar Efeze gezonden.*

Tychicus was uit de provincie Asia afkomstig (Hand.20:4) en een betrouwbaar persoon, aangezien Paulus de bezorging van de Efezebrief (Efe.6:21) en de brief aan de Kolossenzen (Kol.4:7) aan hem toevertrouwde. Wellicht was het ook Tychicus, die de taak van Titus op Kreta in het verleden had overgenomen (Tit.3:12).

Mogelijk was Tychicus ook ditmaal naar Efeze gezonden om Paulus’ brief te bezorgen en om Timotheüs te vervangen wanneer die naar Rome afreisde. De Griekse taal stelt zich in brieven op het standpunt van de lezer, en niet van de schrijver. Wanneer Timotheüs de brief las, dan zou Tychicus reeds weken geleden naar Efeze zijn gestuurd. Vandaar, dat de apostel een *aoristus epistolarius* gebruikt.

13. *Als gij komt, breng dan de mantel mede, die ik te Tróas bij Carpus liet liggen, en ook de boeken, vooral de perkamenten.*

Voor “mantel” staat in de grondtekst het woord *phailones*. De betekenis van die term is omstreden; het zou “bast”, “omslag” of “mantel” kunnen betekenen. De meest waarschijnlijke uitleg stelt, dat het een soort “poncho” betrof van zware stof, in de vorm van een cirkel met een gat in het midden voor het hoofd. Paulus had die mantel bij een (ons verder onbekende) Carpus in de havenstad Tróas achtergelaten, vermoedelijk toen hij daar eens op doorreis was. Wanneer Timotheüs in Rome zou arriveren, dan stond de winter voor de deur (vgl. vs.21). De apostel zou dan zijn mantel nodig hebben om zich te beschermen tegen de koude in de gevangenis, wellicht ook om onder die jas te kunnen slapen.

De “boeken” die Paulus eveneens bij Carpus had laten liggen, waren waarschijnlijk kostbare boekrollen. Goedkope rollen werden van papyrusriet gemaakt. Deze plantensoort leverde een soort papier op dat niet bijzonder duurzaam was. Kostbare boeken werden daarentegen van geprepareerde dierenhuiden vervaardigd (Gr. *membranai*). Wij noemen dat materiaal “perkament”, omdat de prepareermethode in de stad Pergamum is uitgevonden.

Naar de inhoud van de boeken kunnen wij alleen maar gissen. Waren het delen van de wet en de profeten? Historische verslagen van het optreden van de Here Jezus? Rabbijnse commentaren? We weten het niet. Aangezien Paulus er veel waarde aan hechtte en ze zelfs in zijn laatste levensdagen nog wilde lezen, ligt het voor de hand om aan boeken met een geestelijke strekking te denken.

14. Alexander, de koperslager, heeft mij veel kwaad berokkend: de Here zal hem vergelden naar zijn werken.

Omdat er binnen de kennissenkring van Timotheüs meerdere personen waren die de naam Alexander droegen, vermeldt Paulus het beroep van de betrokkene: hij was kopersmid. We lezen in het Nieuwe Testament over “Alexander en Rufus”, de zonen van Symon van Cyrene, die tot de gemeente van Jeruzalem behoorden (Markus 15:21). Binnen de familie van de hogepriester was er een andere Alexander (Hand.4:6). Uit Efeze kennen we een messiasbelijdende Jood van die naam (Hand.19:33-34).

In een eerdere brief aan Timotheüs had Paulus over een zekere Alexander opgemerkt, dat hij hem “aan de satan had overgeleverd, opdat hem het lasteren werd afgeleerd” (1 Tim.1:20). Deze Alexander had blijkbaar tot de christelijke gemeente behoord, maar was met Hymeneüs het verkeerde pad opgegaan. Vermoedelijk leerde hij, evenals de in 2 Tim.2:17 vermelde “Hymeneüs en Filétus”, dat de opstanding reeds had plaatsgehad. Paulus had hem de toegang tot de gemeente ontzegd met de bedoeling dat hij door deze krasse maatregel tot inkeer zou komen.

Indien de “Alexander” uit Paulus’ vorige brief dezelfde persoon is als de hier genoemde kopersmid dan was deze - waarschijnlijk uit bitterheid - kwaad van de apostel begonnen te spreken. Hij had Paulus voor de keizerlijke rechtbank aangeklaagd, waarbij hij had beweerd dat de apostel een oproerkraaier was (vgl. vs.15-16). In de grondtekst staat voor “veel kwaad berokkend” letterlijk: “hij

bracht allerlei kwade dingen tegen mij naar voren”, of: “hij toonde allerlei kwade dingen tegen mij”.

Paulus velt over Alexander geen oordeel, maar geeft het oordeel over aan God, zoals hij de christenen van Rome en Korinthe eens had voorgehouden (Rom.12:19; 1 Kor.4:5). De Here zou Alexander vergelden naar zijn werken (Psa.62:13). Hij zal “ook wat in de duisternis verborgen is, aan het licht brengen en de raadslagen van de harten openbaar maken; dan zal ieder zijn lof ontvangen van God” (1 Kor.4:5). Als Alexander op de ingeslagen weg voortging, dan zou hij weinig lof oogsten. Maar alleen Christus is in staat om een rechtvaardig oordeel te vellen. Hij doorgrondt de harten.

15. Neem gij u ook voor hem in acht, want hij heeft onze woorden zeer tegengewerkt.

Met “onze woorden” zou Paulus de woorden van zichzelf, of van zichzelf en zijn medewerkers kunnen bedoelen. Alexander kan zich tegen het evangelie hebben gekeerd, dat door Paulus en zijn medewerkers verkondigd werd, maar gezien het volgende vers ook tegen woorden die Paulus in de rechtszaal had gesproken, om zichzelf te verdedigen.

De genoemde opvattingen kunnen beide juist zijn. Indien Alexander, de koperslager, de persoon is die ook in 1 Tim.1:20 wordt vermeld, dan had hij lasterlijk gesproken over de boodschap die Paulus in opdracht van God aan de volken moest prediken. Uit vers 14-16 blijkt echter, dat Alexander zich ook tijdens het vooronderzoek in Rome tegen de woorden van de apostel had gekeerd. Blijkbaar zou hij naar Klein-Azië terugkeren wanneer de rechtszaak eenmaal afgelopen was. Timotheüs moest dan voor hem oppassen, want Alexander was een gevaarlijke vijand. Hij moest de kopersmid zoveel mogelijk op een afstand houden en in zijn bijzijn niets zeggen wat als belastend materiaal tegen hem ingebracht kon worden.

16. Bij mijn eerste verdediging heeft niemand mij bijgestaan, maar allen hebben mij in de steek gelaten – het worde hun niet toegerekend;

Met “mijn eerste verdediging” doelt Paulus op het vooronderzoek dat aan zijn definitieve proces was voorafgegaan. Blijkbaar kon er tussen vooronderzoek en proces een periode van enkele maanden verlopen, daar Timotheüs de apostel nog tijdig zou kunnen bereiken (vs.21). De tijd die Timotheüs ter beschikking stond was echter beperkt. Indien hij pas na de winter kwam, dan zou hij te laat komen.

Het was de gewoonte, dat familieleden, vrienden of collega’s van een beklaagde hem naar de rechtbank vergezelden en als getuigen à décharge optraden. Toen Paulus zich voor de rechter moest verdedigen, had echter niemand hem enige hulp geboden. Gezien het slot van het vers hadden bepaalde christenen wel als getuige kunnen optreden, maar waren uit vrees niet komen opdagen. De meeste christenen te Rome waren waarschijnlijk niet in staat om een

positief getuigenis over de apostel af te leggen, aangezien ze hem op zijn zendingsreizen in Klein-Azië niet hadden vergezeld.

Het levenseinde van de apostel der volken was in vele opzichten te vergelijken met de laatste ogenblikken van zijn Heer (vgl. Joh.15:20). Toen de soldaten Jezus grepen, verlieten alle discipelen Hem en vluchtten (Mat.26:56). Tijdens Zijn eerste verhoor door het Sanhedrin stond de Here volstrekt alleen – niemand nam het voor Hem op en Petrus verloochende Hem uit angst voor een slavin (Mat.26:57-75). Ook Paulus werd in de rechtszaal door al zijn vrienden in de steek gelaten – hoewel de Here hem, zo blijkt in het volgende vers, krachtig heeft bijgestaan.

Zoals de Here bad voor de soldaten die Hem aan het kruis nagelden (Luk.23:34) en Stefanus voor de priesters die hem stengden (Hand.7:60), zo wenste Paulus dat de lafhartigheid van zijn medewerkers hun niet toegerekend mocht worden. De apostel had begrip voor hun zwakheid.

17. Doch de Here heeft mij ter zijde gestaan en kracht gegeven, zodat door mij de verkondiging tot haar recht gekomen is en al de heidenen haar hebben kunnen horen; en ik ben uit de muil van de leeuw verlost.

In scherp contrast met menselijke ontrouw staat de trouw van de Here. Hij had Zijn discipelen voor de mensen gewaarschuwd, maar daarbij beloofd: “Wanneer zij u... overleveren, weest niet bezorgd hoe of wat u moet spreken, want het zal u op dat uur gegeven worden wat u spreken moet; want niet ú bent het die spreekt, maar de Geest van uw Vader...” (Mat.10:19-20). Ongetwijfeld waren Paulus’ tegenstanders, onder leiding van Alexander, erop uit geweest om de apostel in het nauw te brengen. Ze hadden hem strikvragen gesteld en hem allerlei kwaad toegedicht. Het is moeilijk om in zo’n situatie met wijsheid te reageren, maar Paulus had het opgevat als een gelegenheid om aan niet-Joden uit te leggen, wat God door Christus wil en zal bewerken.

Dankzij de bijstand van de Here was de apostel daar ook in geslaagd. Men had hem niet in zijn woorden weten te vangen en niet tot ontrouw aan zijn opdracht weten te bewegen. Door Gods genade was Paulus in elk opzicht overeind gebleven. Hij had, misschien wel voor het laatst, aan niet-Joden het evangelie mogen verkondigen. De leden van de rechtbank en het publiek op de tribune hadden kunnen horen, met welke boodschap Christus hem naar de volken had gestuurd. Zó was de verkondiging “voldragen”. Voor “tot haar recht komen” gebruikt Paulus het werkwoord *plerophoreo*, dat betekent: “volkomen dragen” (dragen tot het eind). Hij had in de rechtszaal de goede belijdenis betuigd.

De bijzin: “ik ben uit de muil van de leeuw verlost” moet worden opgevat als beeldspraak. Een Romeins staatsburger kon immers niet letterlijk voor de leeuwen worden geworpen. Maar satan, die rondgaat als een briesende leeuw (1 Pet.5:8), had geprobeerd om Gods woord in een kwaad daglicht te stellen. Omdat de Here Paulus had bijgestaan, was de boze daar niet in geslaagd.

18. *De Here zal mij beveiligen tegen alle boos opzet en behouden in Zijn hemels koninkrijk brengen. Hem zij de heerlijkheid in alle eeuwigheid! Amen.*

In vers 18 verklaart Paulus, dat Christus hem ook in de toekomst zou beschermen. Met “beveiligen tegen alle boos opzet” bedoelt de apostel niet, dat hem geen haar op zijn hoofd gekrenkt zou worden. Enkele regels tevoren had hij immers geschreven: “de tijd van mijn heengaan is aangebroken... ik heb de loop beëindigd” (4:7). De apostel verwachtte echter, dat Christus hem ook in de toekomst kracht en wijsheid zou blijven schenken – zodat zijn geloof niet zou bezwijken en hij zelfs bij het schavot zijn Heer niet zou verloochenen.

Dankzij de trouw van Christus zou Paulus behouden in het hemels koninkrijk aankomen. “Hemels koninkrijk” heeft in dit verband een andere betekenis dan het “koninkrijk der hemelen” waarover in de evangeliën wordt gesproken. Laatstgenoemde term is ontleend aan de droom van koning Nebukadnezar, en heeft betrekking op de toekomstige heerschappij van de Messias met het Joodse volk op aarde. Het koninkrijk der hemelen zal in de plaats komen van de wereldrijken. Jezus zal de troon van zijn vader David ontvangen en een koningschap uitoefenen dat geen einde zal nemen (Dan.2, Luk.1:32-33). Gods wil zal dan op aarde gedaan worden gelijk in de hemel.

Daarentegen heeft de term “hemels koninkrijk” betrekking op een rijk dat zich in de hemel *bevindt*, en een koningschap dat in de onzichtbare werkelijkheid wordt uitgeoefend. Leden van het lichaam van Christus zijn gezegend “met alle geestelijke zegening te midden van de hemelen” (Efe.1:3, grondtekst). Ze zijn met Christus aan Gods rechterhand gezet, “boven alle overheid, gezag, kracht en heerschappij en elke naam die genoemd wordt, niet alleen in deze, maar ook in de toekomstige eeuw” (Efe.1:21). Hun burgerschap is in de hemelen (Fil.3:20). Ze leven niet in de wereld, hoewel hun lichaam zich daar momenteel nog bevindt (Kol.2:20).

Dankzij de trouw van Christus zou Paulus op de dag des Heren de kroon der rechtvaardigheid ontvangen en in het hemels rijk met Hem mogen regeren (vgl. vs.8). Alles was aan Christus te danken. Daarom eindigt de apostel met een lofzang: “Hem zij de heerlijkheid in de eeuwen der eeuwen!”. “In alle eeuwigheid” is geen goede weergave van de oorspronkelijke tekst. Het woord “alle” ontbreekt namelijk in het Grieks. Er staat: *eis tous aionas toon aionoon*, d.w.z. “in de eeuwen der eeuwen”. Deze uitdrukking is een hebraïsme, net zoals de aanduiding “heilige der heiligen” (voor het allerheiligste in de tempel), “lied der liederen” (voor het hooglied), “koning der koningen” en “Here der heren” (voor de Messias). De “eeuwen der eeuwen” zijn de beste eeuwen, de heilstijden waarnaar de gelovigen in alle voorafgaande tijdperken hebben uitgezien. Het gaat om beide toekomstige eeuwen (vgl. Efe.2:7): de *aioon* van het duizendjarig rijk en die van de nieuwe hemel en de nieuwe aarde (Openb.20-22). Gedurende die eeuwen zal Christus alle eer ontvangen. Al wat in de hemelen en wat op de aarde is zal onder Hem worden samengebracht (Efe.1:10). Hij is waardig om te ontvangen de kracht en de rijkdom en de wijsheid en de sterkte en de eer en de heerlijkheid en de lof (Openb.5:12). Amen, kom, Here Jezus!

19. Groet Prisca en Aquila en het huis van Onesiforus.

Prisca en Aquila hadden Paulus dikwijls hulp geboden. Uit het feit, dat Prisca op vele plaatsen in het Nieuwe Testament wordt aangeduid als Priscilla (een koosnaam) en als eerste wordt vermeld, zou men kunnen afleiden dat Paulus en Lucas bijzonder op haar waren gesteld. De apostel had dit Joodse echtpaar eens aangeduid als: "mijn medewerkers in Christus Jezus, die voor mijn leven hun hals gewaagd hebben; niet ik alleen dank hen, maar ook alle gemeenten van de volken" (Rom.16:3-4).

Aquila was afkomstig uit Pontus, een landstreek in de buurt van de Kaukasus (zie Hand.18:2). De apostel had met hem en zijn vrouw samengewerkt om in zijn dagelijks onderhoud te kunnen voorzien. Prisca en Aquila oefenden namelijk hetzelfde beroep uit als hij: zij waren tentenmakers (Hand.18:3). Het echtpaar heeft op verschillende plaatsen gewoond: te Rome (Hand.18:2, Rom.16:3), Korinthe (Hand.18:1-3) en Eféze (Hand.18:18-19,26).

Zij waren in staat, om het evangelie helder onder woorden te brengen. Eens hadden ze Apollos de bijbelse waarheid aangaande de Messias nauwkeurig uiteen weten te zetten (Hand.18:26). Zowel te Rome als in Asia kwam er een gemeente in hun huis bijeen (Rom.16:5, 1 Kor.16:19). Toen Paulus zijn brief aan Timotheüs schreef, woonden ze weer in Klein-Azië. Vanwege de genegenheid die Paulus voor hen koesterde verzoekt hij Timotheüs om hen te groeten.

Onesiforus was bij Paulus in Rome, om de apostel te vertroosten en te bemoedigen (2 Tim.1:16). Hij had vrouw en kinderen, bedienden en slaven in Asia moeten achterlaten. Vandaar dat Paulus nadrukkelijk verzoekt om ook aan het huis van Onesiforus zijn groeten over te brengen.

20. Erástus is te Corinthe gebleven, Trófimus heb ik ziek achtergelaten te Miléte.

Uit de brief aan de Romeinen blijkt, dat Erastus in Corinthe het ambt van stadsrentmeester uitoefende en dus een aanzienlijk man was (Rom.16:23). In Hand.19:22 wordt hij vermeld als een medewerker, die door de apostel vanuit Efeze op een missie naar Macedonië werd uitgezonden. Wellicht was Erastus in Corinthe achtergebleven, omdat bestuurlijke verplichtingen hem riepen. Hoewel er binnen de kring van Paulus' medewerkers meerdere personen kunnen zijn geweest die de naam Erastus droegen, ligt het voor de hand dat steeds dezelfde persoon is bedoeld, aangezien Paulus in zijn brieven aan de naam geen nadere bepaling toevoegt.

Trófimus was uit Efeze afkomstig en een burger van de Romeinse provincie Asia (Hand.20:4, 21:29). Hij had de apostel eens vergezeld op een reis naar Jeruzalem. Paulus was er destijds ten onrechte van beschuldigd dat hij deze Griek in de tempel had gebracht en zodoende het heiligdom had ontwijfd (Hand.21:29). Blijkbaar had Trófimus Paulus op diens laatste reis opnieuw vergezeld, maar de apostel had hem in de havenstad Miléte ziek moeten achterlaten. Zodoende had Trófimus Rome niet bereikt. Uit de vermelding van

Trófimus' ziekte, die zelfs door de apostel niet kon worden genezen, blijkt dat genezingswonderen na het aanbreken van de bedeling der verborgenheid (Efe 3:2,9) niet langer de regel waren, in tegenstelling tot het voorafgaande tijdperk, waarin werd verkondigd dat het koninkrijk van God nabij was gekomen (vgl. Hand.19:11-12 met 2 Tim.4:20).

21. Doe uw best vóór de winter te komen. Eubúlus, Púdens, Linus, Claúdia en alle broeders laten u groeten.

Nogmaals dringt Paulus er bij Timotheüs op aan, om haast te maken met zijn vertrek (vgl. vs.9). Gedurende de wintermaanden was een zeereis onmogelijk; schepen werden gedurende die periode in een gunstig gelegen haven gehouden om daar te overwinteren (vgl. Hand.27:9-12). Wanneer Timotheüs er niet in slaagde om nog vóór de winter te komen, dan zou zijn komst met een aantal maanden worden uitgesteld. Waarschijnlijk zou Paulus dan reeds zijn onthoofd.

Over de Romeinse christenen van wie Timotheüs groeten ontvangt, wordt in het Nieuwe Testament niets medegedeeld. Volgens een overlevering die terug gaat op de kerkvader Irenaeus zou Linus de eerste bisschop van Rome zijn geweest. Volgens de bijbel behoren er in elke gemeente echter meerdere "bisschoppen" of opzieners te zijn (zie b.v. Fil.1:1, 1 Pet.5:1, Hand.20:17), zodat we aan deze traditie weinig waarde kunnen hechten. Eubúlus, Púdens, Linus en Claúdia waren waarschijnlijk christenen die Timotheüs bij een eerdere gelegenheid had ontmoet.

Hoewel "alle broeders" Paulus tijdens zijn eerste verdediging in de steek hadden gelaten (vs.16), hield de apostel nog steeds contact met hen, zodat hij hun groeten kon overbrengen.

22. De Here zij met uw geest. De genade zij met ulieden.

Zolang de Here Jezus nog in de hemel is, en wij op aarde vertoeven, zijn wij niet bij Christus, maar ver van Hem in een vreemd land (2 Kor.5:6). In geestelijk opzicht kan de Here ons echter zeer nabij zijn, en wij mogen Zijn hulp en bijstand dikwijls ervaren (vgl. Fil.4:5, Joh.14:23). Er stonden "zware tijden" voor de deur (2 Tim.3:1), Timotheüs zou het moeilijk hebben. Vandaar dat Paulus zijn opvolger de nabijheid en de bijstand van de Here toewenst.

Paulus' laatste woorden vormen een waardige afsluiting van zijn hele leven. "De genade zij met jullie" (meervoud). Niet alleen met Timotheüs, maar met alle christenen. Ook met óns! Paulus wenst ons niet toe, dat we gehoorzaam mogen zijn. Hij richt onze blik niet op onszelf of onze vrome prestaties, maar op God, uit Wie, door Wie en tot Wie alle dingen zijn (Rom.11:36). Moge Zijn onverdiende goedheid ons alles schenken, wat we voor tijd en eeuwigheid nodig hebben.

* * * * *